

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Október 6.

40. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Felekezeti szellem.

I.

A különböző protestáns felekezeteket a reformáció teremtette meg. Szemben a katolikus egyház szervezetével és hit-rendszerével, melyekből az őskeresztyén egyház alapvonásai és sajátságai lassankint egészen kivesztek, a protestáns felekezetek a tiszta evangéliumi alapon fejtették ki, és állapították meg hit-rendszerüket, mindenik azonban egy sajátságos jelleget öltve magára, mely a többiektől lényegesen megkülönböztette.

Igy fejlődött ki és alakult meg, külső és belső jellegével, a Kálvin egyháza, a Luther egyháza, a Socin egyháza, nem is említve a protestánsizmus még ma is folyton szaporodó fatytyu-hajtásait, melyek szintén egyben, vagy másban, s legtöbbször a túlhajtásokban, különböznek egymástól.

Hogy mennyire ragaszkodott mindenik felekezet alapítója szelleméhez, s hogy mily erős, és meggyőződésből folyó volt mindeniknél a felekezeti jelleg és ösztartás érzete, elkezdve magukon az alapítókon, mint a kiknél már maguk között sem sikerült némely hit-elvekben való közeledés legfényesebben igazolja az, hogy nem csak a belső, hit-elvi, hanem még a külső, formális jellegű unió is, a nagy Németország egyes részeiben is, többszöri kísérletek után, csak a fejedelem hatalmas közbelépésére, a nemzeti egység és nagyság megteremtése szempontjából, jött létre. A hol pedig egyesültek, ott, is kevés kivétellel, mindkét fél fentartotta a mástól megkülönböztető felekezeti jellegét, hit-elvét, és csak, úgy szólva, a lényegtelenebb dolgokban uniólt.

Hazánkban is kigyúladt a reformáció áldott szelleme. Csaknem egy időben kezdették prédikálni Luthert és Kálvint. Mindkét reformátor tana gyorsan követőkre talált. Itt megalakult a kálvinista egyház, amott a lutheránus. Növekedett is mindkettő számban és erőben, úgy hogy a katho-

likus egyháznak csakhamar szemet szűrt, és megkezdette ellenük, mint eretnekek ellen, az aknamunkát, az adáz harcot. És e harc, fegyver-szünetekkel, békekötésekkel bár, de foly mind e máig napig.

Nem akarjuk e harcnak egyes fázisait felidézni, csupán a két protestáns felekezetnek azzal szemben tanúsított magatartásából egy dolgot akarunk, mint evidens jelenséget, konstatálni. És e dolog az, hogy úgy a megtámadtatás és üldöztetés keserves napjaiban, mint a nyugalom és béke enyhet adó perceiben, a két protestáns felekezet mindig megtartotta felekezeti jellegét és csupán a védelmi harcban egyesült a közös ellenséggel szemben. Egy Bocskai, egy Bethlen Gábor, mikor a kálvinisták érdekében fegyvert fogott, ugyanakkor a lutheránusokat is védelmezte; de a bécsi, nikolsburgi, linci, stb. béke-kötések után, melyek vallásuk szabad gyakorlatát biztosították, szervező zsinataikon mindkét fél külön állapította meg és iktatta törvénybe egyház-szervezetét, hitvallását, s biztosította felekezeti jellegét.

A múltban tehát, hazánkban semmi nyoma az unióális törekvéseknek.

A negyvenes évek elején, gróf Z a y K á r o l y, az evang. egyház egyetemes felügyelője, talán éppen az akkor tájban Németországban folyt unióális mozgalmak szelétől érintve, szőnyegre hozta a két protestáns felekezet unióját és meg is indultak a gróf Teleki József, vegyes-bizottsági elnök vezetése mellett a tárgyalások. Zay indítványa szerint, a lutheránus egyház a reformátussal «a vallás alapjai, kútfejei, és minden cikkelyei, nem különben az idők minden viszontagságaiban, jó és bal-szerencsében, jog és köteleességekben osztályosaival, egyházilag egyesülni óhajt». A református egyház bizottsága örömmel üdvözlé ugyan az indítványt, de kijelenté határozottan, hogy «minden dogmatikus kérdések feszegetése mellőztessék».

Egy pár évig e mozgalom foglalkoztatta még

a közvéleményt; a bizottságok is ülészttek; a lapok is beszéltek róla, de elvégre is, semmi eredményre nem vezetett.

Közelebbről ismét napi rendre kerülván az unió kérdése, főképpen abban a mozgalomban, mely «országos protestáns tanár-egyesület» néven ismeretes e lapok olvasói előtt is, időszerűnek tartjuk, a kérdéshez szólni, s álláspontunkat kifejteni, annyival inkább, mert a két testvér-felekezet zsinatának közös bizottsága is már tanácskozott némely kérdések felett, míg az érdemleges határozat-hozatalt az őszi ülés-szakra tartotta fön.

Legelsőbben is, reflektálnunk kell amaz észrevételekre, melyek a «Protestáns Egyházi és Iskolai Lap» hasábjain jöttek nyilvánosságra a sárospataki főiskola egy filozófiai tanszékének betöltése alkalmából, mert azokban két (?) l u t h e r á n u s uniónista (az egyik bizonyosan lutheránus) nézete nyilvánul.

Zokon esett mindkettőnek, hogy a sárospataki főiskola tanári kara a pályázati hirdetésben ezen megszorítást használta, hogy «csak református vallásuak pályázhatnak», s illetőleg, hogy e megszorításban kimondott elvéhez ragaszkodva, nem káridált két képesítéssel bíró evang. tanárt, míg a «kellő formai képesítéssel nem bíró» két reformátust kijelölte.

Hát, bizony, mí ez eljárásáért nem ítéljük el a sárospataki iskola tanári karát, sőt kijelentjük, hogy magához következetesen járt el. Mert, a sárospataki főiskola r e f o r m á t u s iskola, s mint ilyenek törvényei rendelik, hogy tanszékein református egyéneket alkalmazzon mindaddig, míg a két felekezet között bizonyos, általános érvényű megállapodások létre nem jönnek. Egy felekezeti iskola (legyen az bármiféle felekezet) minden tanerejének szigorú felekezeti érzülettől, gondolkozástól kell áthatva lenni. És ne gondolja lutheránus atyámfia, vagy bárki más, hogy éppen a jelen esetben, a filozófiai studiumok előadásánál, ne lehetne kifejezésre juttatni a felekezeti szellemet. Bizony, a ki nem szárazon, ridegen adja elő a filozófiát, hanem abba életet is tud önteni, annak előadásából kiérzik a felekezeti álláspont vagy egy, vagy más módon. S ha ez így van a filozófiánál, annyival inkább igaz és így van más tárgyak tanításánál, különösen a gimnáziumban, s még inkább a népiskoláknál.

Egy hasonló eset fordult elő az erdélyi ref. egyházkerület egyik, népes egyházközségében is, egy tanitónői állomás betöltésénél. Véletlenül ép-

pen itt is, a ref. folyamo-ók nem bírtak kellő, vagy legalább is olyan minőségű okmányokkal, mint az egyedüli luth. folyamodó. Ám, azért az egyházközség keblí tanácsa beállította, először egy évre, ideiglenesen a lutheránus tanitónőt s az év elteltével, véglegesítette is, de csupán azon önkint tett írásos kijelentés mellett, hogy állandósítása esetén, a ref. hitre fog áttérni. Az áttérés már meg is történt.

Az egyháztanács, mint látszik, igen loyálisan járt el a lutheránus kisasszonnyal szemben; mi, az elv fentartása szempontjából, az állandósítást csak az áttérés után hajtottuk volna végre.

E szerint, határozottan tiltakoznunk kell ama felfogás ellen, hogy iskoláinkat oly módon «tegyük közössé, hogy az ág. evang. intézetekben reformált s az ev. reformált intézetekben ágostai vallásu tanárok is alkalmazhatók» legyenek. Mert, az olyan intézet egy cseppet sem különböznék az államiaktól, elveszitené felekezeti jellegét s nem lenne sem a reform. vallásnak, sem a lutheránusnak melegágya, veteményes kertje.

A protestáns tanári unió kérdése, a tiszántúli egyházkerület tanári testületének július első felében, Szatmáron tartott értekezletén merült föl újabban és mondatott is ki elvileg. Ugyanis, mikor az értekezlet az országos ref. tanári egyesület megalkotásán fáradozott, a sárospataki főiskola kiküldöttei az orsz. protestáns tanári egyesület létesítését hozták javaslatba, a mely el is fogadtatott és egy bizottság választatott, hogy az alapszabályokat kidolgozza és minden prot. iskolának megküldje.

A bizottság terve, munkálata még egészen ismeretlen levén előttünk, arról véleményt nem nyilváníthatunk, de legyen szabad, kifejezést adnunk ama nézetünknek, hogy már csak a fejlődési processus megtartása kedvéért is, mert hiszen, mint a természetben, úgy az eszmék világában sincs ugrás: jó lett volna előbb, mikép javasolva is volt, megalkotni az orsz. ref. tanár-egyesületet, éppen úgy, mint létrejött 1881-ben a ref. egyházkerületek uniója. Ez aztán, per analogiam ecclesiae, érintkezésbe lépve a lutheránus tanári egyesülettel, több sikerrel biztatólag alkothatott volna orsz. prot. tanár-egyesületet s az eszmék is, mindkét oldalról, inkább tisztázattak volna.

De, ha már a logikai lépést nem tartották meg, hanem egyenesen orsz. prot. tanári-egyesületet akarnak létesíteni, azt meg nem akadályoz-

hatjuk, s nem is akarjuk, abban a reményben élvén, hogy bölcsen megalkotva, ez is lendít valamit tanügyünken és meglesz a maga eredménye, ha egyelőre nem is oly nagy mértékben, a mint az az indítványozók lelkében él. Véleményünk szerint, ez a két prot. felekezet tanárai közötti egyesülés, vagy mondjuk, unio, csupán általános lehet és nem vonatkozhatik egyébre, mint az iskolák egyöntetű vezetésére, a tanügyet egyetemesen érdeklő kérdések megvitatására, tantárgyak egyforma beosztására, tankönyvek megválasztására, tantervek készítésére, a tanárok ügyeinek fölkarolására és a magas kormány tanügyi intézkedéseinek a felekezeti iskolákban való, mikinti keresztülvitelére, stb. nem pedig a felekezeti jelleg megszüntetésére. Bizonyára, ha a debrecenieknek volt az unio elvben való kimondása ellen némi aggodalmuk, az más nem lehetett, mint a mi nekünk is megvan, a felekezeti érdekek megőrzése.

E tanári egyesülésnek tehát főcélja nem lehet más, mint a tanügy emelése, és nem a vallási unio előkészítése, éppen úgy, mint a negyvenes évek unionális mozgalma nem anynyira a felekezeti unio, mint inkább a nemzeti egység megteremtésére irányult.

Ám, ha ilyen prot. tanári missziót akarnak a sárospataki tanárok és a többi, lelkes unionisták: ahhoz bátran csatlakozhatnak az erdélyi ref. egyházkerület tanárai is, a kik közül kettő éppen a szabályzat elkészítésének munkálatával van megbizva; de ha ettől eltérnek és a felekezeti érdeket csak legkisebb mértékben is csorbitják: emeljék föl tiltó szavukat. Hiszen, úgy is nem egyszer hallánk már panaszt a felől, hogy középiskoláinkban meglazult a felekezeti szellem élénk érzése, ifjaink bizonyos fokú vallási indifferentizmussal lépnek ki az életbe; sőt, hogy maguk a tanárok is nem nevelnek vallásos, respektive, elég kálvini szellemben.

És, vajjon, mi lesz még akkor, ha megérjük azt, hogy felekezeti iskoláinkban lutheranus, unitárius, majd meg éppen katolikus tanárok kezdenek tanítani? Hogyan fog akkor nyilvánulni a felekezeti szellem ref. egyházunk hiveiben, ha még így sem lüktet eléggé élénken?

Üdvözljük tehát az orsz. prot. tanár-egyesületet, de csak úgy, ha az felekezeti érdekeinken csorbát nem ejt.

Ennyit a tanári unióról.

A tanügyi előadó évi Jelentése.

(Folytatás.)

5. A kolozs-kalotai egyházmegyében 26,560 lélek után, volt 4633 tanköteles, kiknek 43%-ka tanult nálunk, 32% másutt, 23%-ka pedig sehohol sem. Iskolánk volt 31, tanító 46, köztük 4 pap-tanító. A mentesítés többnyire ruhátlan-ság, fejletlenség és betegség, egy némely esetben félszegség miatt történt.

A tanítás a törvényes idő alatt többé-kevésbé folyt, kivéven Magyarókerékét, hol tanító nem léte miatt, nem volt iskoláztatás. A tanulmányi eredmény a roppant nagy mulasztások miatt, igen sok helyen csekély, Másik oka a tanítói állomások csekély javadalmazása, mely kényteleníti a tanítót mellék-keresetek utáni járásra, elvonva őt az iskolától.

Hogy ezen egyházmegye népnevelési állapota, az illető esperes véleménye szerint, még mindig nem áll azon a fokon, a melyen állani kellene (folytonos javulás észlelhető, úgy a tanítók munkásságát, mint a növendékek iskolába járását illetőleg, s ha ez utóbbi még mindig hagy fenn kívánni valót), az részint abban találja okát, hogy a szülők, szegénységük miatt, nem képesek, gyermekeiket a kellő ruházattal ellátni; részint pedig abban, hogy a polgári közigazgatási hatóság majd semmi figyelemre sem méltatja az iskolákat.

Az egyes iskolák fölszereltségének oka pedig az egyházközségek szegénysége, a mely miatt ezek folyó kiadásait is alig képesek fedezni.

Új iskola építettet: a röödi leány-egyházban 339 forinton, a fejrői egyházban 1511 forinton, az egeresi leány-egyházban 616 forinton, a körösfői egyházban 1800 forinton. Kisebb javításokat eszközölt az iskolai tantermen Magyar-Fenes 84 forinton, N.-Almás 85 forinton, míg Türe új padokat csináltatott.

Kolozs-Kalotai egyházmegyénkben megvan a jó-akarát, egyházi intező férfainkban megvan a szakértelem, és buzgóság a népoktatási törvény még nagy részben ideálisnak mondható követelményeinek teljesítésére; de, mit ér az előjárók értelmi magaslata ez érzéki koszmoszban, ha a társadalom anyagi helyzete még fejletlen.

6. A szilágy-szolnoki egyházmegyében, hol 49,924 lélek hódol a lelkiismereti szabadság eszméjének, volt 53 felekezeti, 11 községi, és 5 állami iskola. Iskoláinkban 54 tanító, köztük 7 pap, végezte a tanítást. Volt két felekezeti kiseddóvódaja is: Nyirside és Benedekfalván, melyet a Wesselényi-egylet tart fenn. A tankötelesek száma volt 8159, kiknek 46%-ka tanult református iskolákban, 31% másutt és 22%-ka sehohol. Mentessítve volt a tankötelesek 8%. A mentesítés többnyire ruhátlan-ság, családi körilmény és fejletlenség miatt történt.

A tanítás, kivéve Récsét, Cikót, Kövesdet és Kusalyt, hol tanító nem léte miatt az iskoláztatás szünetelt, mindennél kellő pontossággal folyt, s az évről vizsgálatok általában jó eredményt tüntetnek fel. A tanügyi-előadó részletesen és tanúlságosan tárta fel az összes iskolák ügyeit; az egyházmegyei tanács erélyes intézkedése pedig iskolai ügyekben is dicséretre méltó eredménnyel kecsegtet.

7. Deési egyházmegyénkben, mely 10,011 lelket számlál, volt 1338 tanköteles gyermek, kiknek 39%-ka járt refor-

mátus felekezeti iskolába, 38% más iskolába és 21% nem tanult sehoh. Volt 22 felekezeti iskolája, melyekben 22 tanító, köztük 7 pap-tanító működött. A fel nem járó tankötelesek felekezeti iskoláink területén majdnem mind mentesítve voltak.

A tanítás a kiszabott idő alatt pontosan folyt, s a mint az évfáráó vizsgálatok bizonyítják, általában jó eredménnyel.

8. A széki egyházmegyében, mely 20,890 lelket számlál, volt 3253 tanköteles gyermek, kiknek 36%-ka református felekezeti iskolába járt, 42% más iskolába és 22%-ka nem járt sehová. Volt 34 felekezeti iskolánk, ugyanannyi tanítóval.

Az iskoláztatás rendesen ment végbe, kivéve Szent-Margitát, hol a toroklob miatt, az iskoláztatás három hónapig szünetelt. A nagymérvü múlasztás oka több helyen a hely szűk volta és a tanító-hiány volt. Az elért eredmény csak kielégítőnek mondható.

9. A nagy-sajói egyházmegyében, mely 5086 lelket számlál, volt 706 tanköteles, kiknek 70%-ka felekezeti iskoláinkba járt, 1% más iskolába és 28% nem tanult sehoh. Volt hat iskolánk, nyolc tanítóval.

Általában, az összes iskolák el vannak hanyagolva, mint a tanügy-előadó (dr. Csernátoni Gyula, tanfelügyelő úr) jelentéséből látszik, a tanítók nem teljesítik kötelességüket pontosan, s ez az oka annak, hogy a szülők, elvesztve érdeklődésüket, sok helyen még vizsgálatra sem engedték gyermekeiket.

A tanítás a kiszabott időtartam alatt folyt, kivéve Sófálvát, hol a papi állomásnak 1891. szeptember 6-tól 1892. június 19-ig betöltetlen volt miatt, a tanítás is szünetelt. Az elért eredmény nem kielégítő.

10. A görgényi egyházmegyében, mely 20,696 lelket számlál, volt 4048 tanköteles gyermek, kiknek 58%-ka felekezetünk iskoláiba járt, 9% más iskolába, 32% nem járt iskolába. Volt 34 felekezeti iskolája, melyekben 42 tanító működött, köztük öt pap-tanító.

11. A marosi egyházmegyében, mely 40,785 lelket számlál, volt 8798 tanköteles gyermek, kiknek 68%-ka tanult református felekezeti iskolákban, 6% másutt, és 25% sehoh, kik, a beérkezett jelentés szerint, fel vannak mentve. Volt 74 iskolája, 76 tanítóval.

Az egészségi állapot, eltekintve az egynémely helyen előforduló, de az iskoláztatást legfőlebb harminc napra be-szüntető kanyaró járványtól, jó volt.

A tanítás a törvénszabta nyolc hóig mindenütt tartott, s az eredmény, az évfáráó vizsgálatok tanúsítása szerint, általában dicséretesnek mondható.

12. A küküllői egyházmegyében, mely 21,753 lelket számlál, volt 2933 tanköteles gyermek, kiknek 61%-ka felekezetünk iskoláiba járt, 16% más iskolákba és 22% nem tanult sehoh. Felekezeti iskolája volt 35, ugyanannyi tanítóval. Adatok hiányában, e jobb sorsra érdemes és képes egyházmegyéről többet nem mondhatok, ha csak iskolai tekintetben élvezhető jogaival együtt járó kötelességekre is szeliden nem figyelmeztetem.

13. A nagy-szebeni egyházmegyében, mely 6215 lelket számlál, volt 979 tanköteles növendéke, kiknek 30%-ka felekezetünk iskoláiba járt, 55% más iskolába, és 14% nem tanult sehoh. A mentesítés oka az, hogy a szülők, szegény-

ségük miatt, kénytelenek, gyermekeiket szolgálatba küldeni. Volt 8 iskolája, ugyanannyi tanítóval.

A tanítás, kivéve m.-lapádi egyházközségünket, hol a himlő-járvány uralkodott és Túrt, hol a tanító szem-betegsége miatt, a tanulók a kath. iskolában tanultak, mindenütt a rendes időben kezdődött s végződött, s a záró vizsgálatok majdnem mindenütt kielégítő eredményt tüntetnek fel. Az elért eredmény, s fokozatos előrehaladás az esperes és tanügy-előadó munkásságát dicséri.

14. Az udvarhelyi egyházmegyében, mely 36,459 lelket számlál, volt 6011 tanköteles gyermek, kiknek 46%-ka iskoláinkban, 35%-ka másnemű iskolákban, 17%-ka pedig sehoh sem tanult. Iskolája volt 37, tanítója 38.

A tanítás egy pár helyen szünetelt, betegség miatt; húzamosabban Sükön, a hol a tanító volt beteg, a pap pedig nem tanított még vallást sem.

Örömmel jegyzem ide az egyházmegyei tanügy-előadó, Szakács Mózes tanár jelentéséből, hogy «Népünk gyermekeit örömet küldi az iskolába, s panasz tárgya nem az iskola-múlasztás, hanem inkább tantermeink szűk volta... Több egyházközség igyekszik a tanítói javadalom emelésén; így 1. Bún családonkint egy egy litervéka csőtörökbuzával, báró Szentkereszty Pál, r. kath. főúr ugyan e célra hat hold föld adományával; 2. Csekefalva 400 négy-szögöl kerttel; 3. Kecsetben m. Ugrom Zoltán úr öt hold kaszálóval; 4. Mátisfalva 30 forint évi jövedelmet képviselő kaszálóval; 5. Szolokma három hold kaszáló és öt hold szántóval javították a tanítói fizetést.

A nevelés fontosságának fölismerését jelzik az építkezési törekvések is. Bethfalva és Kóbor már bevégezték új iskolai épületeiket, Héjasfalva és Szederjes készülnek új iskolákat építeni.»

15. Az erdővidéki egyházmegyében, mely 12,880 lelket számlál, volt 2174 tanköteles gyermek, kiknek 53%-ka iskoláinkban tanult, 33%-ka másutt és 13% sehoh. A mentesítés legtöbbször szolgálatba lépés miatt történt, egy némely esetben családi körülmény okán, s ruhátlanság, vagy fejletlenség alapján. Volt 11 iskolája, 15 tanítóval.

A tanítás a törvénszabta időben általában mindenütt megkezdődött és folyt akadálytalanul az év végéig, mint az évfáráó vizsgálatok tanúsítják, jó eredménnyel.

16. A Sepsi egyházmegyében, mely 23,263 lelket számlál, volt 4085 tanköteles gyermek, kiknek 21%-ka nálunk tanult, 57%-ka másutt, és 20% nem tanult sehoh. Volt 12 iskolája, 16 tanítóval. A tanulmányi ereemény dicséretes.

17. Az orbai egyházmegyében, mely 13,540 lelket számlál, s így 1580 tanköteles gyermek gondját viseli, csak egy iskolával rendelkezik, egy tanítóval. De van a területén 1 állami és 11 községi iskola, melyek mindannyian református felekezetiekből keletkeztek. Felekezeti iskolájába jár a tankötelesek 5%-ka, községi és államiba 85%-ka, nem tanult 9%-ka.

18. A kézdi egyházmegyében, mely 9670 lelket számlál, volt 1641 tanköteles gyermek, kiknek 12%-ka felekezetünk iskoláiba járt, 68% járt községi és állami iskolába, 18% pedig nem tanult sehoh. Volt négy felekezeti iskolája, hat tanítóval.

Kézdi ev. ref. egyházmegyénkben az elemi oktatás az átmeneti korszak éveit éli. Az idők jelei, s illetőleg,

egyházközségeink kedvezőnek nem mondható anyagi körülményei arra mutatnak, hogy ezen átmenet felekezeti iskoláinknak egyházközségeink mindenikében községivé alakulása csak idők kérdése, s már a közel jövőben befejezésre jut.

Jelenben az egyházmegyét alkotó tizennégy egyházközség közül önálló felekezeti iskola kettőben van: Bitán és K.-Mártonfalván. Azonban, Bita egyházközségünk saját erejének teljes megfeszítésével sem levén képes, alkalmas tanteremről gondoskodni s az énekvezér-tanító mellé egy s-tanítói állást szervezni, most elhatározta, szorult helyzetében, hogy iskoláját tovább nem tartja fenn, ily értelemben az iskola községi alapon való szervezését az Igazgató-Tanács 943—1892. sz. alatt helybehagyta. K.-Mártonfalván is csak a polgári községtől élvezett állandó segély folytán van egyházközségünk azon helyzetben, hogy iskoláját fenttarthatja.

K.-Albisban és F.-Csernátonban felekezetünk és a polgári község együttesen tartják fenn az iskolát. Mindkét helyen rendelkezik a polg. község alkalmas tantermekkel és a két-két tanítóval beállított iskolákban egyik tanerőt, énekvezér-tanítója személyében, felekezetünk szolgáltatja, az általa vezetett osztályok, rendszeren a négy felső osztály, felekezeti jellegének fentartásával.

(Folytatása következik.)

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Folytatás.)

Kolozs-kalotai egyházmegye.

7. Patai körlelkészség. Körlelkész Kiss Péter, a patai egyházközség eddigi papja. E körlelkészség az 1891. évben alakított, Pata, Kara, Boos, Dezmér és Apahida községekből, melyekben híveink száma összesen 277. A körlelkész a tanítást jól végzi s körlelkészi minőségében is nagy odaadással működik, gondoskodván arról, hogy a diasporákban szétszórt híveink között a vallás-erkölcsi közösség érzete eleven legyen, a mi az anyagiakban való fogyatékoság mellett, nagy nehézséggel jár. Jelentései szabályszerűek s pontosan beérkeztek.

Szilágy-szolnoki egyházmegye.

8. Érkörösi, jelenleg pelekeszii körlelkészség. Körlelkész Borbély Sándor. Ezen körlelkészségünk a jelen év elején kiegészített Pelekeszi egyházközségünkkel, s ez lett a körlelkészség központjává is. A körhöz tartozó három községben lakó híveink száma 941. Érkörösön és Szeödemeteren lévita-tanítói állomásaink vannak, de ez utóbbinak fizetése oly csekély, hogy központi segélyezés nélkül tovább fenn nem állhat. A körlelkész működése buzgó, s az állapotok legutóbbi végleges rendezésével immár teljes kilátást nyújt a kívánt rend és fejlődés előidézésére.

9. Ördögkúti körlelkészség. Körlelkész Újvári István, kinek működéséről illetékes esperese elismerőleg nyilatkozik. Jelentéseit kiváló pontossággal terjeszti föl, s azokban kellő részletességgel öleli föl a létező állapotokat. A körhöz csatolt hat községben élő híveink száma 224. Központon felekezeti iskolánk van, hol a körlelkész

tanít eredményesen. Az egyházközségek anyagi helyzete kielégítő, híveink buzgósága és áldozatkészsége példás, s nagy részben ennek köszönhető, hogy a központon díszes templom épült, s az még ez évben föl fog szenteltetni. (Folyó hó 2-án megtörtént. Szerk.)

10. Ilosvai körlelkészség. Körlelkész Csák Emil, kinek működése buzgó, de jelentéseit késedelmesen, és napló-másolat nélkül terjesztette föl, mely szabálytalan eljárásáért megintetett, s most már fölszerelt jelentéseket ad be. A körhöz tartozó négy községben lakó híveink száma 358. Anyagi tekintetben a körlelkészség helyzete súlyos, a több év óta felgyűlt adósságok és épületjavítások költségei miatt. A hívek pontatlanul fizetik egyházi tartozásaikat, s a közigazgatási úton való fölhajtás veszélylyel fenyeget. Újabban azonban szép buzgóságot tanúsítottak, a mennyiben templomuk megépítésére tekintélyes összegű rovataalt vállaltak el.

11. Görcsöni körlelkészség. Körlelkész Versényi Miklós, ki a körlelkészség székhelyén, ideiglenesen, a tanítást is végzi. Jelentéseiben pontos és szabályszerű. Körlelkészi működése sikeres. A kör anyagi viszonyai kellőleg rendezettek, s a hívek vallás-erkölcsi élete fejlett. E körhöz öt községben élő híveink tartoznak, kiknek száma 620.

Deési egyházmegye.

12. Esztényi körlelkészség. Körlelkész Patoky Gábor, ki dicséretes buzgósággal és szép eredménnyel működik a kör szellemi és anyagi felvirágoztatásán. A körhöz tartozó nyolc községben híveink száma 339. A hívek buzgók, és a vagyonosabbak sok áldozatot hoznak egyházukért. Tötörben a templom a főt. konvent és az egyházközség segélyével befedtetett, s ebben az évben teljesen fölszereltetik.

13. Ördög-kereszturi körlelkészség. Körlelkész Irsay József, kinek működési köre kilenc községre s azokban 468 lélekre terjed. Feladatának elismerésre méltó buzgalommal felel meg, dacára annak, hogy a kör központján a tanítást is, és pedig pontosan és eredményesen végzi. Jelentéseiben pontos, rendes naplót vezet s a kör községei vagyoni ügyeinek tisztázásában is hasznos szolgálatokat tett. Kis-Esküllön az országos közalap és egyházkerületünk segélyével a templom fölépült.

14. Szinyei körlelkészség. Körlelkész Kovács Gábor, ki kellő buzgalommal működik. Esperese dicséri munkálkodását s a kör székhelyén lévő iskolánk tanításában való eredményes működését. Jelentései részletesek, kimerítőek. E körhöz 12 községben elszórtan élő 175 hívünk tartozik. A körlelkész sikeres működésének köszönhető, hogy eloláhosodott híveink ismét beszélik a magyar nyelvet s hogy egyáltalában vallásosak. Anyagilag e kör még gyöngye s építkezési s berendezési kölcsöne terhét alig bírja. Papilakása nélkülözi a gazdasági épületeket, melyek felállítására azonban újabban üdvös mozgalom indult a kör vagyonosabb hívei között. Semesnyei híveink is munkába vették már imaház-építési ügyök rendezését, melynek mielőbbi kedvező eredményéhez reményünk van.

15. Kackói körlelkészség. Körlelkész Kovács Árpád, működése buzgó, ámbár, a kör községeinek

távolsága miatt, az utazás sok nehézségbe ütközik. E körhöz kilenc községben lakó 348 hívünk tartozik. Galgón felekezeti iskolánk van, melyben a vallást a körlelkész tanítja, nemkülönben a n.-ilondai állami iskolában is, mely utóbbi működéséért 50 frt. állami jutalomban részesül. A körüi egyházközségek vagyoni helyzete rendezett.

16. Kidei körlelkészség. Az előbbi kide-csomafái társegyházak és a gyulai leányegyházközségből szervezett új körlelkészség, melynek papi állomása most áll betöltés alatt. Körlelkészséggé alakítását azon körülmény követelte, hogy papi állomása a csekély fizetés miatt mindjárt-mindjárt üresen maradt. Ez okból folyamodott Ig.-Tanácsunk konventi segélyért, melyet 100 frtban meg is nyervén, a körlelkészséget, a hivek beleegyezése mellett, szervezte s az így 526 frt. javadalommal dotálendő állomást körözte, remélve, hogy ily fizetésre már fog alkalmas pap találkozni.

Széki egyházmegye.

17. Szamosújvári körlelkészség. Körlelkész Vásárhelyi Boldizsár, kinek működése kitünő, jelentéseiben pontos s a körüi egyházközségek vagyoni helyzete rendezett. E körhöz hét község tartozik, melyekben élő hiveink száma 464.

18. Pulyoni körlelkészség. Körlelkész Vályi János, ki állomását csak a múlt évi július 1-én foglalta el. Azóta beérkezett jelentéseiből láthatólag, utasításbeli kötelességének teljes buzgalommal igyekezett megfelelni. Esperese elismerőleg nyilatkozik működéséről. Ezen öt községre terjedő körlelkészség lélekszáma 333. A hivek valláserkölcsei élete erősödik, de a körüi községek vagyoni helyzete erőtlenségre, a templom és papilak javításra szorul.

19. Noszolyi körlelkészség. Körlelkész Bedeházi János, ki buzgón működik s a hivek magatartása is megfelelő. A központon levő iskolában a körlelkész maga tanít. E körlelkészség öt községre terjed ki s azokban szétszórtan 350 hívünk lakik, azonban még oláhul beszélnek egymás közt, mit csak az idő fog orvosolni. A noszolyi és göci templomok javításra várnak s az iskola felszerelésének hiányai ez évben pótolattak. A vagyoni ügyek rendezése folyamatban van.

Nagysajói egyházmegye.

20. Besztercevidéki körlelkészség. Körlelkész Balás József, ki a múlt 1891. évi szeptember hó 1-én foglalta el állomását. Működése dicséretes, buzgó, a körüi egyházközségek vagyoni ügyei rendezettek, kivált boldog emlékü Sombori Jánosné ezer forintos hagyományának a múlt évben történt megnyerése után. Tervbe van véve a központba kántori állomás felállítása, de ez csak a város által remélhetőleg felemelendő évi segély kiutalása alkalmával lesz foganatosítható. E körlelkészség területe négy községre terjed ki s azokban, mintegy 600 hívünk lakik.

21. Szász-brétei körlelkészség. Körlelkész Menyhárd Elek, ki állomása elfoglalása alkalmával, az egyház vagyoni ügyeit nagy rendetlenségben találta, mit azonban nagy buzgalommal és szép sikerrel teljesen rendezett s ezen felül az addig csaknem parlagon hevert

egyházi életet szép fejlődésnek indította. Dicséretes működéséről esperese nagy elismeréssel tesz jelentést. Jelentései pontosak és szabályszerűek. Ezen körlelkész gondozása alá négy község s azokban élő 410 hívünk tartozik.

Görgényi egyházmegye.

22. Tanócsi körlelkészség. Körlelkész Kovács Ákos. Kitünő körlelkész, a vagyoni ügyek rendezésében s a hivek vallásos buzgóságának fölkeltésében nagy érdemei vannak. Jelentései pontosak, kimerítőek és szabályszerűek. E körhöz hat községben élő 705 hívünk tartozik.

23. Toplicai körlelkészség. Körlelkész Páll Károly, volt ó-újfalusi körlelkész, ki állomását folyó évi július hó 16-án foglalta el s kinek eddigi működése teljes biztosítékot nyújt arra nézve, hogy ezen új s kiválóan fontos misszió-ponton is meg fog felelni kötelességének. Az ellenőrző naplók kiküldettek, de elhelyezésükről s a körüi presbiterium megalakulásáról még jelentés nem érkezett. Ezen körhöz négy községben lakó 355 hívünk tartozik.

Küküllői egyházmegye.

24. Dicső-szentmártoni körlelkészség. Körlelkész Cseresznyés Ödön, kinek működése rendes és pontos. A körlelkészség területe négy községre terjed ki, melyekben összes hiveink száma 585. Csüdőtelkén felekezeti iskolánk van, melyet azonban anyagi erőtlensége miatt, két évre meg kellett szüntetnünk, utasítván az egyházközséget, hogy ezen idő alatt iskolai termet és tanítói lakást építsen; az illető egyházközség azonban anyagi erőtlensége miatt, aligha lesz képes iskolát építeni s ezért nagy örömmel vettük az Emke ig.-választmányának becses átiratát, melyben arról értesített, hogy Csüdőtelkén kész egyesületi iskolát felállítani. Most már ez irányban folynak a tárgyalások. A kör községeinek anyagi helyzete erőtlenségre s nagymérvű építkezési kölcsöne járulékaiknak elengedése iránt folyamodott. A hivek vallásossága és áldozatkészsége kifogástalan s ez utóbbi tekintetben különösen méltóságos Szilvássy Sándor, egyházmegyei főgondnok aa. tünik ki, a ki kezdettől fogva, nagy áldozatokat hoz körlelkészségünk anyagi megerősödése érdekében.

25. Erzsébetvárosi körlelkészség. Körlelkész Ince Lajos, lelkiismeretesen és buzgón teljesíti kötelességét, jelentései pontosak és szabályszerűek. Erzsébetváros több népiskolájában és az állami algimnaziumban a körlelkész heti hat órán tanít vallást. Az erzsébetvárosi templom-építésre az előkészületek folyamatban vannak, de templom-építési kiadásaira majd semmi fedezet nincs. E körhöz 11 községben élő 601 hívünk tartozik; ezek közül Erzsébetvárosra 431 lélek esik.

26. Küküllővári körlelkészség, melynek körlelkészi állomása folyó évi február hó 27-én tölthető be, a volt küküllővári pappal, Józsa Ferenc aával, kit új küldetésére alkalmasnak találtunk s ki működését kellő buzgósággal folytatja is. E körhöz a küküllővári anya-, boldogfalvi leány- és a vesszősi, bajomi és karácsonyfalvi fiókegyházak tartoznak, melyekben hiveink száma hatszázötvenhat.

Nagyszebeni egyházmegye.

27. Bólyavölgyi körlelkészség. Körlelkész Putnoki Lajos, ki székhelyén, Mihályfalván az iskolai tanítást is végzi. A körü látogatásokat utasításának megfelelően teljesíti, de az anyagi ügyek vezetésében nem elég erélyes. Jelentéseit pontatlanul terjesztette föl, mely mulasztásáért vizsgálat alatt állott s most már szorgalmasabban végzi kötelességét. E körhez tizenkét községben elszórtan élő 291 hívünk tartozik. A mihályfalvi templom helyreállított s most már a papiház építéséhez fogtak, melynek költségeire az építkező alapból nyert 2100 frtból még meglevő 1100 frt. áll rendelkezésre.

28. Oláh-újfalusi körlelkészség. Körlelkész volt Pál Károly, ki a folyó év április havában ujonnan szervezett oláh-toplicai körlelkészségünkbe neveztetett ki, s a ki aránytalanul csekély javadalma mellett is, nagy területen fekvő községeinek költséges meglátogatásában, a nemzetiségi, vallásérkölcsi és anyagi ügyek intézésében, a hivek buzgóságának felköltésében s a patronusok támogatásának kieszközlésében páratlan szorgalommal buzgólkodott. A vállalkozó hanyagsága miatt összeomlott ó-újfalusi tornyunk újraépítését megkezdték, melyhez a buzgó körlelkésznek sikerült Ő Felségétől 200 frt. kegyadományt, gróf Teleki József, patronustól, jelentékeny mennyiségű fát nyerni s a közbirtokosság kegyességéből a jogosnál nagyobb regale-váltságot kieszközölni. Jelentései pontosak és szabályszerűek. A kör területe nyolc községre s azokban lakó 180 hívünkre terjed ki. Ezen állomás javadalmát ez évben száz frt. államsegélylyel emeltük s az így növekedett papi fizetésre a pályázati hirdetés közzé van téve.

(Folytatása következik.)

Külföldi egyházi szemle.

A Gusztáv-Adolf egyesület közelebb bocsátá közre igen érdekes évi jelentését. A jelentés főleg a pénzügyi érdekekkel foglalkozik, kimutatván ama segélyeket, melyekre 1.019,063 márka múlt évi bevételét fordította. Egyszersmind, örömdetes tudósítást is közöl, hogy az egyesület folytonosan népszerűbbé válik, bevételei mind inkább szaporodnak, minek következtében azon szerencsés helyzetben van, hogy a nagy számban érkező folyamodványoknak ma már elég tekintélyes részét tudja figyelmébe venni. Azonban, s ez a baj a mi hasonló célu egy-

házi közalapunknál is, elfeledi a jelentés, hogy ha az egyesület letörülte is a földönfutók könnyeit pillanatnyi segélyeivel, ez még nem elég, inkább olyan alkotásokat kellene talán teremteni, melyek a századok számára volnának életre hívva. De, az már határozottan előnyére tudandó be a jelentésnek, midőn a társadalomra, az önkint felállítandó egyletekre hivatkozik, hiszen, midőn napjainkban az egyesületek annyira körülhálózunk, hogy gondolatainkat módosítani, világnézetünket fejleszteni, kedélyünket nemesíteni képesek, ha helyes vezetés következtében telítve lennének ezek bizonyos igazi consensus gentium által: akkor, tán nem várnók a segélyt másoktól, hanem tetemtenénk életet, melynek nem csak exponense a mozgás, és munkálkodás, hanem aequivalense is. Ezt, azt hisszük, lehetne alkalmazni is.

*

Németországon mindenkit, csak a katolikusokat nem retenti el az uralkodó cholera veszélye. Ők éppen akkor gyűlnek össze, hogy elmondják százszor ismételt támadásukat, s kiadják a jelszót a prot. Németország ellen, hogy «megbocsátanak, de nem felednek», midőn mások, köztük ellenfeleik, a protestánsok is, elnapolják gyűléseiket. Meglepő valósággal az a szivósság, hogy ne mondjuk, csökönység, a melyet ezek kifejtnek. Százszor vesztenek, százszor lesz ellenük bebizonyítva, hogy törekvéseiknek nincs még jogcime sem: ők folyton elől kezdik, el nem fáradnak, s a munkát nem röstellik soha sem. Mintha csak a katolicizmus történetének egyetemes vonását tükröztetnék vissza. Az idej közgyűlés színezete sem állott mögötte a korábbiaknak, sőt demonstrációnak válnék be, ha az elhangzott beszédek és indítványok az álmodozások világába nem terelték volna. Általánosságban, a gyűlés tárgya nem volt más, mint az, mely már harmincnyolc előző gyűlést nyugtalanított a tévesztés s az orvosságkeresés ez ellen. S mint ez előtt, úgy most is abban keresték feladatukat, hogy a pápa világi uralma érdekében terveket szőjjenek, a kath. egyháznak propagandát gondoljanak ki, s főleg, hogy a «centrumot» erősítsék. A legérdekesebb az, hogy nem meszsze levőnek hiszik az időt, midőn elpusztúl újkorból minden akadály, leomlik előttük Németország protestántizmusa, szóval, helyreáll a középkor sötétsége és barbárizmusa. Csak az a jó, hogy a német protestánsok nincsenek oly tervnélküli zürzavarban s gyámoltalan erőtlenségben, mint lennénk mi, kiknél egyszerűbb s momentánabb természetű küzdelmek bizony ilyen föltevésre és igazságra incitálnak.

TÁRCA.

Bibliai képek.

(Magyar protestáns egyházi szónoklatok a keresztyén morál népszerű tanítására. Irta Vászárhelyi Zsigmond, Kiadja: Temesvári M. Marosvásárhelyt, 1892.)

Az igazat megvallva, mikor szerző meszsze vidékről látogatásával megtisztelt, s az éppen sajtó alatt levő fenti mű bíráló-ismertetésére felkért: nagyon könnyű szerrel adtam parolámat, s azt hívém, hogy egy kis könnyed tárca még csak kikerül effelől is belőlem. «Szó-cicomás nyelvem» azonban, melyre előszavában is elég világos célzással útal, úgy veszem észre, nem lesz, nem lehet méltó e műhez, melynek nyelve oly

tömör, tiszta, erős, cicomátlan, logikája oly egyenes, pszichológiája, etikája, theológiája oly mély és mégis oly egyszerű. S ha mégis pennám tintába mártom, legyen indokolva e jó közmondással: «Magyar ember szava kontraktus».

Ha tehát én e könyvről másoknak valamit mondani akarok, mert a szerzőnek nem sok mondani valóm lesz, e két kérdésre kell hogy feleletet adjok: 1. mit és 2. hogyan tanít? Az elsőre a cím adja meg a feleletet: bibliai képeket és keresztyén morált, azaz, összesítve: keresztyén morált bibliai képekben; a második kérdésre magunk kell hogy megadjuk a feleletet. Lássuk tehát, először magából a könyvből, minő képeket és morált

foglal magában; beszéljen maga a szerző, mi csak legyünk figyelmes hallgatók.

Talán nem tévedünk, ha kiindulási pontul vesszük az új évi beszédet, hol a pogány és a keresztyén korszak, amaz óriási mérleg két serpenyőjében van, melynek központja, forgató tengelye a Krisztus. (VIII. beszéd.) Egyik serpenyőben ott vannak az ó-világ nagy alkotásai, az egyiptomi gú lá k, a hatalmasok hiúságának szolgálva, de most, mint hajdan a bűnbánó vezeklő zsidó, gyászolva porba ült, s fejére hamut hintett: úgy ülnek e bús alkotmányok is Egyiptom körül a fővény-tengerbe befűrődve, míg homlokukra újra meg újra port hint az afrikai szél. B a b y l o n szilárd falaiban és függő kerteiben az ó-világ két csodája, az e r ő és s z é p s é g ölelkeztek. Babylon erős vala, de nem adott erőt a gyöngének; ékes vala, de narancs-berkével nem nyugtatta meg a szegényt, nem vigasztalta meg az úton-járót; magas vala, de nem bírta fölemelni a lelket, nem bírta magasztossá tenni az érzést. Az éfézusi D i á n a-templom fényes, dicső remeke volt az emberi észnek és kéznek, de az örökéletre szomjuhozó emberi lélek falai között nem bírván megtalálni a halhatatlanságot: lángjaiban hitte azt föltalálni, azért üszköt vetett reá. A görög szellem, midőn i s t e n e k e t teremtett a maga képére és hasonlatosságára, s a szobrász művészi alakot adott neki: a gondolat és kivitel méltó vala a művész nevéhez, de nem vala méltó a magas tárgyhoz, az isten-eszméhez. M a u s o l u s, káriai király halikarnassusi sirboltjáról, az egyiptomi t ö m k e l e g r ű l (labyrinth) csak romok beszélnek. Jeruzsálem pompás temploma negyvenhat esztendeig épült, s mégis Jézus azt jövendőli róla «Nem marad egy kő a más kövön.» (Textus.) S vajjon, miben van a templom közös sorsa, melyben megégyezett ama híres alkotmányokkal? Végzetes alaphibájuk volt, hogy művészi szerkezetükből hiányzott e g y e r ő, e g y hatalmas k a p o c s a s z e r e t e t.

És minő műveket állított helyökre a keresztyénség? Á r v a h á z a k a t, hol fölmelengeti, meggyógyítja az apátlan és anyátlan kicsinyeket. Babylon falai sem roskadtak a semiség ölébe: köveiből a korszellem a szenvedők részére menhelyeket, k ö r h á z a k a t épített. Míg Babylont a művészi alagut az Eufrates alatt kötötte össze a világgal: addig az új alkotások a csodatevő Bethesda forrásaival állnak összeköttetésben s a halál völgyéből az életbe, a szabadulásra, a gyógyulásra vezetnek. És Dánia templomának fényét felülmulja a keresztyénségben a bethlehemi istálló és a jászolbölcső, az olympi istenarc boszuálló tekinteténél fenségebb a keresztyénség jóságos istene, az emberiségnek s z e r e t ő a t y j a. Ama híres halikarnassusi sirbolt műszépségénél sokkal magasabban áll az árimáthiai József koporsója, mert abból nem jöve soha ki a királyi halott, míg ebből dicsőségesen kiszállta az életnek fededelmé. És így tovább. Hegynél, vasnál, kőnél, tüznél, viznél erősebb a s z e r e t e t, a k i j ő t t e s z e n.

Talán, kissé többet is időztünk e beszédnél, de úgy tetszik nekünk, ez ellentétből világosan magaslik ki e könyv erkölcstana, midőn tanításait az evangéliumi szeretetre alapítja. És most, forgassuk e könyvet végig s lássuk az egyes beszédek tartalmát, kiszemelgetvén főképp nevezetesebb erkölcstani problémáit.

Mindjárt az első beszédben (E l i t é l t a l k o t á s) egyikével találkozunk a legnehezebb problémáknak. A teremtés bevégeződött. A világ roppant gazdagsága lett összegezve a

hatodik napon, mely összeadásnak végeredménye lett az ember. A világgalkotó az embert saját lelkének lehelletével elevenítette meg, az írás szerint; a maga lelkét lehelle «az embernek orrába.» És mégis, ama lesujtó ítéletet olvasá ö n k e z e művére: «b á n o m, h o g y t e r e m t e t t e m» (Alapige I. Móz. VI. 5—7.). Ha a végetlen tökéletességű teremtő magához méltó teremtményt akar vala előhozni: ezt mindenhatósága azonnal elérheti; s ha ilyet bármi okból s talán éppen bölcs célokbul nem alkotott: miért mondja gonosz-nak azt, mely tőle származott; miért itéli el közvetlen alkotását s közvetve alkotó munkásságát? Azaz, m i n ő v i s z o n y b a n áll a b ű n a z i s t e n h e z, a v i l á g h o z, é s a z e m b e r h e z?

Adott isten az embernek szabadakaratot, mely kivált-ságos helyzetet teremtett számára a világban, hogy legyen éber, szigorú őre a tisztaságnak; de ő magas tisztéhez hűtelen lett, ezért kellett a megromlott alkotmányt egészen elbontani, hogy végkép el ne pusztuljon. A szétbontáson alapszik ma is minden tovahaladás, a tudomány kutató és építő törekvéseiben éppen amaz irányt követi, melyet maga isten jelölt ki a föltárt bibliai jelenetben. A világ hibásnak nem alkotott, mert ebben az alkotó tökélyessége lett volna megcsorbitva; de tökélyesnek sem teremtett, mert ezzel az isteni gondviselés feleslegessé és céltalanná lett volna. Milyenné alkotott tehát a világ? Felelet: Ö n m u n k á s s á g á l t a l f e j l ő d ő n e k, t ö k é l y e s b ű l é s r e k é p e s n e k; olyannak, hogy a végtökélyt ö n e r e j é n m e g k ö z e l i t h e s s e, i s t e n s e g e d e l m é v e l e l i s é r h e s s e. Míg a többi lényektől el van zárva a tévedés lehetősége: addig az emberi lélek hajlékán egy kapu nyitva hagyatott, a tökélyesbülés kapuja ez. Jó és gonosz szellemek be és kijárnak rajta, ámde, a kulcs kezünkben van. A s z a b a d a k a r a t e z a k u l c s, m e l y a g o n o s e l ő t t a j t ó t z á r h a t s e m e l k e d é s ű n k, t ö k é l y e s b ű l é s ű n k a n g y a l a i n a k k a p u k a t n y i t h a t.

A jó és a rossz küzdelmével és a szabadakarat szerepével az «esetről» és József történetéről felvett képekben is találkozunk. A csábítás vonzó erő, míg az erkölcsi elem eltaszító, visszautasító ellentállással, nemes ellenkezéssel küzd mindaddig, miglen megtöri ellenségének fejét, a ki mardossa az ő sarkát. (III. Örökharc. I. Móz. III. 14—15.). Ádám és Éva előtt egyfelől a tilalom, másfelől a csábítás csupán céltábla gyanánt állottak, melyet a szabadon határozó akarat esetleg eltalálhat, vagy elhibázhat vala. Elhibázta. Ámde, a vétek nem abban áll, hogy az erkölcsi erő legyőzetett, hanem abban, hogy az ellentállást meg sem kísértette s nem használta, sőt merőben eldobta az ellenszegülés fegyverét. Ha a katoná tulnyomó erő által legyőzetik, de végső erejével hiven küzdve, esik el: halálát megkoszoruzza az igazságos közvélemény; de ha elhanyagja fegyverét, eldobja bajnoki becsületét, vagy éppen az ellenfélhez pártol: hiába menti meg életét, mert erkölcsi halottképpen, elevenen temeti el őt a jók ítélete. Ez volt az első ember bűne is: elpártolt istentől s a gonosz táborába szegődött. Isten a gonosz iránt való ellen-szenv hatalmát első sorban az asszonyi lélekbe oltotta be, mely egyszersmind alapja a megváltás-képességnek, az érzelmek tisztulásának, a szépre való fogékonyságnak, az önzetlen gyöngéd szeretetnek s mindazon lelki kincsek összegének, melyet egyszóval e s z m é n y i s é g n e k nevezünk, mely láthatatlan bölcsője a jövendő világ nagyságának és dicsőségének, mely arra van hivatva, hogy erőseket, bölcséket,

Folytatás az 1/4. ív mellékleten.

szabadítókat s legfelsőbb fokon, Megváltót adjon az emberiségnek. Az ellenkezés nagy munkáját a megváltó tetőzte be, ki a szeretet elvét nem hangoztatta, nem csillogtatta, de megtestesítette, életre hívta s éltető, működő erővé avatta. És a győzelem sikeréhez hozzá járulni, nekünk is földadatunk.

A jó és a rossz nem is ellenkeznek egymással, a változó és haladó tüneményekben van a fejlődés-képesség. Ezek összefüggésében áll a jó és gonosz egyensúlya, az erkölcsi csodás gépezetének serény munkássága. Az ur azt rendeli Nőének, hogy tisztákat és tisztátalanokat vigyen be a bárkába («Az új világ magvai. II. beszéd. Alapige. I. Móz. VII. 1—3.). Tehát, a tiszták mellett a tisztátalanoknak is helyet ad a bárkában, az új világ magvainak mentő csolnakán. De e megkülönböztetésben voltaképpen csak a korlátolt, gyermekelméjű emberhez kívánt gyermekies nyelven szólani, de alapjában magasabb értelemre tekintett, ama két sarkpontot látta azokban, melyen az új világ élete fölemelkedik. A tisztátalanoknak nevezett tulajdonságok, csak változók, csak ideiglenesek, és letörölhetőek, megtisztíthatók. E szerint, midőn az ur Noé előtt a tisztátalanok nevét említé: voltaképpen gondolt és tekintett ama sötétlő pontokra, melyeknek megjelenése a világban csak véletlen és mulandó, mint égen a felhő, mint földön az árnyék, mint ajkon a sohaj, szemünkben a könnyű, mely születik és eltűnik; de mégis mind igen fontos arra, hogy a jónak értékét emelje és kitüntesse. Ellenben, a tisztákról szólva, gondolt az ur amaz örök tisztaságra, mely diszében megsérthetetlen, fényében kifogyhatatlan, és így állandó elem, örök igaz és örök szép, mint az egeknek boltja, a tenger kék rónája, a tavasznak illata, az erdők üdítő lehelle. Egyetlen állandó, törvényes és jogosult polgára tehát a világnak a jó, a rossz csak ideiglenes, látszólagos s az ember tiszte: a világ-nemesítés nagy munkája, a tiszták feletti örökös, és a tisztátalanok megtisztítása.

(Folytatása következik.)

Különfélék.

== **A dicső-szt.-mártoni templom fölszentelése** folyó hó 9-re tüzetett ki. Főtiszt. püspök, Szász Domokos aa. e hó 8-án utazik oda, kíséretében lesz az egyházkerületi jegyző, ki az alkalmi beszéd tartásával bizatott meg. Istennek áldása legyen a szent munkán; mert e templomok őrállomások istennek országában és megvihatatlan bástyák, a protestáns szellem befolyása által, a nemzeti élet és a magyar haza jövődjére nézve.

== **A szilágy-szolnoki egyházmegyében fekvő ördögkúti körlelkézség központján, Ördögkúton, folyó hó 2-án, a csinosan felépített templom fölszenteltetett.** Főtiszt. püspök, Szász Domokos aát. folyó hó 1-én díszes küldöttség fogadta Csucsán, melynek vezetője az egyházmegye egyik gondnoka, Dull László volt, kinek nevével mindenütt találkozunk, a hol egyházi, hazafias dolgokról van szó, és a hol áldozatot kell hozni a szépnek, jónak és nemesnek oltáira. Örömet sorakoztak vezetése alá számosan az egyházmegyei papok közül és zilahi kollégiumunk egy pár tanára. Lelkes fogadtatás után, megindult a díszes menet a Meszes-hegység innenső oldalán fekvő Ördögkút felé. A nagyobb részint hatalmas erdők között fekvő fönséges vidék búbajos voltát még szebbé tette az a meleg fogadtatás, melylyel illeték pöspök aát. minden községben. Pedig e falvak mind oláhok és mégis élükön papjaikkal, harangzúgás között sereglettek ki a püspök elébe. Így ért a menet Ördögkútra, hol rövid pihenés után,

oda való birtokos, Lázár Ferenc vendégszerető háza és terített asztala fogadta a megérkezett vendégeket. És itt ve gyünk lélekzetet, hogy Lázár Ferenc úrnak érdemeit kellőleg méltányolhassuk. Lázár Ferenc róm. katolikus ember. Senkinek nincs joga, kicsinyelni vallásához való buzgó ragaszkodását; de mindenkinek kötelessége, meghajolni előtte, nem azért, hogy megjelent Csucsán is a küldöttséggel, hogy házánál tárt karokkal és megnyílt szívvel fogadta az inneplőket, hanem azért, mert az ördögkúti körlelkézségnek és a templom fölépítésének ő a jótékony és áldozatot nem kímélő jó szelleme. Nem kímélt fáradságot, nem sajnálja áldozatait, hiszen, az aranykönyv minden lapján ott ragyog neve, mert tudja, hogy nemzetének, hazájának szolgál. Egy minta-férfi, ki szívének nemességéből hoz elő jókat; s kinek neve az elsők közt lesz olvasható az örökkévalóság könyvében. Sokáig éljen. Maga a fölszentelési szertartás a szokott egyszerűséggel és meghatottsággal folyt le a kis templomban, mely központja lett az egész vidéknek; lüktető szíve az ott élő magyarságnak; meg elevenítő magja a nemzeti irányban való fejlődésnek. A szertartásban részt vettek főtiszt. püspök aa. hatásos szentelő imáján és áldás-kérésén kívül, Szabó Pál, ki úrvacsorát osztott, Vince Ödön, esketett; Kerekes Endre keresztelt, a körlelkész, Ujvári Iván bezáró imát mondott, és Szász Gerő, az innepi beszédet tartotta. Az egész vidék összegyűlt a szép innepélyességre, melynek felséges idő kedvezett. A szertartás után díszes lakoma következett, melyen legalább 150-en vettek részt. Az előkelő társaság fényét képezte a főispán, br. Wesselényi Miklós, az egyházmegyei gondnokok, a zilahi kollegium tanári kara teljes számmal, az egyházmegyei papság, a közigazgatási hatóság tagjai közül igen sokan, és mindazok, kik lelkesedni tudnak a nemzeti eszményekért. És csak elgondolkoztunk, hogy Magyarországot nem csak paragrafusokkal, mától-holnapig élő törvényekkel és rendeletekkel lehet megalkotni, megteremteni: hanem prófétálással, bel-miszszóival; azzal, hogy összegyűjtsük a szétszórt csontokat, egy elejtett jó szóval keltsük fel a lelkesedést, buzditsuk a munkára, tette az akaratot. Ez a jelentősége az ördögkúti templom-szentelésnek. Isten adjon áldást; isten adjon jó előmenetelt; isten szeresse tovább is azokat a jótékony kezeket, melyek ott voltak a munka kezdetén!

== **A gyéresi egyház, ürességben levő papi állomására, legközelebről Bartha Lajos papjelöltet választotta meg, ki eddig vallástani volt a kolozsvári kollégiumban.** Örömmel fejezzük ki a szerencsés választás felett, mert e fiatal ember, alapos készütsége mellett, megnyerő szónoki erővel és tehetséggel rendelkezik és hiszünk, hogy oly pap lesz, a minőt gyéresi szép egyháznak megérdemel, és a ki diszére fog válni az egyházkerület évenként csak mind egyre megújuló lelkési karának. Isten segítse!

== **Nyilvános köszönet.** Sükei Ferenc, szászvárosi ref. polgár és egyházközségi keblbi gondnok, f. hó 21-én, a szászvárosi ref. egyházközségnek egyezzer frtot adott, hogy az Sükei-alapítvány címen kezeltetvén, évenkénti kamatai szászvárosi szegény ref. iparos polgárok iskolába járó 6—12 éves fiú- és leánygyermekének, téli ruhával való ellátására fordíttassanak. Fogadja ez úton is az egyházközség halás köszönetét, hogy a verejtékes munkának gyümölcsét ilyen magasztos célra áldozá. Teljesedjék be rajta ezután is az apostol mondása, hogy: «A jó kedvű adakozót szereti az isten!» Szászváros: szeptember 30. 1892. Sylvester Domokos, szászvárosi ev. ref. első pap.

== **Eszünk ágában sincs, hogy rekriminaljunk.** Mindenki úgy határoz és azt határozza, a mint körülményei és viszonyai parancsolják, és a mint az erkölcsi törvények keletén belül neki legjobb. A tisztánenni egyházkerületnek kell számunkban fölemlített határozata ellen sincs egyetlen egy szavunk is. Csak azt tudjuk, hogy ha valaki jóra, jobbra törekszik, azt tiltakozásokkal nem gátoljuk az előre haladásban; sem szárnyát nem szegjük, ha repülni vágyik. A tisztánenni határozatra szépen megfelelt a debreceni egyház preszbiteriuma, mely szept. 25-én tartott ülésében egyhangu-

l a g szavazott meg 50,000 forintot egy bölcsészeti tanszék alapjául; és szépen megfelelt Debrecen város törvényhatósági bizottsági közgyűlése, mely szept. 30-án 200,000 forintot szavazott meg két jogi, és két bölcsészeti tanszék alapjára. Ezek tények, melyek szébben beszélnek minden siránkozásnál, panasznál, tiltakozásnál és önmagunkkal való meglepedésnél. És ha a közalapot azért gyűjtjük, hogy rá ülünk, és nem azért, hogy hasznos és a jövőre szóló nagy alkotásokba befektessük, hát akkor igazán nem érdemes, hogy gyűjtögetése által annyi keserű szemrehányásra adjunk okot, és felpanaszoljunk minden fillért. Ám, úgy tudjuk, hogy az isten a «*Le gy e n*» szóval felelt a «*T a g a d á s*» szellemének és áll ez a szép világ, melynek rendeltetése az előrehaladás, a tökéletesedés. Ne igyekezzetek, levágni a madár szárnyait; ne vessétek magatokat a világ szekerének kerekei elé, hanem inkább vessük neki vállainkat mindannyian egy akarattal, hogy gyorsabban haladjon.

— **Nagyon jó; szép, és fölemelő!** A «*Sárospataki Lapok*» fölemlítvén Igazgató-Tanácsunk évi jelentéséből, hogy a segélykölcsön-pénztár közvetítésével mennyi pénzünk van, hogy az értékpapírokon mennyit nyertünk, s hogy ebből a tisztviselők nyugdíj-alapjára is telt 6000 forint, ezt jegyzi meg: «bizonyára, nem sokára bekövetkezik, hogy az erdélyi egyházkerület nem lesz rászorulva az országos segély-alap orszlánrészére.» Ki nem látja e pár sorból azt a szép, keresztyéni vonást, melylyel a sárospatakiak mindenha viseltetnek az erdélyiek iránt. Szálka vagyunk a szemükben. Nem nézik az egyházkerület helyzetét; nem nézik a körlelkességek megteremtését; annyi templom építését, melyek mind védbástyái a kálvinizmusnak, és a magyarságnak; nem nézik azt a fáradhatatlan küzdelmet, önvédelmet, melylyel Erdélyt megtartani óhajtjuk Magyarországnak, nem: támadnak a zsinaton; támadnak a konventen; támadnak lapjukban és most már kifejezik, hogy sajnálják tőlünk a közalaptól való

részesedést is. Igazán, fölemelő látvány! Ám, mind hiában. Reméljük, a magyar egyetemes ref. egyház mint eddig, ezután is honorálni fogja azt, hogy mi dolgozunk, míg ők csak beszélnek. Hát, csak beszéljenek!

— **Renán Ernő, a franciák hirneves** orientalista, és radikális filozófus, okt. 3-án Párizsban meghalt. Született 1823-ban és így hatvankilenc éves volt. A papi pályára szánták, és addig foglalkozott a magasabb katolikus theológiával és ezzel kapcsolatosan a keleti nyelvekkel, hogy a végén is egészen elhidegedett a papi pályától és kilépett. Összeirt egy egész kis könyvtárt a keleti nyelvekről és a bölcsészet különféle ágaiból. Legnagyobb feltűnést keltett «*Jézus élete*» című könyvével, mely 1863-ban jelent meg, mely a Straus David által megjelölt irányt követte és egyáltalában, a tübingai iskola terméke. Straus neve forradalmat jelentett a németeknél; Renán neve valóságos földindulást. A különbség pedig csak annyi volt, hogy Renán még több regényességet szőtt Jézus életébe s az ország, a nép s akkori kultura tekintetbe vételével konstruálta a mester életét. Ám, előadási modora, stílje, és a nyelv bája világra szóló hatást idézett elő és Renán neve mindenütt megfélemlítette az ultramontanizmust, és lett egyszersmind az üldözés tárgya. Mindezek nem árthattak már Renánnak. Elvesztette ugyan tanári állását; de megnyerte a szabad vizsgálódás jogát. Megírta «*Pál apostolt*», az «*Ős-keresztyénség történetét*», és egész halom ide vonatkozó munkát, melyek mind nagy szelleméről tesznek tanubizonyosságot és a melyek igen sok időkre fen fogják tartani nevének emlékezetét, a világirodalomban.

— **Felhívás.** A «*Kalászkok az életnek kényeréhez*» című folyóirat első füzeté sajtó alatt van. Mínhogy a füzetnek bolti ára magasabb lesz előfizetési (1 frt) áranál: kérjük azon lelkész-társainkat, kik ezt meg akarják rendelni, hogy megrendeléseiket, Hornyánszki Viktor urnál Budapesten, mielőbb megtenni, sziveskedjenek. A szerkesztők.

HIVATALOS RÉSZ.

1075—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházme-gyébe kebelezett g y a l a k u t a i egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakhely, beltelek és gazdasági épületeken kívül, egyházhatósági becslés szerint, 232 frt. 26 kr.

Pályázati határnap október 25. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához intézendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. okt. 4.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1081—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a n.-szebeni egy-házme-gyébe kebelezett a l a m o r i egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalma: lakás és egyházhatósági becslés szerint, 196 frt.

Pályázati határnap október hó 25. Folyamodványok nt. Kelecsényi Károly esperes aához küldendők, Alamorra, u. p. Ladámos.

Kolozsvártt, 1892. okt. 4.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1052—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői egy-házme-gyébe kebelezett m i k e f a l v i egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás, és egyházhatósági becslés szerint, 134 frt. 76 kr.

Pályázati határnap október 20. Folyamodványok nt.

Kovács Elek esperes aához küldendők, V.-Gálfalvára, u. p. D.-Szt.-Márton.

Kolozsvártt, 1892. szept. 30.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1063—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a széki egyházme-gyébe kebelezett m a g y a r - b o r z á s i egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Évi javadalom: tisztességes lakás, a szükséges gazda-sági üpületekkel és hivatalos felszámítás szerint, 363 frt. 56 kr. melyből készpénz 302 frt. 21 kr. ebből azonban 150 frt. a nyugalmazott papot illeti. A fizetés többi részét a földek kat. tiszta jövedelme képezi.

Pályázati határnap október 25. Folyamodványok nt. Somkerek Miklós esperes aához küldendők, Székre.

Kolozsvártt, 1892. okt. 1.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

547—1892. HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Szotyori Anna, kézdi-vásárhelyi lakos, férjét, ev. ref. vallásu Szabó Bálintot, ki őt ezelőtt tiz évvel hűtlenül el-hagyta, s azóta sem tartózkodási helye, sem életben léte fölöl tudomása nincsen: ezennel hirdetményesen idézteti a kézdii egyházme-gye házassági törvényszéke elé oly kijelentéssel, hogy mától számítandó hat hónap lefolyása alatt jelenjék meg a nevezett házassági törvényszék előtt, mert akár jele-nik meg, akár nem, válóperét ellene, mint hűtlen elhagyó ellen, megkezdi és le is járhatja.

A kézdii ev. ref. egyházme-gye esperesi hivatalától.
Lécfalván, 1892. október 1-én. *Zoltáni Elek,*
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz egy negyed ív melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Október 13.

41. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Felekezeti szellem.

II.

Lássuk most az egyházak unióját, különös tekintettel az egyetemes zsinatok közös bizottságának tanácskozási alapul felvett pontozataira nézve.

A mit az unióért lelkesülő gróf Z a y K á r o l y, ez előtt éppen ötven esztendővel sürgetett, hogy a két protestáns felekezet «a vallás alapjai, kútfejei és minden hitcikkelyei»-ben egyesüljön az, úgy hisszük, hogy még ötven esztendő múlva is csak pium desiderium fog maradni. Sem a reformátusok, sem a lutheránusok nem fogják feladni, immár csaknem négyszázados, féltékenyen őrzött, és megtartott egyház-szervezetüket, külön alapon kifejtett elvi álláspontjukat, a gyakorlati életben nyilvánuló rituális szokásaikat. Későre jön el az idő, ha csakugyan eljő valaha, hogy a lutheránusok templomaikból kiengedjék az oltárt, gyertyákat, vagy éppen ezeket bevegység a reformátusok; hogy az evang. papok, hivatalos funkcióikban, ne használják a Luther-köpenyt, a Mózes-táblákat, s viszont a reformátusok megváljanak egyszerű, puritán palástjuktól és valami komplikált dolgot fogadjanak el. Hiszen, látjuk, hogy még az erdélyi és magyarországi ref. papok is mennyire ragaszkodnak őseiktől öröklött palástjaikhoz, holott, a magyarországi mily izléstelen az erdélyi, valóban papias palást mellett; s másfelől, az erdélyiek által be nem vett reverenda, mily kedvelt öltözete némely magyarországi papnak.

Pedig, ha az unió elvileg, mondjuk, dogmatikailag létre jőne akkor az ilyen külső, gyakorlatias dolgokban is, nézetünk szerint, uniálnunk kellene, különben sem kálvini, sem lutheri jelleget nem hordoznánk magunkon, hanem lennénk egy karakterisztikus, ismertető jegy-nélküli protestáns felekezet.

És, kicsoda volna az, a ki ilyet akarna, legyen bármily uniónista?

Nem habozunk tehát kimondani, hogy dogmatikai unióról, elvek feladása nélkül, szó sem lehet. Elveiket feladni pedig, sem a reformátusok, sem a lutheránusok nem akarják; nem mondjuk, hogy soha, de legább is a közel jövőben nem.

Ha már dogmatikai unióról nem beszélhetünk, s e tekintetben minden szó, tett, úgy mondván, eredménytelen vizsgáljuk meg, melyek azok a közös találkozási pontok, melyek mindkét protestáns felekezetet érdeklik, a melyekben az unió létrehozható?

Az egy időben megnyilott mindkét felekezetbeli zsinat, alakulása kezdetén, egy-egy bizottságot küldött ki a közös ügyek megbeszélésére és határozat-hozatalra előterjesztendő javaslatok tételére. E kettős bizottság, folyó évi március hó 26. 28. napjain, T i s z a K á l m á n elnöklete alatt, értekezletet tartván, a következő kérdések felett tanácskozott.

1. Szupplikáció. 2. A táborig lelkészek szaporítása. 3. A nem felekezeti iskolába járó ref. növendékek vallásos oktatása. 4. A fegyencek lelki gondozása. 5. A geresdi és kéri egyház uniója. 6. Az egyházkerületek főbb tisztviselőinek választási revíziója. 7. A püspök fizetés-emelése és lelkészi teendői. 8. A lelkészek, tanárok és tanítók fizetési minimumának megállapítása. 9. Nyomda és politikai napi lap létesítése. 10. Egyetemes bizottságok szervezése. 11. A tanterv növelése.

Nem térve ki bővebben az 1. 2. 4. 5. 6. 11. pontok tárgyalására, csupán jelezzük, hogy a szupplikáció intézményét eltörölnélőnek, a táborig lelkészek számát szaporítandónak tartja a bizottság; a fegyencek lelki gondozásával külön intézkedés szüksége nem forog fenn, mert e tisztért a szolgálattelvők díjazásban részesülnek; a geresdi és kéri egyház unióját, mely abban áll, hogy a csekély

számu kálvinistákat a luth. egyház gondolja, időről-időre a konventre bizza; a választási revíziót nem tekinti közös ügynek, mert a ref. egyház legtöbb tisztviselői (püspök, főjegyző, gondnokok, stb.) élet-hosszigan választatnak; a tantervet pedig növelni kívánja.

Ezekről ennyiben említést téve, térjünk át a 3. 7. 8. 9. 10. pontokra, mint a melyek, mindkét felekezetre nézve nagyobb jelentőséggel bírnak.

3. A nem felekezeti iskolákba járó ref. növendékek vallásos oktatásáról az a bizottság véleménye, hogy arról az állam gondoskodik. Hiszen, mi azt illeti, az állam eddig is gondoskodott, megrendelvé az illető felekezetre, hogy tartson hitoktatót, de nem gondoskodott arról, hogy az ilyen kötelességekért a protestáns hitoktató legalább némi szerény, de rendszeres javadalmazásban részesüljen. Jövőre az egyöntetűséget és a fizetések rendszeresítését kell kérelmezni a közös bizottságnak.

7. A püspökök fizetése és lelkesi teendői. Ez utóbbira kimondá a bizottság, hogy a püspökök is köteleztessenek lelkesi teendők végzésére, a mi, minden indokolást kizárólag, helyes is; míg a fizetés-főlemelést az állam-segély főlemelésétől teszi függővé. Lehet, hogy ez még későbbre következik be, de azért örömmel fogadjuk a kezdeményezést itt is, mert püspökeink minden egyes alkalommal, minden megjelenésükkel egyházkerületeiket képviselik, s az első rangú képviselőtől mindig többet vár a társadalom, s mi magunk is, mint egyik-másik paptársunktól. És, mi az a jövedelem, melylyel most honorálva vannak, a kath. püspökök fényes jövedelméhez képest? Elenyésző csekélység. Segíteni kell tehát itt is.

8. A lelkeszek, tanárok és tanítók fizetési minimumának megállapítása. E pontra nézve a bizottság megállapodása az, hogy «noha óhajtható, de mivel terv nincs, nem tekinthető közös ügynek».

Őszintén megvalljuk, s lehet, hogy igen sokan lesznek, a kik nekünk adnak igazat, hogy mi első sorban ezt tekintjük közös ügynek, mindkét felekezet részéről. Ugy a református, mint az evangélikus egyháznak, a hívek által megtisztelt és társadalmi állásuknál fogva is, hatalmas befolyással bíró, vezérlő férfiai vannak hivatva arra, hogy e téren szavukat, tekintélyüket, befolyásukat főlemeljék és föl-tárva a protestáns papság nyomoruságos helyzetét, a magas kormány előtt

az állam-segély főlemelését sűrgessék, követeljék, nem pedig, az úgy nevezett, közpapság, melynek minden szava csak pusztában kiáltó szó, mert irányadó mindig csak az lehet, a mi méltó helyről jó. Vezetőink pedig, jól tudják, jól látják a tarthatatlan helyzetet, és ha ők nem emelnek szót érdekünkben, bizony ne csodálkozzanak, ha megcsappan a kedv, megrendül a bizalom!

Nincs terv? És azért nem tekinthető közös ügynek? Miért nem készített a bizottság? Nem került volna az, a tavasz óta, oly nagy fáradtságba. Ugy tudjuk, hogy az erdélyi egyházkerület már pár évvel ezelőtt kidolgozott egy tervet, kimutatva minden egyes egyházközségnél: mennyi a készpénz, mennyi a szalmás kepe és mily összeg szükségeltetnék egy minimális alap kiegészítésére. Ezt a tervet irányadóul a többi egyházkerületek el is fogadták és föl-hivattak, maguk részéről, hasonlóan a kidolgozására. Ugy látszik, a dolog itt rekedt meg. Ennek a kidolgozását kellett volna megsűrgetni a vegyes bizottságnak.

Ám, még nem késő. Ha mindjárt a kérelemmel a terv be nem mutattatik is, emelje föl szavát a vegyes bizottság és kérje a papi, tanítói fizetések megjavítását, kérje az állam-segély főlemelését. Ha a kellő eredmény meg nem lenne, úgy is tegyék meg, mert tíz évben egyszer van ily alkalom, midőn mindkét felekezet zsinatol, s ki tudja, ha most nyíltan, önérzettel feltárják sebeinket, a jövő tizedik év végéig, már nem kész eredménnyel állunk-e szemben? De másfelől, megnyúgtatnak minket is, hogy ők mindent megtettek és ha eredmény még sincs, az nem rajtuk múlt el.

Kérjük tehát zsinatunk tagjait, vegyék tekintetbe kérelmünket.

9. Nyomda és politikai protestáns napilap létesítését a bizottság elejtette. Ez irányban egyházi lapjaink, s köztük a miénk is, már többször szólaltak fel, pro et contra, s az eredmény máig is csak jóakaratu biztatás, reménykedés. Pedig, hogy szükségünk volna egy protestáns orgánusra, azt mindenki belátja, elismeri. A róm. kath. egyháznak megvan a maga «Magyar Állam»-ja, a mely kiméltlenül támad, ostoroz, de nekünk nincs terünk, ellene védekeznünk. A fennálló napisajtóhoz hiába fordulunk, mert az felekezeti dolgoknak ritkán enged tért s ha enged, akkor sincs köszönet benne. De másfelől, a napi lapoknak nagy része, nem mondjuk, hogy a katholicizmus szolgálatában áll, de azt határozottan ál-

lítjuk, hogy klerikáris irányzatú. Ilyen p. o., hogy meg is nevezzük, a papjaink között is nagy elterjedésnek örvendő «Budapesti Hírlap», mely különösen az elkeresztelési vita alatt foglalt ellenünk állást.

Ilyen körülmények között, a prot. szellem, a felekezeti érziület ápolására, elvi álláspontunk kifejtésére múlhatatlanul szükségünk van egy napilapra. Ajánljuk e kérdést újból is az összeülendő vegyes bizottság becses figyelmébe!

10. Egyetemes bizottságok szervezése. Ha az egyetemes bizottságoknak, mindkét felekezet részéről, célja az, hogy az általánosan érdeklő ügyekben külön-külön tanácskozzanak, s azokat elintézzék: akkor ezeknek megalakítása merőben felesleges, a mint ezt a bizottság is véleményezi, mert mindkét egyháznak megvan az éppen e célra fennálló konventje.

De, ha más szempontból fogjuk fel a kérdést, és pedig abból a szempontból, hogy a két egyház által választott bizottságok, egy elegyes bizottsággá alakuljanak, éppen, mint a jelen esetben is, és ezek, a prot. egyházat egyetemlegesen érdeklő kérdésekben foglaljanak el bizonyos álláspontot: akkor szükségét látjuk egy ilyen állandó vegyes bizottság létrehozásának, hogy az, szükség esetén, közösen választott elnöke által, bármikor összehívható legyen.

Nézzük csak a kérdést közelebbről. Most folyt le az elkeresztelési vita, előbb a képviselő, azután a főrendi házban. A kath. egyház püspökeit konferenciára hívta össze a primás s közölte velük előterjesztendő javaslatát. Ez nem volt elég. Gr. Zichy Nándor, a kath. egyház világi vezérférfia, világiakból és egyháziakból újabb értekezletet hívott össze, melyen tömörültek, a kath. egyház dogmái mellett állást foglaltak, és nem is titkolták, mint többség, úgy mentek a harcba.

Kérdjük: vajjon, nem lett volna-e jó, ha a prot. egyház vezérférfiai is egy ilyen értekezletet tartanak az ütközet előtt, melyben a dolgokat megbeszélve, egy akarattal, egy véleménynyel állottak volna ki a küzdőterre? Nem szólunk, mert a kik a főrendiház ülésén megjelentek és szavukat felemelték, azok kivánni valót nem hagytak fenn, de nem hallgathatjuk el azt, hogy még a kiknek joguk lett volna ott megjelenni, egyháziak úgy, mint világiak, azok sem jelentek mind meg, hanem szerényen félrehúzódtak.

És vajjon, ez előnyére van ügyünknek? Bizonyára nem!

Véleményünk tehát e kérdésnél az, hogy alakitson a két testvér-felekezet egy ilyen állandó vegyes bizottságot, mely a közös ügyek elintézésére bármikor összehívható legyen.

Összegezve a fönnebbieket, eredményképpen kimondhatjuk:

Uniót ha akarunk a testvér evang. felekezettel, az más, ez időszert, nem lehet, mint egyháztársadalmi unió, vagyis: közös ellenségünk, a katholicismussal szemben való véd- és dacszövetség s jogainknak megvédelmezése; a prot. egyházat közösen érdeklő ügyeknek a magas kormánynál való együttes kérelmezése, esetleg, sérelmes végzése ellen való tiltakozás; a szellemi élet ébrentartása végett szükséges anyagi erőfokozása, éppen úgy, mint irodalmi téren igen szépen megtörtént az egyesülés és végzi feladatát az Irodalmi Társulat.

Ezekben igyekeztünk szerény észrevételeinket a zsinati vegyes bizottság által tárgyalt unió-nális pontokra megtenni. Lehet, hogy tévedtünk; de tévedésünk jóakaratu buzgóságon alapszik, és így ujabban is ajánljuk zsinati atyáink figyelmébe, különösen a 3. 7. 8. 9. 10. pontokra tett észrevételeink tekintetbe vételét.

Ezek után, lássuk jövőben a felekezeti szellem nyilvánulását kálvini egyházunkban.

Innepeljünk.

Micsoda fölhívás ez, kérheti talán valaki; micsoda fölhívás éppen magyar emberekhez mai napság, hiszen, a jó magyar természet amugy sem szűkölködik a kisebb-nagyobb szabásu inneplésekben, a fekete ruha kényelmetlenségeit és a fehér asztal áldásait bőven osztogató nagy napokban? Hiszen, egészen benne vagyunk a boldog életben; majd minden héten előfordul az öntömjenezés, vagy a modern bálvány-imádás egy-egy konvencionális napja, melyeknek egyik felében fölépitjük hivatalos komolysággal és rendithetetlen sablonszerűséggel a való és nem való érdemeknek égbe-nyúló pirámisát, másik felét pedig a bankettek áldásaitól mosolygó arcokkal a tósztok és éljenriadalmak végetlen árjával teszszük örök-émléküvé. Innepelünk mi eleget, borura-derüre, úgy hogy ha ilyen innepléseink megfelelő munkának és kötelesség-teljesítésnek méltó jutalmi, akkor valóban elmondhatjuk: egyetlen országban sem foly példányszerűbben a munka, mint a mi szeretett hazánkban.

De hát, nem az ilyen inneplésen jár most az én eszem. Nem a szent heverd-el napok számát akarom szaporítani, midőn inneplésre hivlak föl, atyámfiai, s első sorban erdélyrészi református középiskoláink mélyen tisztelt előljárói, érdemes tanárai és nemes ifjúsága! Arra sem méltó a világi érdekek és hiúságok elkoptatott inneplési divatja, hogy egy napon említettessék azzal az inneppel,

melynek érdekében gyöngé szavamat fölemelni, bátorkodom. Egyes személyek, valamint intézmények életében föltétlen jelentőséggel bír egy nap, melynek jelentőségéhez, mivoltához azoknak bármily változatu életsorsában egy más időpont nem hasonlítható. Ez a nap pedig életük legelső napja, születésük, előállításuk ideje. Ezt a napot inneppé szenteli mindenki dicsőségének fénysugarával övezi körül ennek évfordulóját a szellemóriás, a föld áldásaival, az élet örömeivel a gazdag, egy sóhajból álló imával a munkás, a keserűség könnyével és a szenvedések szaporodó emlékével a földből kolduló helyénél többet nem bíró nyomorútt. Az emberi intézmények, a közélet végtelen hullámlását irányító emberi alkotások is inneppé szentelik születésük napját, hogy erőt, bizalmat és reményt merítve a múltból, annál inkább megfelelhessenek a jövő fokozottabb feladatainak.

Az emberiségnek tudásunk körén belől eső életében mi egyéb vala a Jézus Krisztus által közölt isteni kijelentésen kívül hatásban erősebb, eredményben gazdagabb esemény, mint az emberi szellemnek, e szellem örökéletű és szabadságra teremtett erőinek 16-ik évszázbeli forradalma, az egyházi reformáció? Jellemezzem én itt a reformáció fontosságát, részletezzem hatásának nagyságát? Ezt hozzá méltóan csak úgy tehetném, ha művészi tollal örökíthetném meg az azóta tova tűnt szinte négy évszáz történetét, s a mívelt emberiségnek ez idő alatt boldogsága felé tett óriási lépteit. Elég itt most annyit kifejezni: történetileg szólva, 1517 október 31-ike az a nap, melyen ismét fölnyílt minden egyes számára a földön járt Megváltó által mutatott, istenhez vezető, de az akadályok halmazával elzárt és a tévelygések miatt elveszített út; az a nap, melyen újra megpecsételtett minden lélek számára az isteni kegyelem, és a hit által biztosított istenfűség viszonya; az a nap, melyen az emberi bölcsesség alapította egyházi monárkhia és papi állam gondviseléséből tömjén-füsttel elaltatott erők föltámadtak, s rendeltetésüknek megfelelő munkatért és feladatot követeltek; melyen föltámadott az a szellem, mely által emberi világunk eljutott a soha nem álmodott tökély máj fokára, s mely korunk termékenységének, jövőnk életének egyetlen képviselője és forrása. E naptól fogva élünk mi; 1517. október 31-ike a mi születésünk ideje, melyet feladni nem szabad.

Nem szabad? De hát, mit teszünk mi e napnak méltó megünneplésére? A tíz év előtti országos zsinat elhatározta, hogy a reformáció emlékére október utolsó vasárnapján mindenütt innepélyes isten-tisztelet tartassék. Sok helyütt teljesítik ez intézkedést, sok helyütt nem. Egyik helyütt megemlékeznek a félvilággal rendíthetetlenül szembeálló, hőslékü reformátorokról, munkásságuk áldásos eredményeiről, más helyütt illőbbnek vélik szent (!) István király napjának indokolatlan megünneplésével demonstrálni a helytelenül értelmezett felekezeti türelmet. De hát, a kit még arra is figyelmeztetni, lelkesíteni kell, hogy a reformáció évfordulati napjának méltó megünneplése helyes, sőt szükséges dolog, mert ez semmivel sem pótolható jó alkalom egy papra nézve, hogy híveinek vallásos önértését, protestáns öntudatát erősítse, az olyanért nem szállott szembe a világot jelentő Rómával Luther, s nem ontá vérét a kappeli síkon Zwingli. Az ilyen atyafiak soha

sem érezték, s nem is fogják érezni ama sebesen zúgó szélnek zendülését, s ennél fogva nem is tudják fölébreszteni a hívekben azokat az erőket, melyeknek egészséges működése anyaszentegyházunknak élete és dicsősége, jövőnknek záloga; az ilyen szolgálak nem sáfárkodnak a kiosztott talentumokkal, hanem alusznak az elásott kincsek felett. Az okoskodás és lelkesedés minden szava falra hányt borsó az ilyenekkel szemben. Ennek tudatában, csak az vigasztalhat, hogy a mennyiben kezünkben van az ifjúság, annyiban javíthatunk a rest és haszontalan szolgálak renyhésége miatt anyaszentegyházunk érdekeit károsító hiányokon. Anyaszentegyházunk fenmaradásának, annyi küzdelmes idő viszontagságai után máj napra juthatásának nagy részben az vala biztosítéka, hogy a fiatal nemzedéket saját intézeteiben képezni, annak 'növelését saját szelleme szerint irányítani, mindig legfőbb kötelességei egyikének ismerte. Ez a protestáns voltunkkal egy idős történeti tény a legbiztosabb útmutatást ad nekünk jövőre is e nemű feladataink megoldásában.

Egyháza múltját, jelenét és jövőjét elfogulatlan szemmel tekintő minden prot. előtt régi igazság az, hogy jövőnk biztosítása első sorban saját magunktól függ és a mi kötelességünk; hogy mindenféle formájú és természetű működésünket magában fölelő legelső rendű érdekünk az, hogy a hatásunk alatt növekvő fiatal nemzedék fogékony lelkébe annyira beleoltsuk a vallást, s közelebről a szabadságszülte és szabadságot szülő protestantizmus és anyaszentegyházunk iránti érdeklődést, sőt meleg szeretetet, hogy ez mint nemes jellemvonás ékesítse őt egész élte fogytáig gondolkozásában, elhatározásaiban; hogy oly világosan, szabadon gondolkozó és nemesen érző nemzedéket növeljünk, a mely jövőben a kidültek nyomába lépve, sikerrel munkálhassa vallásos ügyeink fölvirágoztatását a mind nagyobb-nagyobb erőfeszítést és képességet igénylő idők rendén. Legelső rendű érdekünk, hogy növeljünk magunknak öntudatosan vallásos generációt, mely a vallást ne mint a szokás által indokolt, vagy eltúrt kényszer-ruhát hordozza magán, s ne az érthetetlen, de szükségesnek vélt tekintélyt megillető tisztelettel viseltessék iránta, hanem lelke legyen elkészített talaj mindenre, a mi a köznapinál nemesebb, tisztább és magasztosabb; sovárogya és szomjuhozza szíve, mint lelki eledelt, a vallásos igazságok azon felüdítő erejét, melynek átértett melege teszi őt a szó nemes értelmében emberré, s legyőzhetetlen hatása válik érzelmeinek, tetteinek megszentelőjévé.

Csak így teremthetünk nagy feladatokkal szemben bátorító közérzést, az anyaszentegyház hajóját mindig biztosan és aggodalmat kizárólag irányító közszellemet, mely minden egyes tag legnagyobb ékességéül és érdeméül egyházas buzgóságát tekintí, mely tevékenységében sikeres, összetartásban imponáló. Ha volt valaha ilyen szellemre szükség, úgy most van leginkább, s ha elősegítheti valami a lélekben való megújulást és megedződést, úgy 1517. okt. 31-ének tanítézetekben fontosságához méltó megünneplése ezt nagy mértékben teheti.

Nem félek kimondani: a könnyelműséggel azonos, sőt magunk ellen elkövetett halálos bűnhöz hasonló eljárás, ha e napot a többihez hasonló egyformaságban

engedjük ref. iskoláinkban továbbra is és nem használjuk föl az anyaszentegyházunkat alkotó terebélyes, viharedzette fa gyökereinek oly éltető nedvvel öntözésére, mely e fát gyümölcseinek, ha nem azonnal is, de kimaradhatatlan megtermelésére képesíti.

A protestánsizmus szellemének megfelelő komoly felfogás szerint, mindenféle ünneplésnek csak úgy van jelentősége, ha az annak tárgyul szolgáló eseményt egész fontosságában átértjük, ha az eseményt teremtő és annak hatását irányító szellemmel jobb részünket azonosítjuk, ha abból gondolatot, erőt és elhatározást, vagyis lelkünknek megújulását és megtermékenyülését meritjük. Ilyen ünnep rendezésére méltó nap okt. 31, nemcsak, e nap megköveteli az ilyen értelemben vett ünneplést.

Mert ne feledjük, nem elég, a mi fiatalságunknak tudni azt, hogy e napon egy nyughatatlan és akaratos szerzetes kilencvenöt tételt kiszegzett a vittembergi templom ajtajára. A történelmi penzumot jól-rosszul meg lehet tanítani és tanulni s még sem értünk el vele annyit, a mennyit a ráfordított idő megérdemelt volna. Nekünk többre, sokkal többre van szükségünk. E napon lehet bemutatni a gondolkodó főnek a reformáció tiszta színekkal és elfogulatlan kézzel festett hű képét, felgyújtani az ifjú szívben e világraszóló eseményt megteremtő, annak hatását fokozó és örökre biztosító szent tüzet. E napot a múltak föllevenítéséből szerzett tanulságok, a jelen küzdelmeihez szükséges erő és önbizalom, s a jövőt boldogabbnak, áldozatra, fáradságra érdemesnek mutató remény forrásává lehet és kell tennünk. E napon a prot. ősök hitbuzgóságából, egyházas hűségéből és áldozatkészségéből alkotott példányképekkel tölthetni be az értéktelen tárgyaktól még el nem foglalt, fogékony ifjú szívek bensejét.

Innepeljünk tehát iskoláinkban okt. 31-én. Szünjék meg a hétköznapi munka akkor, ragadják ki e napot lehanyatlott évszázak sötét homályából és megelevenítve, állítsák lelkes tanítványaik elé tanáraink, tanítóink, hadd magasztosuljon és teljék el mindnyájuknak szíve hálával isten iránt, kinek kegyelme mindig ad erőt és módot gyermekeinek az ő bölcs és szent céljai felé törekvésben, az ő országa felé haladásban. Minden ref. gimnáziumban van rendes, vagy ideiglenes vallás-oktató, ez vegye kezébe az ügyet, vagy ha olyan szakember valahol nem volna, kell hogy legyen egy, vagy két oly egyházas érzelmi professzor, kik egy alkalmi ima elmondásával s egy beszéd tartásával igen jó szolgálatot tehetnek az ügynek. Az ünnepély e főrészei, annak komolyságát és fontosságát tekintve, mindenesetre a vezetők, a tanárok teendőjévé képezik, míg az ifjuságnak ének-, zene- és szavalati darabok előadása által kellene cselekvő részt juttatni abból.

Tudtom szerint rendszeresen, évről-évre csak a budapesti ref. theologiai ifjuság ünnepli e napot. Ha jól emlékszem, tavaly talán egy-két középiskola követte a jó példát. Nem busulnék, ha az ellenkező örvendetes adatok nagy számával lennék e részben megcáfolva. Akkor nem volna szükség e kérdésre: ha egy-két ref. iskolában szükséges és lehetséges ez ünnep, miért ne volna szükséges és lehetséges mindenikben? Ne feledjük: nekünk protestánsoknak mindennap érezni és vallani kell,

hogy az evangélium, a vallásos igazságok mindig élni fognak, míg nemes vágyakkal, élő hittel és a földiek körén túlszárnyaló reménnyel megáldott emberi szív dobban e földön. Ilyen szíveket képezni a magunk számára, szent kötelességünk, életérdeklünk. Minél több szép percet, minél több nemes és fölemelő órát tehát a fiatal lelkeknek iskoláink falai között! Gyakran egy eseménynek, egy órának csak emléke is halhatatlanságot érő tettekben hozza meg hasznos gyümölcsét az egykori fáradságnak.

Innepeljünk!

A tanügyi előadó évi Jelentése.

(Folytatás.)

Az előző évben, az Igazgató-Tanács és az illető politikai hatóságok jóváhagyása mellett, a polgári községekkel kötött és az egyházközségekre előnyös «haszonkölcsön szerződések» mellett, két egyházközségünk felekezeti iskolája szűnt meg: Alcsernátonban és Lécfalván.

Lécfalván, hol a község, egy pár lélek kivételével, egészen református vallású, a múlt évig két tanítóval fennálló, de alkalmas helyiség és kellő fedezet hiánya miatt, már évek óta, a polgári község segélyére támaszkodó felekezeti iskolánk helyett, a polgári község államilag segélyezett, szintén két tanítóval bíró iskolát állított be. Egyidejűleg kieszközölve énekvezér-tanítójának az országos tanítói nyugdíjból szolgálati évei és családi körülményei szerint részesedését.

Alcsernátonban, az énekvezér-tanító és egy tanító-nő vezetése alatt fennállott felekezeti iskola helyett, hol a tanhelyiségek alkalmatlan volta mellett, a tanerők számának elégtelensége is érezhető volt, a polgári község két férfi és egy nőtanító beállításával szervezte államilag segélyezett, s a ref. felekezeti iskola helyett felállított iskoláját. Jelenleg a községi iskola harmadik tanítói állomása is pályázat alatt áll, s így a községi iskola, egyházközségünkkel kötött szerződése értelmében, hivatását, a küszöbön álló tanévvel, tervszerűen megkezdette.

A törvénytiszta nyolc havi tanulási idő felekezeti iskoláinkban pontosan betartatik. A tanév szeptember hó elején vette kezdetét, s az évről-évre vizsgálatok május hó 29-én tartattak meg az illető iskolaszék meghallgatásával, nagy tiszt. esperes afia által kitűzött időben és az általa kiküldött papi vizsgáztató biztosok vezetése alatt kiküldött papi vizsgáztató biztosok vezetése mellett.

A tanítás eredménye K.-Mártonfalván és K.-Albisban «jeles»; Bitán és F.-Csernátonban «jó». Az egyházi énekek összhangzatos tanítására K.-Albisban, Felső-Csernátonban és K.-Mártonfalván tanító afiai kiváló gondot fordítottak, s szép eredményt értek el.

Az egészségi állapotok, kivétel nélkül, kedvezők voltak. Járványos betegségek a tanítás szakadatlan folyamát sehol sem gátolták.

Alkalmas tanteremmel a kizárólag felekezeti jelleggel bíró két iskolánk egyike sem bír.

Bitán, a tanterem kicsinysége miatt, a tanulók két csoportra osztása vált szükségessé. S ezek felváltva járván iskolába, az egész napi tanulás helyett csak fél napi

tanításban részesülhettek, minek kedvezőtlen hatása a vizsgálat eredményén is tapasztalható volt.

K.-Mártonfalván a tanterem boronái indultak omlásnak, s velük a falazat, s e miatt a község háza szolgált egy ideig iskola-helyiségül.

19. A moldva-oláhországi egyházmegyében, mely 6500 lelket számlál, volt 523 tanköteles gyermek, kiknek 53%-ka ottani iskoláinkba járt, 46%-ka pedig nem tanult sehol. Felekezeti iskolánk volt öt, ugyanannyi tanítóval.

20. A püspöki vizsgálat alatt álló egyházak közül:

a) Deés, 3280 lélekkel és 472 tankötelessel, kiknek 64%-ka felekezetünk iskoláiba járt, 25% más iskolába, és 9% nem tanult sehol. Fentart két iskolát hét tanítóval. Ez iskolák felszerelése és működése egészen kifogástalan.

b) Fogaras, 1107 lélekkel és 231 tankötelessel, kiknek 59%-ka felekezetünk iskoláiba járt, 14% másba, 22% pedig nem tanult sehol. Fentart két iskolát öt tanítóval. Az évvizsgáló vizsgálatokról adott kimutatások dicséretes eredményről tanuskodnak.

c) Ilyefalván, hol 969 lélek vallja hitünket, a 140 református tanköteles 81%-ka az ott-helyi községi iskolába járt, 18% pedig nem tanult sehol.

d) Kézdi-Vásárhelyen, hol szintén nincs iskolánk, a 2838 lelket számláló lakosság 391 tanköteles gyermekei az ott-helyi községi iskolákba jártak.

e) Maros-Vásárhelyi egyházunk, mely mindig szeretettel karolta föl iskolája ügyét, 1890-ben elhatározta, hogy elemi leányiskolája kiegészítésül, felállítja a felsőbb leányiskola négy osztályát is, az állami ilyenmü intézetek mintájára, azokéval egyenlő tantervvel. S már a múlt 1890/91. tanévben felállította a felsőbb leányiskola három első osztályát, a közel letűnt évben pedig a negyedik osztályt szervezte s rendszeresítette az igazgatói, meg két r. tanítónői állást. Ezzel illető egyházunk M.-Vásárhely sz. kir. város nőnevelés ügyének nagy és kiváló szolgálatot tett. És itt nemcsak elismeréssel, de egyúttal köszönettel kell megemlékezni a helybeli ev. ref. főgimnázium tanári karának azon tagjairól, jelesen, Bihar Sándorról, ki egy évig az igazgatói teendőket vitte, Bedőházi János, Páll Károly, Lakatos Sámuel és Horváth József tanárokról, kik két tanéven át minden díj nélkül tanítottak s nemcsak azt tették lehetővé, hogy a felsőbb leányiskola felállítható legyen, hanem azt is, hogy már fennállása második évében szép sikert mutasson fel.

A lélekszám 2838, tanköteles volt 391, kiknek 32%-a felekezeti iskoláinkba, 67%-a pedig más iskolába járt. A felsőbb leányiskolának 84 növendéke volt.

f) Nagy-Enyed reform. lakossága, 2973 lélek, egy iskolát tart fenn két tanítóval; az 519 tanköteles 3%-ka ebbe az iskolába járt, 66%-a tanult az ott-helyi állami és községi leányiskolában, polgári leány- és ipariskolában; 25% pedig nem tanult sehol.

g) Sepső-Szentgyörgy 2130 ref. lelket számláló lakossága felekezeti népiskolát nem tart fenn; a 401 ref. tanköteles gyermek 82%-ka az ott-helyi községi és állami iskolába jártak, 17% nem tanult sehol.

h) Szászváros ref. lakossága, számszerint, 840 lélek, szintén nem tart fenn népiskolát, 128 tanköteles gyerme-

keinek 97%-ka tanul az ott-helyi állami iskolában, 31% nem tanult sehol.

i) Székely-Udvarhely ref. lakossága, 1700 lélek, fentart egy népiskolát három tanítóval; volt 318 tanköteles gyermeke, kiknek 19%-ka tanult hitfelekezetünk iskolájában, 46% az ott-helyi községi és állami iskolákban, 33% pedig nem tanult sehol.

Népiskoláinkat illető fontos intézkedésekről emlékezve, mint legfontosabbat és népoktatásunk ügyére nagy kihatású intézkedéseket, első helyen azt a két törvényt említem föl, melyek az 1891. év folyamán szentesítést nyertek, értem a kiseddóvásról szóló törvényt és az 1891. évi 43. tcikket, mely a népoktatási nyilvános iskolák és kiseddóvó intézetek tanítóinak és nevelőinek nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak gyámoltásáról szóló 1875. évi 32. törvénycikket előnyösen módosítja.

A kiseddóvásról szóló törvénynek célja kiseddóvó intézetek és gyermekmenedék-házak felállítása által, a 3—6 éves gyermekeket, egyfelől ápolás és gondozás által, a szülők távollétében érkező veszélyektől óvni, másfelől rendre és tisztaságra szoktatás, valamint ügyességüknek és kedélyüknek korukhoz mért fejlesztése által, őket testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükben elősegíteni.

E törvény üdvös végrehajtása nem csak a törvényhatóságok és társadalom, hanem a felekezetek, jelesen a magyar ev. ref. egyháznak közreműködésétől is függvén, újabb s nem kis mérvű áldozatra készíti majd egyházkerületünket is, főleg nyári menedékházak felállítása és fentartása által, a miről azonban az egyetemes konvent előleges tájékoztatása és határozata hiányában, ezúttal többet nem mondhatok.

De szólhatok azon jogokról és előnyökről, melyek az új, 1891. évi 43. t.-c. szentesítése folytán részünkbe jutottak.

A nyugdíj- és özvegyi, meg árvai ellátás intézményének részesévé lehet minden okleveles, nyilvánosan működő tanító és tanítónő, akár rendes, akár segéd, vagy ideiglenes minőségben legyen is alkalmazva a szolgálatra; sőt abba belépni, köteles, ha felekezeti hatósága nem mutatja ki, hogy az országos törvény-szabta nyugdíjazásnál legalább minimális mértékben ő magar akar is, tud is gondoskodni. Ezt a követelményt az új törvény, a mennyiben az özvegyek és árvák ellátására is kiterjeszti áldásos gondoskodását, annyiban szigorítja, hogy kimondja, miként az országos tanítói nyugdíjintézethez való hozzájárulás kötelezettsége alól fölmentett iskola-főntartók »a jelen törvény (1891. évi) hatályba lépte után csak abban az esetben jogosítvák tanítókat, illetve, tanítónőket saját nyugdíjintézetükbe új tagokul fölvenni, ha a jelen törvény szentesítésétől számítandó félév alatt írásbelileg kijelentik, hogy az érintett határidő után nyugdíjintézetükbe fölveendő tanítók és tanítónők részére, azoknak ezen törvényben megállapítottnál nagyobb megterhelése nélkül, legalább is annyi és oly mérvű végellátást és egyéb előnyöket biztosítanak, mint a mennyit a jelen törvény megállapít.» Ez a szigorítás csak előnyére szolgál a felekezet részéről nyugdíjazandóknak.

A régi törvény szerint, a tanítói fizetésekből csak 300 frt. számított be a nyugdíjba. Ha azon felül akar-

tak a tanítók maguknak valami többletet biztosítani, úgy annak egyszer s mindenkorra 25%-át s évenként 10%-át tartoztak illeték-képpen befizetni.

Az új törvény szerint a tanítók utolsó fizetése számmittatik be a nyugdíjba. Beszámmittatnak pedig az utolsó fizetésbe (mely a szolgálati évek arányában növekedett) a készpénzben kapott rendszeres fizetés, az előbbeni magasabb fizetés kiegészítéséül élvezett személyi pótlék, a rendszeres korpótlékok, a készpénz fizetést pótló, vagy kiegészítő föld-illetmény jövedelmének, a terménybeli járandóságoknak és egyéb szolgáltatásoknak tiz-tiz évi átlag szerint számítandó helyi értéke. S mindezen biztosított és a föntebbiek szerint nagyon felszaporodható nyugdíj összegért ezentúl mindenki csak annak 2%-át tartozik negyven évig fizetni.

(Folytatása következik.)

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Folytatás.)

Udvarhelyi egyházmegye.

29. Segesvári körlelkészség. Körlelkész Balás Imre, ki lelkiismeretes buzgósággal működik. Jelentései rendesek és szabályszerűen fölszereltek. A körlelkészség fokozatosan fejlődik. Segesvár és Fejéregyháza viszonyai rendezettek, csak még Sárpatok vívódik iskola-építésével, hol felekezeti és nemzetiségi veszély is fenyeget. E kör területe három községre terjed ki, melyben híveink száma 635.

30. Fejér-Nyikó völgyi körlelkészség. Szerveztetett az alsó-siménfalvi anya-, kis- és nagykedei leány-egyházakból és Szent-Miklós, Tarcsafalva, Kabátfalva, s Medesér diaszporákból, melyekben lakó híveink száma 476. Ezen missziói pontunk tiszta magyar vidéken fekszik ugyan, de mindenfelől erős unitárius egyházaktól van környezve, kik a Fejér-Nyikó völgyét egészen dominálják. Alsó-Siménfalvi egyházközségünk már tarthatatlan volt, mert a rendkívül csekély papi fizetésre pap nem találkozott, úgy hogy az állomás most legutóbb is két évig üresen állott, pedig adminisztrálása is nehéz, a szomszéd egyházak távolsága miatt. Alsó-Siménfalván csinos templomunk és kényelmes paplakásunk van; Kis- és Nagy-Kedében szintén jó karban levő templomaink vannak, melyek, fájdalom, többet vannak üresen s a jelenlegi állapotok fentartása mellett, talán jó hosszú időre bezárultak volna, mert pásztor nélkül tévelygő híveink az unitárius részről nagy csábításnak vannak kitéve.

Ilyen indokok alapján kérelmeztünk is az idei főt. és méltóságos konvent előtt kétszáz frt. missziói segély megadásáért, de fedezet hiányában, csak száz frtot nyertünk. Ezen száz frttal fölemelkedett a papi fizetés 451 frtra s erre a pályázati hirdetést közzé is tettük.

Sepsi egyházmegye.

31. Hétfaluvidéki körlelkészség. Körlelkész Zsigmond Károly. Működése kielégítő, jelentései megfelelők. A templom-építés, melyre a konvent a közalapról száz frt. tőkeszerző segélyt szavazott meg, folyamatba indul még ez évben. Az oltvidéki evangélikus lelkészek erőszakoskodó eljárása ellen körlelkész aa. buz-

gósággal s némi sikerrel küzd. E körlelkészség területe tizenegy községre terjed ki, melyekben híveink száma 439.

Kézdi egyházmegye.

32. Csikme gy ei körlelkészség. Körlelkész Bitai Béla, ki emez állomására csak ez év március havában neveztetett ki, de rövid működéséből ítélve, nagy buzgalommal fogott hozzá érdemes elődje, Borbáth Pál aa. dicséretes működésének folytatásához. Előbbi körlelkész aának a mult év közepén történt Vizaknára való távozása után, e körlelkészség Kovács István k.-vásárhelyi s. pap aa. adminisztratorsága alatt állott, ki szintén szép buzgósággal működött. Igazgató-Tanácsunk látván, hogy az ezen állomásra kiirt pályázatok folytán e fontos missziói pontra alkalmas egyén nem jelentkezett, a körlelkész javadalmát kétszáz frttal fölemelte s az így ezer frtra emelkedett fizetésre nevezte ki a jelenlegi körlelkészt, kinek előbbi működését, szép tehetségeit és nemes buzgóságát Ig.-Tanácsunk ismerve, megnyugvással néz elébe annak, hogy az ily nehéz felekezeti helyzetbe rendszeresített körlelkészség megtermi ohajtott gyömlöcseit. A kör anyagi viszonyainak rendezésében Bakcsi Gáspár, csikszeredai közjegyző és egyházközségi gondnok aa. páratlan buzgósággal munkálkodik. E körlelkészségünk az egész Csikme gy e területére terjedvén ki, három csoportra van osztva, melyekben híveink száma 352. A körlelkészség anyagi megerősödését célzó páratlan buzgalmu munkálkodás igen szép példáját mutatjuk be ez alkalommal is a főt. egyházkerületi közgyűlésnek, midőn örömmel jelentjük, a gyergyó-szt.-miklósi templom építése folyamatba indulhatott, a templom-telket adományozó Szathmári János, kedves aa. ama nemes áldozatkészsége folytán, mely szerint kijelentette, hogy az építés költségeire rendelkezésre álló alap és megszávozott központi kölcsönön, 1632 frton felül még szükséges tekintélyes kiadás fedezéséről maga fog gondoskodni. Ugyanez alkalommal jelentetett be, hogy Alajos Farkas aa. egy harang öntését és Veress Sándor aa. a templom előtti cinterem vas-rácscsal való bekerítettését vállalta magára s végül, hogy Bakcsi Gáspár, gondnok és a körlelkész aa. szives kezdeményezése s jelentékeny áldozata folytán, Csikszeredában «torony- és óra-alap» címen, egy 248 frtból álló új alap szerveztetett. Igazgató-Tanácsunk a nemes adományozóknak köszönetet mondott.

Ez áttekintésből kitűnik, hogy a körlelkészek, csaknem kivétel nélkül, jóakarattal s nagy buzgósággal működnek s hogy vagyoni téren is örvendetes gyarapodás mutatkozik. Nehány körlelkészségünk, ugyan, most is gyenge anyagi helyzetben van, de bizton reméljük, hogy az időnkint nyújtható központi segélylyel s a hívek áldozatkészségével ezek is megerősödhetnek.

A fölsorolt 32 körlelkészségen kívül, még medgyesi egyházközségünk is részesült száz frt. missziói segélyben, de itt még csak most van folyamatban a körlelkészséggé alakulás.

A romániai missziói egyházmegyénk mult évi állapotát illetőleg, örömmel jelentjük, hogy az elmúlt év ezen egyházmegyénkre nézve is a haladás éve volt, melyben az egyházmegye élén álló buzgó esperes munkás, papjainknak ugy a vallás-erkölcsi élet ápolása s magyar

nemzetünkhez való tartozás-érzetének erősítése, mint az egyházközségek anyagi ügyeinek rendezése körül is kedvező eredményeket sikerült elérniök. Ebben az egyházmegyében mintegy 7000 lélek és hat-hétszáz tanköteles van, de a tankötelesek közül csak mintegy 300 nyer magyar tannyelvű iskolában oktatást, míg a többi vagy idegen iskolában, vagy sehol sem tanul. Szervezett egyházunk van hat, melyekről egyenként az alábbiakban szólunk:

1. Bukarest. Ezen egyházközségünkre vonatkozólag már a múlt évi jelentésünkben említettük volt, hogy diszes iskola-épületét fölépítette s teljesen felszerelte, melyben a tanítás, ez évben 141 tanulóval, rendszeresen foly. Buzgó hitsorsosaink kegyes adományozásai folytán, sikerült az egyházközségnek egy 1400 frankot tevő alapot szerezni a szegényebb tanulók tandíjainak fedezésére, minek folytán remélhető, hogy tanköteleseink jövőre még nagyobb számmal fogják az iskolát látogatni. Az egyház épületei jó karban vannak s az anyagi ügyek rendezett voltát a folyó évi és 1235 frank és ötven centim felesleggel záródó költségvetésük kedvezően bizonyítja. Az 1891. év végén az egyháznak 14,621 frk ötven báni pénzvagyona volt. Az egyházközség iránti érdeklődés fényes bizonyítéka a több rendbeli adomány, melyek közül első helyen a Málnási Károly 400 frankos adománya áll.

2. Ploesti egyházunk ügyei rendben vannak. A pap-tanító Gönci István és neje nagy buzgalmat fejtenek ki a hivek buzgóságának s az egyházi ügyek iránti lelkesedésének fejlesztésében. Az elmúlt év folyamán a papi házon és az imaházon végeztek javítások, melyeknek költsége a hivek áldozatkészségéből telt ki. A tanítás pontosan foly, melyért a jutalom kiadatott. Segéd-tanítók és orgonistánk, Kelemen Ferenc aa. elhalván, most már a tanítás egész terhe a paptanítóra nehezedik.

3. Pitesti egyházközségünk életében, a múlt év folyamán, nevezetesebb mozzanat nem merült fel. Az iskolázás jelenleg tizenkilenc tanulóval pontosan foly s az egyházközség pénzügyei elég rendezettek, múlt évi számadásuk négy bán maradékkal zárattott.

4. Galaci egyházközségünk ujonnan kinevezett papja, t. Nemes Sándor aa. nagy buzgalommal működik. Szabó József elhalálózásával főlzabadult nevezettnek az egyházközség részére tett ezer frankos alapítványa, melyre az egyházközségnek nagy szüksége volt, mivel semmi-féle alaptőkével sem rendelkezvén rendszeres kiadásait is csak gyűjtögetésekből fedezi. Az iskolában harminc tanuló részesül oktatásban.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. Október 6. 7.

A két napra terjedt ülésen elnökölt fötiszt. Szász Domokos, püspök, s jelen voltak: Szász Gerő, dr. Kolozsvári Sándor, Székely János, Szász Béla, dr. Vályi Gábor, Parádi Kálmán, dr. Sárkány Lajos, Márkus János, titkár, Deák József, Bodor Antal, Kádár János, s. titkár.

Az időközben elnöki úton elintézett ügyek bejelentése és jóváhagyó tudomásul vétele után, a tárgyalás folyama a következő vala.

Az Igazgató-Tanács kezelése alatt álló Cserényi-hagyomány egy része, a végrendelet értelmében, a deési egyházközséget illeti, a hagyatéki könyvtár gondozása címén, az egyházközség azonban annak idején elmúlászta az őt illető járadék fölvételét, mihez képest az illető részleteket a családi hagyományosok élvezték. A számvevő most ez elvont javadalmat megállapítván, a végrendelet értelmében való fölosztás szerinti összegek, a hagyaték kezdő ideje óta, kiúttaltatnak az illető érdekeltek értesítése mellett.

A n.-körtvélyesi volt püspöki birtok ügyében évek előtt folyt pör költségeire nézve fölmerült eljárás, annak idején befejeztetvén, az ügy a nyilvántartásból töröltetik.

A gyalui malom-vám korábban hátralékban maradt három évi részlete birói ítélet útján az egyházkerületi közpénztárba befolyván, ez összeg a jogosult papnak kiúttaltatik.

A m.-déciei papi-lak kijavitása és egy tanterem építése korábban engedélyezve lévén, a műszaki előadó által elfogadásra ajánlott költségvetés és terv fedezete a magtári tőkéből fog kitelni, tíz év alatti helyreépítés mellett, a kezességet a pap központi járandósága szolgáltatván, mire nézve az esperes útasittatik, hogy az évi egyházlátogatás alkalmával ellenőrizze a tőke helyreépítésének megtörténtét.

A toplicai körlelkészség egy 90 holdas erdőrésztetének nyilvános árverés útján leendő eladása célszerűnek bizonyulván, az Igazgató-Tanács útasítja az esperest az árverés megtartására, 6436 forint kikialtási ár mellett, valamint a befolyandó vételár biztosítására is.

A n.-enyedi egyházközség kéri, hogy egyik megürült papi állomását, melynek kellő ellátására nt. Berde Sándor, egyházkerületi theologiai tanár aa. vállalkozott, a jövő év Szent-György-napjáig betöltetlen hagyassa, hogy az időközi jövedelemből éppen papi-lak javítására fordított költségét fedezhesse. Az Igazgató-Tanács megadja a kért engedélyt.

Tiszt. Bod Sándor, vajda-szentiványi, bokros érdekekben megöszült derék papja, ötvennégy évi hú szolgálata után, méltó nyugalomba kérezkedvén, kérése, a törvényes fele-javadalom mellett, teljesítettik.

A kolozsvári kollegium tanári kara, mint az egyházkerületi tanárok gyámintezetének kezelő testülete, jelenti, hogy nt. Berde Sándor, egyházkerületi theologiai tanár, a gyámintézeti tagok sorába belépett, minek következménye képpen kimondatik, hogy ez állomás után, üreseedés esetén is, be fog fizettetni a szabályzat szerinti járadék.

Zalatnán állami iskola föllállítására lévén tervbe véve, s az egyházközség ehhez képest saját iskoláját megkivánván szüntetni, annak kieszközlését kéri, hogy a leendő tanítók közül az egyik mindig református legyen és a kántori teendőket is végezze. Igazgató-Tanácsunk kész a közoktatásügyi miniszternél ez iránt megtenni a szükséges lépéseket a siker érdekében, azonban, sürgős nyilatkozattételre szólítja föl az egyházközséget, hogy mivel járul az állami iskola föntartásához?

Székely-Kereszturon szintén állami iskola lévén föllálandó, az egyházközség följánlja saját iskola-épületét és kántor-tanítói lakását, azzal a kikötéssel, hogy mostani tanítója az állam szolgálatába átvétessek s jövőre

Folytatás az 1/2. ív mellékletén.

is egy felekezetünkön levő tanító neveztessek ki, a ki a kántori teendőket is végezze. Az Ig.-Tanács pártoló fölterjesztést intéz ez értelemben a közoktatásügyi miniszterhez.

Néhai br. Radák Istvánné kétezer forintos alapítványt tón a végre, hogy feléből egy kolozsvári kollegiumi növendék segélyeztessek, feléből pedig, két özvegy papné nyerjen évjáradékot, a javadalmak adományozását fiára, br. Radák Ádámra bízván. E hagyomány kamatai több éven át, részint fölhasználatlan maradván, részint a kolozsvári kollegium által fedeztetvén, az egyházkerületi számvevő most teljesen tisztázta az ügy állását, mihez képest, megállapított az alapítvány fölszaporodott tőkéjének összege, kielégített a kollegium igénye, a fölemelkedett kamatok a két kitűzött cél között egyenlően osztattak meg és br. Radák Ádám aa. fölkérte az özvegy papnék egyik üresen álló javadalmának adományozására.

A kolozsvári egyházközség múlt évi számadásainak felülvizsgálatainál kitűnően, hogy a kebli számvevőségnek a számadás vezetésére, a bérhátrálékok kimutatására és a tőkék állására nézve tett megjegyzései alaposak, az Ig.-Tanács részletes útastást ad mind e három irányban, valamint a költségvetések realis összeállítására és évnegyedenként végrehajtandó ellenőrzésére nézve is.

Tiszteletes Kovács Sámuelné, Balázs Karolina, dézsi lelkészné asszony, korán elköltözött fia, Kovács Endre emlékére és nevére, négyezer forintnyi alapítványt tón arra a kegyeletes és nemes célra, hogy kamatait mindig a deési egyházmegye leggyöngébben javadalmazott papja élvezze, az időszerinti főt. püspököket kérvén föl, hogy az évjáradékokat, az esperesek meghallgatásával, útalványozzák az illetőnek. Az Ig.-Tanács méltányló elismeréssel fogadja és köszöni meg a kegyeletes alapítványt s útastítja a pénztárt a tőke bevételeire, a javadalom folyamatra indultára a jövő év elejét tüzte ki.

Egyik esperes, az egyházkerületi képviselők küszöbön álló megválasztására hivatkozva, kérdést intéz, ha a gyülekezetek közül a társ-egyházközségek egy, vagy több szavazat beadására jogosultak-e? Az Ig.-Tanács hivatkozva a törvény ama határozmányára, hogy az egyházkerületi képviselők a presbiteriumok által választan-

dók, kimondja, hogy a társ-egyházközségeket annyi szavazat illeti, a hány presbiterium kebelükben van, valamint kimondta, ugyanamaz esperes kérdésére, hogy a leviták közül a tanítói képviselőkre csak azok szavazhatnak, kik mint tanítók működnek, e két kijelentését körlevélben adván az egyházkerület érdekelt közegeinek tudtára.

A fel-enyedi pap, rendkívüli mértékben szenvedt elemi csapásokra hivatkozva, valamely központi kezelés alatt álló forrásból segélyt kér s nyer a br. Bánffy Farkas-féle alapból ötven forintnyi összegben.

A medgyesi körlelkészség végleges szervezése, noha az országos missziói segély immár állandósított, az egyházközség késedelmes eljárása miatt mindedig húzódván, most a körlelkészi részletes útastítás elkészültével, az ügy végmegoldásra jutott s a közalap járuléka ez év október 1-jén kezdve kiúttaltott.

A m.-vécsi papi és kántori megújított díjlevél, a br. Kemény Kálmán patronus aa. által is aláírva, jóváhagyott.

A nagy-enyedi egyházközség a törvény 22. §-nak félremagyarázásától eltúttatván, a törvény-szakasz helyes alkalmazására körlevél bocsáttatik ki a hivatalos lapban.

A szent-margitai egyházközség mihályi dezolált filiájának eladott fekvője után befolyt vételárát iskola-épülete kijavítására kéri s nyeri meg.

Az ó-toplicai körlelkész, hivatkozva átköltözésével járt költségeire, központi javadalmának előleges részletekben való kiuttalását kéri, azonban, a megállapított rendtől általában eltérni nem lehetvén, csak az első, f. é. októberi részletre nézve volt kérése teljesíthető.

A szent-mihályfalvi egyházközség telek-vásári szerződése jóváhagyatik.

A m.-vásárhelyi kollegium egy régebb időből származó, de behajthatatlanná vált, segély-igénye törlését kéri s nyeri meg.

A m.-igeni egyházközség a pap-választók névsorát megállapítván, az egyházmegyei tanács némi módosítást kíván a névsoron tenni, holott a pátronusokkal a névsor még nem közöltetett. Az Igazgató-Tanács tehát útastítja az esperest e közlés megejtésére, s netaláni föllebeszés esetén az ügynek Igazgató-Tanácsunk elé terjesztésére.

r. t.

TÁRCA.

Bibliai képek.

(Magyar protestáns egyházi szónoklatok a keresztyén morál népszerű tanítására. Irtá Vásárhelyi Zsigmond. Kiadja Temesvári M. Marosvásárhelyt, 1892.)

(Folytatás.)

Mózes nagy alakjáról két képet találunk «Mózes fénylő arca» (alapige II. Mózes XXXIV. 29—33. V-dik beszéd) és «Mózes végsorsa» (VII-ik beszéd. Alapige: Júdás I. 9.). A tárgy és eszme-rokonság megengedi, hogy együtt szóljunk róluk.

Bölcsőjét a Nilus háborgó hullámai ringatták, csecsemő álma fölött, anyai dal helyett, zúgó vizek moraja, s az egyiptomi maró szelek süvöltése hangzott; gyermek és ifjú éveit a királyi udvarban, meglett korát a puszták magányában, pásztorkodás között, hajlott korát, s késő vénségét Jehova társaságában

tölté, s halála után, ravatala lett a Nébó hegye; szemfedője: a bérceken lengő ködfátyol; sírató rokona: a zúgó szél. Két képben áll előttünk e könyvben, először «mikor a sinai hegyről leszállana, s orcájának bőre fénylenék» és «mikor az ördög ellen tusakodván, vetekednék a Mózes testéről», Mihály árkangyal.

Alászáll a sinai hegyről, kezében a biznyság-tételnek tábláival, arcán Jehova dicsőségének vissza-sugárzó fényével, mint a koronás nap vizek tükörébe, ez a fenséges eszme, mely homlokán kigyúlt, s Izrael fiai félnek vala ő hozza menni. Nem értik a jelenséget, mert csak öt érzékük van, és ez öt érzékü anyagi világnak mi köze ahhoz, hogy mitől fényesült meg arca? Ez összeütközés jelenete Mózes után is nagyon sokszor ismétlődött az emberek szellemi, erkölcsi életében. Az eszményi világ dicsősége ma is folytonos összeütközésben áll a tárgyi világ, a való élet korlátaival, a köznapi élet tisztáta-

lan áramlatával. Az igazság és az ember, az eszme, és a világ, a tudomány és az élet ma is egymástól viszzariadnak, mint Mózes és a tábor. Egyedül Jézus vallása az, melyben az igazságnak élete, s az életnek igazsága van. Mi azért világosságnak fiai vagyunk.

A másik képben Mózes tetemét a gonosz lelkek tábora veszi körül, s harcra keltek fölötte, az angyalok az ördögökkel. E képben a keresztyén erkölcsstan legfőnségesebb igazságainak dúsgazdag forrása rejlik. Most, midőn a csatázó lélek elszállt a zaklatott kebelből, jók és gonoszok küzdelemre kelnek, hogy végre, kié legyen a megviselt emberi por-sátor? De íme: mentve van! Isten prófétájának homlokára oda hullott egy fehér koszorú, az életnek ama koronája, az örökkévalóság virágaiból kötve fűzérbe, s ezzel biztosítva áll az emberiség legmagasabb java: az erény. A kárhoztatás szelleme ott van mindenki felett, azaz, a kárhoztatás fiai vagyunk; elítélünk, vesztő helyre hurcolunk mindeneket: Mózesünket, eszméinket, intézményeinket; de, a döntő pillanatban elő sietnek a szabadság angyalai. Jön a történelem igazság-szolgáltatása, és az igazság-szolgáltatás mindenkor a keresztyénség szellemétől jó, a keresztyén miveltség angyali szárnyain.

Még egy beszéd van (IX. A haladás ellenségei. Alapige: IV. Mózes XI. 27—29.), melynek eszme-menete Mózes történelmi képeihez fűződik, és pedig ama jelenet, midőn egy ifjú megjelenté Mózesnek, hogy Eldád és Médád prófétáknak a táborban, s a Nun fia ekképpen szól Mózeshez: «Uram, tiltsd meg őket». Haladásunknak két ellensége van: 1-ső az előítélet, és 2-ik a vakbuzgóság. Ide tartoznak, kik Izraelben a honfoglalás magasztos munkájához nem éreztek hivatást; azok, kik megütköztek a szólás-szabadságon; Keresztelő János idejében a lelkek felett uralkodó közvélemény; a farizeusok; azután, azok a bíboros farizeusok, kik a bűnbocsátó levelek árulgatásának haszonbérlei, kik a gyóntatószék, s búcsu-járások üzemeinek barátai, urai, kizsákmányolói valának. S a haladás barátai? A kik prófétálnak vala: Eldád és Médád, a hetven próféták és sok mások Jánosig, aztán Apollós, Timotheus, Huss, Zwingli, Kálvin, Bölcs Frigyes: mindenki, a ki felöltözi a Krisztust, ki le tud mondani a világ barátságáról, le tudja vetkezni a hatalomföltétést, önérdéket, haszonlesést, és mindazt, a mi ezzel atyafi, ha meg tudja tagadni a külső, a testi embert, hogy élhessen a «belső emberben».

Egyik legkeményebb dió a juszticiában az igazság és szeretet egyeztetése, melynek megtörésére szerzőnk vállalkozva, ama képet veszi fel, midőn Salamon bírói széke előtt két anya perel az élő gyermekért (X. beszéd. Igazság és szeretet. I. Kir. III. 25.). Igazság és szeretet, e két szót hallva, sok ember fülében olyanszerű zsongás támad, mintha eleven szentet hideg vízbe dobnánk, s a két ellentétnek forrongó pezsgését hallaná. Nincsen igazság, mondják, kik félnek az igazságtól, s hivatkoznak a szeretetre. És a világ piacán, az üzérkedők sokaságában, legnagyobb kamatot hajt a szeretet. A mi szabadság szerint nem szabad, igazság szerint nem igaz, jogosság szerint nem jogos: mindaz bátran üzérkedik a szeretet nevében, pénzváltó asztalt állít és tartózkodás nélkül zsákmányol. Hiszen, a hamis pénzekre is az igazi király nevét és arcát nyomják a hamisítók, nem a magukét és fájdalom, de igaz, egyetlen király nevével sem vertek annyi hamis pénzt, mint Krisztus nevével, az ő

földi országában. Igen a mi korunk megrövidíti az igazságot és meghosszabbítja a szeretetet.

Salamon ítéletében az osztó igazságot és a megosztathatlan szeretetet látjuk. A gyermeket ketté osztotta az igazság, de összeforasztá a szeretet. Ez az igazság-szeretet. Ama két asszony személyében pedig az igaz érzés és a meghamisított szeretet képviselőit mutatja be szerzőnk.

De hát nem is elemezhetem végig minden képét e könyvnek, izelítőül talán elég lesz, ha még Jézus jellemképét keresem fel első sorban az ünnepi beszédben.

A karácsonyi evangyélium e textushoz fűződik: »Hirdetek nektek nagy örömet, mely az egész népnek öröme leszen. (VI-dik beszéd) Feleletet keres írónk ama kérdésekre, hogy a karácsonyi evangyélium a következőkben: 1. egészben véve minő valósulást nyert; 2. kivételt mennyiben szenvedett; 3. magasb egységét miben találta meg? Izraelnek levert, alélt nemzete nagy erővel fölkel újolag s Bethlehem felé tolong, csak Herodes kivétel, kinek halántékán reszket a korona. Ez ellentét magasabb egységét meghozta az idő, midőn «az egész népnek öröme lett» s ebben a mi századunknak is része van.

Nevezetes szerző álláspontja Judás szerepével szemben, melyet a nagypénteki beszédben találunk. (Nagypénteki igazság XIII. beszéd. Alapige: Ján XVIII. 4. 9.) mely szerint, elítéli ama fölfogást, mintha a nagypénteki cselekmények főmozgatója és intézője Judás Iszkáriótesz lett volna, ki mellett Jézus pusztá szenvedőleges szerepre lett volna kárhoztatva. Nem. Jézus mindvégig ura a maga sorsának, kormányzója mindenek szívének, parancsnoka még ellenségének is, őrizője az ővéinek. Ha Judás rendelkezék Jézus fölött, ha kényszerítő hatalom vinné őt a vérpadra: hová lenne akkor az önkényes áldozat lehetősége, az önfeláldozás eszméje? Ellenkezőleg: a helyett, hogy Judás adná Jézust az ellenség hatalmába, maga a nagy tömeg, a fegyveres népség esik Jézus kezébe, lesujtva isteni fenségétől, rendületlen nyugalmától. Hol van ehez hasonló csodás történet? Minden terhet elviselni, minden vádat, ostromot elfogadni, csakhogy a felelősség, kárhoztatás terhétől, a leszármolás esélyeitől a bűnös emberek megszabaduljanak. Ime, Jézus hatalma és erkölcsi diadala tetőpontján!

Szabadvizsgálódás a feltámadás körül. Ez a címe a husvéti beszédnek Ján XX. 29. alapján. A husvéti igazság felismerésére el lehet jutni: 1. látás 2. nem látás útján. Tamás, midőn látás által akart meggyőződni a feltámadás felől, látását nem a többi érzékek ellenőréül, hanem az igazság mértékéül tekintette, holott a látás működését föltételek befolyásolják, látásunk ereje és hatása mindig föltételes. Mások nem-látás által győződtek meg a feltámadás felől, Mária Magdaléna és a másik Mária szelid hangzása köszönéséről, Márk szerint, a gyógyításról, az emmausi tanítványok a kenyérnek megszegéséből tehát emlékezetük segélyével. A feltámadás egészen megváltozott viszonyok világát képviseli s tökélyesebb szervezet föltöltözését föltételezi, nem lehet tehát azon viszonyokban keresni, melyek a földi életet határolták, s magának a vizsgálónak is meg kell változnia.

(Folytatása következik.)

Különfélék.

== **A dicső-szent-mártoni körlelkészség** folyó hó 9-én átadatott hivatásának innepélyesen. Temploma fölszenteltetett. Mint a madárnak szüksége van egy kicsiny fészekre, hol megvonulhasson az elemek zúgásában: az embernek is szüksége van egy helyre, mint Mózesnek, hol meghallhassa az úrnak szavát: «Hozzad megyek, és megáldalak tégedet!» Immár, ha ketten, vagy hárman össze akarnak gyűlni, van egy hely ott is, hol számukra is jelen lesz az úr. A milyen nagy volt eddig a pusztaság és elhagyottság azon a vidéken, éppen annyi lelki öröm tölti be most az igaz híveket és igaz magyarokat, hogy e naptól fogva, sorsuk kezükbe adatott, és ha munkára vetik kezüket, nem lesznek hiában munkálkodók. Érezte ezt a község, az egész vidék és igaz lelkesedéssel vett részt a szép innepélyen, melynek kedvezett a ragyogó őszi idő és a mind végig emelkedett hangulat. Minden ember érezte, hogy ez az egyszerű innepély egy jó cselekedet, mely a jövődökre veti fényét; oly magvetés, mely gazdag aratással bíztat. Arról nem is kell beszélnünk, hogy püspök aát. M.-Bogáthon elkezdve, hol az iskola-ügy elintézése végett egy pár órára megállott, mindenütt kitüntető szívességgel fogadták, abban a meggyőződésben, sőt biztos tudatban, hogy ma az erdélyi részeken senki sem tesz annyit a veszélyeztetett magyarság megmentésére, mint ő. Mások beszélnek eleget, tán többet, mint kellene; Szász Domokos kevesebbet beszél, de az egyházkerület szűkös anyagi helyzetéhez mérten, százannyit tesz, gyarapít, épít, alkot, mondhatni, semmiből teremt. Ez a h a r m i n c h a t o d i k templom, a melyet hat éves püspöksége alatt elővarázsolt és fölszentelt. Ennek érdemét pusztá szavakkal kisebbíteni, nem lehet és nem fog sikerülni senkinek. Maga az innepély egyike volt a legszebbeknek. Hogy az összegyűlt közönségnek alig egy kis része férhetett el a díszes új templomban, azt sajnálni lehet, ám, ez mindenütt így történik ilyen alkalmakkor, a hol a hatóságok és testületek méltán helyet követelnek maguknak. A küküllői egyházmegye derék papsága, élén az esperessel, nagy számban volt jelen, és a kik közre működtek: Kovács Elek, esperes, Péchy Árpád, medgyesi, Benkő Sámuel, héderfái, és Cseresnyés Ödön, körlelkész, aai. derekasan bizonyították, hogy derék papok és díszei a ref. papi karnak. Főtiszt. püspök aa. és az egyházkerületi jegyző még az nap visszatértek Kolozsvárra, szívökben azzal a forró óhajással, ajkukon azzal az imádsággal: hogy a dicső-szent-mártoni templom álljon és virágozzék nemzedékről-nemzedékre, évszázadokon keresztül, magyar nemzetünk javára, istennek dicsőségére!

== **«A mi otthonunk»** cím alatt evangyeliomi protestáns társadalmi és családi hetilapra bocsátottak ki előfizetési felhívást Pozsonyban, dr. Masznyik Endre és Stropm László, theol. akad. tanárok. Előfizetési ára egész évre 4 frt. félévre 2 frt. negyedévre 1 frt. 35 kr. és okt. 31-én kezdve, hetenkint egyszer fog megjelenni egy és fél ivny terjedelemben, képekkel illusztrálva, színes borítékban. A program annyi ígér, hogy ha felét megvalósíthatják a derék és jó nevű szerkesztők, már jó munkát fognak végezni. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

== **Megjelent a Protestáns Szemle** ez évi utolsó füzeté is a következő gazdag tartalommal: A presbiterium legelső nyomai hazai ref. egyházunkban, Révész Kálmántól. A ref. templomi énekes könyv története, Szathmári Józseftől. A János-evangyélium világnézlete, Stropm Lászlótól. Id. Buchholz György és kora, Weber Sámueltól. Dr. Horváth József Max Müller, edinburgi Gifford-felolvasásait ismerteti. Végül, a hazai és külföldi irodalom újabb nevezetesebb termékei vannak felsorolva. E füzettel a negyedik évfolyam záródik be. Ajánljuk olvasóink pártoló és nagyon megérdemelt figyelmébe.

== **Az esztényi körlelkészséghez** tartozó s z a r v a s k e n d i egyházközségnek örömnépe volt okt. 2-án, ekkor szenteltetvén föl új temploma. Nem csak a csinosan felszított templom belsőjét foglalta el a helybeli és vidéki közönség, hanem a templom előtti tér is zsufozásig megtelt. Imát és alkalmi beszédet Pataky Gábor, esztényi körlelkész tartott, urvacsorát osztott és keresztelt Almási Zámuel, felsőtői lelkész s végül, egyházmegyei esperes, nt. Nagy Lajos buzgó utó-imája zárta be a magasztos ünnepélyt. Esztény, 1892. okt. 6-án. P a t a k y G á b o r, körlelkész.

== **Pályázat** ének- és zenetanári állásra. A szászvárosi ev. ref. Kun-kollegiumnál, megüresedés folytán, egy énekzenetanári állomás választás utján betöltendő. Megválasztott köteles a kollegiumban éneket és zenét tanítani legfőlebb heti husz órában, beleértve az ének- és zenekar vezetését is. Fizetése évi 600 frt. havi egyenlő részletekben. A véglegesítés, egy évi sikeres működés után fog bekövetkezni. Pályázók a kellő okmányokkal fölszerelt folyamodványaikat küldjék október 25-ikéig a koll. igazgatóságához. Állomás azonnal elfoglalandó. Szászváros, 1892. okt. 10. A koll. Előljáróság.

== **Meghívás.** A «bekecs-alyi fiókkör» Papi Értekezleti gyűlését folyó okt. 31-ikén délelőtt 9 órára Ákosfalván az iskola házban tartandó értekezletre tisztelettel meghívom. Tárgyak: Istentisztelet tartása után; felolvasás, és értekezés, indítványok tárgyalása és a tisztikar megújítása. Csikfalva, 1892. okt. 10-én. Lőrinci Lajos, fiókköri elnök.

== **Fölkérésre közöljük,** hogy a Kolozsvárt megjelendő «Kolozsvár» című politikai napilap lelkészek és tanítók részéről, kedvezményes áron, 3 frt. 50 kron rendelhető meg.

Szerkesztői nyiltposta.

== **Lapunk 38-ik számában,** a Különfélék rovatban megjelent «Segéd-lelkészi kinevezések» feliratu cikkekcskére vonatkozólag cáfolat-félét vettünk névtelenül, kolozsvári postabélyeggel. Még ha igaza volna is, akkor is félre teszünk oly cikket, melyet szerzője aláírni, röstel. Mi pedig rösteljük, hogy ezeredikszert kell elmondanunk, hogy a ki a nyilvánosság jogát akarja igénybe venni, legyen bátorsága, és nyílt sisakkal álljon ki a szellemi torna porondjára. Különben is, beteges gondolkodásra mutat, a patkány-túrát Csímborasszónak nézni.

== **Videant consules!** Hát, kérjük alássan, a konzulokat hiában szidalmazzuk és figyelmeztetjük, ha azok, kik az alapot, a fundamentumot képezik, inognak és nem nyújtanak készséget a harmonikus munkálkodásra. Keressük a hibát először önmagunkban és nem lesz ok a panasza.

HIVATALOS RÉSZ.

2709—1892.

KÖRLEVÉL, összes egyházközségeinkhez.

Előfordult eset alkalmából, konstataálta Igazgató-Tanácsunk azt a ténykörményt, hogy egyházközségeink egy része, egyházi törvényeink 22. §-nak ama rendelkezését, mely szerint «ugyanazon időben preszbiterékké nem választhatók apa fiával, testvér testvéreivel, stb.», úgy értelmezi, hogy az itt felsorolt rokonsági kötelékben állók csakis «egy időben» nem választhatók preszbiterékké, de különböző időben megválasztva, egy és ugyanazon egyházközség preszbiteriumában helyet foglalhatnak, s hogy az ily értelmezés következtében

tényleg működnek is némely egyházközségeink preszbiteriumában egymással ily közeli rokonságban, vagy számadási viszonyban álló férfiak.

Mínt hogy azonban a törvény ily magyarázata a törvény szellemével, mely idézett rendelkezésében a vagyoni felelősséggel terhelt preszbiterium tagjainak egymástól való függetlenségét, s a rokonsági és számadási kötelékből eredhető részrehajlás kizárását célozza, össze nem egyeztethető: fölhívjuk összes egyházközségeinket, hogy preszbiteriumaiba jövőre egymással ily rokonsági, vagy számadási kötelezettségben álló egyéneket be ne válaszsszon, s a mennyiben jelen-

leg ilyenek preszbiteriumaikban helyet foglalnak, azok egyikének a legközelebbi megújítás alkalmával leendő kihagyását eszközölkjék.

Jelen értelmezésünk hatálya, természetesen, arra az esetre is vonatkozik, midőn az egymással rokonságban álló preszbiteretek egyike, hivatalból tagja a preszbiteriumnak, mely esetben, azonban, önkint érthetőleg, a választott preszbiter marad ki a preszbiteriumból, ki aztán újból meg sem választható mindaddig, míg a rokonsági kötelék, vagy számadási függés esete fennáll.

Megjegyezzük végül, hogy oly esetekre, midőn a preszbiterium hivatalból való tagjai egymással rokonsági kötelékben állanak, a törvény jelen intézkedése nem vonatkozhatik; ezek tehát továbbra is tagjai maradnak a preszbiteriumnak, törvényeink által rendelt ama megszorítással azonban, hogy érdekelte társaik ügyeiben tanácskozási és szavazati joggal nem bírnak.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. október 6-án tartott üléséből.

Kádár Fános,
s.-titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

2685—1892.

KÖRLEVÉL,

*összes egyházközségeinkhez és nagytiszteletű
Esperes aához.*

Az egyházkerületi közgyűlési képviselők általános választásának alkalmából s hatóságunkhoz érkezett tudakozások folytán, szükségesnek tartotta Igazgató-Tanácsunk ez úton föl hívni érdekelt egyházközségeink, illetve, espereseink figyelmét arra az egyházi törvényeinkben világosan meg nem határozott körülményre, hogy a képviselő-választási joggal felruházott egyházközségek, illetőleg, presbitériumok közé a társegyházak mindkét presbitériuma beleértendő; hogy tehát a társegyházak presbitériumai külön-külön szavaznak az egyházkerület közgyűlési képviselőre. A tanító-képviselőkre való szavazásnál előfordulható félreértések kikerülése végett, szintén megjegyezzük, hogy a törvény «néptanítók» elnevezése alatt a tanítók, kántortanítók és leviták értendőek, a meny nyiben ezek tényleg tanítással foglalkoznak is, de a csupán kántori teendőket végző s némely vidékeken mégis levitáknak nevezett egyének szavazati joggal nem bírnak.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. október 7-én tartott üléséből.

Kádár Fános,
s.-titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

2755—1892.

KÖRLEVÉL,

*valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium méltóságos t.
Előljáráóságának.*

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó évi szeptember 29-én, 34,794. szám alatt kelt intézményében tudatja, hogy a fokozatosan főgimnáziummá fejlesztendő, államilag segélyezett keszthelyi kath. gmnázium felső négy osztályának, jelesül az 1892/93. tanévben megnyílt ötödik, az 1893³/₄ tanévben megnyíló 6-ik, az 1894⁴/₆ tanévben megnyíló 7-ik és az 1895⁵/₆-ik tanévben megnyíló nyolcadik osztálynak a nyilvánossági jogot s ugyane tanévtől kezdve, az intézetnek az érettségi vizsgálat tartásának jogát megadta. A miről a m. tt. Előljáráóságokat tudásul s nyilvántartás végett, értesítjük.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. okt. 9-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

2731—1892.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium m. t. t. Előljáráóságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. é. szeptember 23-án 42,860. sz. a. kelt leiratában tudatja, hogy az 1883.

évi XXX. t. c. 46. §-ában gyökerező jogánál és kötelességénél fogva, az erdélyi ev. ref. egyházkerület kötelékében álló kolozsvári, maros-vásárhelyi, nagy-enyedi, székely-udvarhelyi és zilahi főgimnáziumokhoz Kunc Elek, tankerületi főigazgatót; a sepsi-szt.-györgyi és szászvárosi főgimnáziumokhoz pedig Elischer József, nagy-szebeni tankerületi főigazgatót küldötte ki az 1892²/₃-ik tanévre, mint megbízottjait, a végbül, hogy a nevezett intézeteket meglátogassák, az állami főfelügyeletet nevében gyakorolják s tapasztalataikról oda jelentést tegyenek. Miről a m. t. Előljáráóságok további szives intézkedés végett értesítettnek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. október 6.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1102—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett k ó b o r i egyházközség segéd-lelkes-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 276 frt. 69 kr. melyből 30 frt. készpénz, a többi termény.

Pályázati határnap október hó 25. Folyamodványok hozzám nyújtandók be.

Kolozsvártt, 1892. okt. 12.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1088—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a dézsi egyházmegyébe kebelezett c s o m a f á i lévitai állásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: egyházhatósági becslés szerint, lakás és gazdasági épületeken kívül, 211 frt. értékű kepe és kano nika porcio haszon-élvezete, miből 130 frt. készpénz.

Folyamodási határnap okt. 25. Kérések nt. Nagy Lajos esperes aához küldendők, Dobokára.

Kolozsvártt, 1892. okt. 12.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

648—1892.

MEGHIVÓ.

A széki egyházmegyének folyó évi nov. 2-án, d. e. 10 órakor Szamosujvártt rendkívüli közgyűlése lesz az özv.-árvai alapszabályok módosítása és a temetkezési intézet alapszabályainak megállapítása céljából. E gyűlésre a t. tagtárs urakat tisztelettel meghívom.

Felhivom egyszersmind az egyházközségek t. előljáráóságait és a tanító urakat, hogy az egyházkerületi képviselőket az egyházi törvények 44. és 67. §. l.) és m.) pontjai értelmében, válaszszák meg és a választás tényét igazoló jkönyvi hiteles másolatokat, illetőleg, a tanító urak bepecsételt szavazataikat okt. 30-ig hozzám multhatatlanul küldjék be.

Szék, 1892. okt. 5.

Somkerek Miklós,
esperes.

868—1892. HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

M.-Köblösi Majthényi Róza, férjét, f.-töki Szilágyi Istvánt, a ki öt több mint négy éve hűtlenül elhagyta és tartózkodási helye nem tudatik, sem életben létéről tudomással nem bír, ezennel a deési ev. ref. egyházmegye házassági törvény-széke elé hirdetményesen válóperbe idézteti, azon kijelentéssel, hogy ha hat hó lefolyása után, említett házassági törvény-szék előtt meg nem jelenik, ellene a válóper úgy is megindítja és le fogja jártni.

A deési egyházmegye esperesi hivatalától. Doboka, 1892. október 4.

Nagy Lajos,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz egy fél ív melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Október 20.

42. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára : Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők : *Külmagyarutca 9. sz.*

Felekezeti szellem.

III.

Miután első cikkünkben rámutattunk arra, hogy a felekezeti szellemnek tisztán, meghamisítlanul kell nyilvánulni bármely felekezet kebelében, s így a református hitfelekezetenél is, ha lényeges és a többiektől megkülönböztető kharakterisztikus vonásait elveszíteni nem akarja és külön létjogosultságra igényt tart; s miután, második cikkünkben igyekeztünk kimutatni azt, hogy az ágostai testvérekkel az unió múltunknak megtagadása nélkül létre nem jöhet, hanem igenis vannak némely közös találkozási pontok, melyekben az összehozás mindkét félre nézve, a megerősödés egyik, első rangú, hogy ne mondjuk nélkülözhetetlen föltétele, s így a felekezeti jelleg megőrzésének záloga lássuk most, miképpen nyilvánul ez a szellem egyházi életünkben, elég erős-e az, vagy meglazult, s ez utóbbi esetben mit lehetne tenni annak élesztésére, megerősítésére?

Mindnyájunk előtt ismeretes dolog, hogy az általános vallásos érzület egyházunk tagjainak lelkében megcsappant. Ha pedig az általános vallásos érzület nem nyilvánul a maga teljes erejében akkor a felekezeti szellem forrása is apadótélben van, s vize, a mi fölbuzog, az sem friss, üdítő, hanem langy-meleg, élet-nélküli.

De beszéljenek maguk az általam felhozandó evidens tények, melyek minden éles megfigyelő előtt nyilvánvalók kell hogy legyenek.

Templomaink üresek, különösen városokon, és oly faluhelyeken, hová a civilizáció mételet hintő szele eljutott. Úr-vacsorával kevesen élnek, s ama kevés sem rendszeresen, minden kiosztás alkalmával, hanem esetlegesen, a mikor rá ér, hogy ne mondják, hogy legalább egyszer egy évben nem járult a szent asztalhoz.

Az egyházi fegyelem, az erkölcsi kötelek felette meglazultak. Ífjak szájából hallható trágár

beszéd, erkölcstelen élet, vad-házasság ma már nem is olyan feltűnő, megbotránkozató dolgok. Az egyház iránti kötelezettségeknek, tartozásoknak beváltása, az egyház ügyeiben való szolgálat: csak másodrendű dolog; ha tartoznak, s kéri kész az áverszió.

Ilyen az egyház belélete.

Az is ismeretes, hogy az ifjúság vallás-erkölcsi növelése milyen állapotban van. Népiskoláinkban, a törvény egyenes rendelése ellenére (T.-Tár 151. §), az iskola-tanítók végzik a vallás-oktatást; gimnáziumainkban évenként változó papjelöltek vannak alkalmazva. Sehol semmi egyöntetűség, terv, s így, természetesen, az eredmény is csak olyan.

Ám, ez még hagyján, mert legalább van valami, de az állami és róm. kath. intézetekben még ennyi sincs. Sőt a kath. iskolába járó növendékek még annak is ki vannak téve, hogy a sok innepen való megjelenés, mise-hallgatás, térdelés, keresztvetés, minisztrálás, imádságok betanítása, stb. által felekezeti jellegükből teljesen kivetkőztessenek.

A szülők? Azok, vagy nem tudnak róla, vagy ha tudnak is, beérik anynyival, hogy még gyermek, s majd, ha megnő, másképpen cselekszik.

De, lássuk a felekezeti szellem nyilvánulását maguknál az egyház vezetőinél, és lássuk az egyháznak tekintélyét más egyházakkal, főleg a róm. katolikussal szemben.

Az egyház első rangú képviselői, a felekezeti szellem ápolói a papok és tanítók. Az egyik működésének eredménye föltételezi a másikat; egyik hiában plántál, ha a másik nem öntöz; egyik hiában épít, ha a másik lerontja míg egyetértéssel, összetartással minden szavuk, tettük fogékony szívekre talál, az elhintett mag kikél és gyümölcsöt terem.

Ám, mily sok helytt nincs meg ez a jó egyetértés pap és tanító között! Hány helytt pusztít a viszálykodás átkos ördöge. Sőt arra is van elég példa, hogy a pap, vagy mester egyik-másik hall-

gatójával örökös viszályban él, a helyett, hogy jóakaratóval kibékítené, szeretetével magához kapcsolná. Ennek a viszálynak pedig szülő oka, egyebek mellett, a politika is; mert mindnyájan szeretünk, ám, poltízálni, de azt nem gondoljuk meg, hogy egy kis olcsó dicsőséggel fölzavarjuk az egyház belnyúgalmát, tönkre tesszük eddigi működésünk összes eredményét, útját vágjuk a jövő munkájának.

S ha még ehhez, hozzá számítjuk ama közönyt, a mely bennünk, tisztelet a kivételeknek, papokban is megvan az evangélizációval szemben, mely beéri annyival: «hiában, úgy sem lehet semmire menni»: ellóttünk áll, főbb vonásokban, az oka a felekezeti szellem meglazulásának.

Hazánkban, a törvényesen bevett vallásfelekezetek között, a protestáns vallásnak még mindig nincs meg az a tekintélye. a minek a viszonyosság elvénél fogva, meg kellene, hogy legyen; a többi felett előnyvel bír, hogy ne mondjuk «hivatalos», a katolikus vallás.

Nézzük csak. Valamennyi nagyobb fontosságú innepély, mely isten-tisztelettel is össze van kötve, az mind a katolikus templomban foly le, még azon a helyen is, hol a protestántizmus, nem csak, hanem a református hitfelekezet van többségben. Erre nézve, csak egy példát hozok fel. Megbízható forrásból értesültünk, hogy Kolozsvártt, a püspök székhelyén, hol 1373-al több református van, mint katolikus, Ő Felsége huszonöt éves jubileumakor a református egyház hála-adó isten-tiszteletén nem jelentek meg a testületek, holott mind meg voltak hívva, és az isten-tisztelet is jóval később tartatott meg. Azt hisszük, ez másutt is megtörténhetett.

Ugyanazon alkalommal történt meg, hogy egy hivatal főnökéhez felsőbb rendelet érkezett le, hogy a hivatalnokok mindnyájan menjenek a j á t f e l e k e z e t ü k s z e r i n t i templomba. Ennek dacára, a hivatal katolikus főnöke kiadta a rendeletet, hogy testületileg vegyenek részt a katolikus isten-tiszteleten. Úgy is történt. A református ember elment misét hallgatni.

Megtörtént az is, szintén ez évben, hogy egyik vármegye katolikus főispánja aképpen intézkedett, hogy minden megyei hivatalnok, tekintet nélkül felekezeti mivoltára, jelenjék meg az urnapi processión. Hogy a nem-katolikusok mind elmentek-e, azt nem tudjuk, mert mindeniknek a valását nem ismertük, de azt határozottan tudjuk, és állítjuk, hogy a megye alispánja, egyik egyházmegyénk algondnoka, elment és az egész pro-

cessión levett kalappal kísérte a feszületet. Ennek az innepnek dogmatikai jelentősége a katolikus egyház felsőségének elismerése a protestáns egyház felett, s így az illetők, jóllehet öntudatlanul, ezen elvnek hódoltak meg.

Lássunk még egy pár hasonló esetet.

A vajda-hunyadi egyházmegyében egyik, igen tekintélyes egyház papja, bizonyos évi fizetésért, az unitárius egyház ottani növendékeinek az unitárius kátét tanította, tehát, őket rendszeres unitárius vallás-oktatásban részesítette. Megengedte ezt lelkiismerete.

Egyik püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségünk leány-iskolájában pedig, az igazgató tanító-nő, ki már évek óta működik, római katolikus vallású. Nem vagyunk-e aztán mi türelmesek?

Egyik kolozsvári politikai lapból olvastuk, hogy egy református pap, a római katolikus státus-gyűlés alkalmából «Nyilt levelet» intézett Ugron Gábor, gyűlési taghoz, fölhíva a figyelmét az Alvincen és környékén élő római katolikusok lelki gondozására. Hát, vajjon a kálvinizmus elég erős-e ott?

Megemlítem még azt az esetet is, hogy közelebbre a tiszántúli egyházkerület egyik öregrendü református lelkipásztora, egy vegyes-házasságnál a katolikus felet az Atya, Fiú, Szt. Lélek, és a «Szűz-Mária» nevében eskette meg. Halljuk, hogy vannak még olyan túl-liberálisok, kik ezt megengedhetőnek tartják (ámbar ez a pap más indokból hajtotta végre), mi azonban, a liberálizmust ily szélsőségig nem hajtjuk; megmaradunk a mellett, mit szertartásunk rendel, ezt pedig nem rendeli. De, vajjon a katolikus papok ily liberálisok-e (E kérdésre, alkalmilag, még kifogunk térni.)

Ilyen, vagy ehhez hasonló eseteket, azt hiszem, paptársaim is tudnának felsorolni eleget.

Mindezek pedig azt bizonyítják, hogy egyházunk hívei, in capite et membris, nincsenek a vallásukat más vallásoktól lényegesen megkülönböztető, f e l e k e z e t i s z e l l e m t ő l mélyen, és igazán áthatva; szavukban, tettükben, bárhol való megjelenésükben nem tükröződik vissza a protestáns nyíltság, érzület, hanem bizonyos foku közönnyel viseltetnek egyházunk és annak minden intézményei iránt. Ebből kifolyólag, az is belátható, hogy ha a hívek egyetemében nem él a felekezeti ö n t u d a t maga az egyház sem lehet erős, tekintélyes.

Szükség van tehát orvoslatra, miről lássunk a jövő alkalommal.

A tanügyi előadó évi Jelentése.

(Folytatás.)

A tanítói özvegyek és árvák segélyezését illetőleg, az új törvény véget fog vetni az eddigi nyomoruságos állapotoknak. Ugyanis, az özvegyek 84 frtos és az árvák 25 frtos eddigi segélyezése helyett, az özvegyek segélypénze férjük utolsó beszámítható fizetésének hatszáz frt-jáig, ennek 50%-át, a hatszáz frtot meghaladó résznek 20%-át teszi; a gyermekek pedig, ha az özvegy anya segélypénzt élvez, egy gyermek levonásával, az anyát megillető ellátásnak $\frac{1}{6}$ -át kapják. És ez a segély, tiz évi szolgálat után bekövetkezett halál esetében, kiszolgáltatik. Így tehát, p. o. tiz évi működés után egy 300, illetve, pótlékokkal 360 frtos fizetéssel bíró tanítói fizetés után, özvegyi segélypénzül, 180 frt. árvagyámpénzül 30 forint esik. Ha pedig a tanító nem halt el, hanem munkaképtelenné vált, ő maga nyugdíjra 144 frtot kap.

A tanítónőkre is méltányosabb az új törvény a régiénél. Az új törvény a tanítónőket a férfi-tanítókkal az ellátási igény elbírálásánál úgy a jogokra, mint a kötelezettségekre nézve egyenlőknek tekinti. A tanítónő saját alkalmazása után az őt megillető nyugdíjra, vagy végkielégítésre abban az esetben is igényt tarthat, ha férje még életben van, vagy ha utána külön ellátást élvez.

Az új törvény az öreg tanítók sorsán is tetemesen segített. Szerinte, az 1870 óta szolgálatban töltött évek a tanítói nyugdíj-alap terhére, a megelőző években töltöttek pedig az illető iskola-fentartók terhére esnek. Ez a kedvezmény kiterjesztetik azokra is, kik 1875-ben túl-korúságuk miatt nem vétettek föl a nyugdíj-alap tagjai közé, vagy a kik a régi törvény 41. §-sa értelmében csak 100 forintos nyugdíjat kaptak volna, ezen összegnek egyszer s mindenkorra befizetett húsz százaléka, és évenként fizetendő nyolc százaléka fejében.

Ennyiben rámutattam a nyugdíj-törvény revíziója, és módosítása folytán nyert előnyökre. Mindannyian haladást jeleznek és kielégíthetik felekezetünk várakozásait is, különösen akkor, ha számításba vesszük a már beadott új törvényjavaslat intencióit, melyek szerint, a közoktatási miniszter a hitfelekezetek által fenntartott elemi iskolákban működő tanítók fizetését akként kívánja rendezni, hogy az alap-fizetés 300 forintja után Magyarország valamennyi tanítója részére tíz százalékos ötöd-éves kor-pótlék biztosítassék, a mely pótlékok a nyugdíjba is be fognának számíttatni. Ez a törvény-javaslat tehát reánk nézve is igen fontos. E szerint, egy 300 forint fizetéssel bíró tanítóra nézve a kor-pótlék, harminc évi szolgálat után, 180 forintnyi fizetés-javítást képez az állam-pénztár terhére, s e mellett, a nyugdíjazás föltételeit is sokkal kedvezőbbé teszi. Ha ez a szolgálati kor-pótlékozása az alap-fizetéseknek csakugyan életbe léphetne, ez nagyobb fizetés-javítást jelentene, mint ha a tanítói fizetés minimuma 300 forintról 400 forintra emeltetnék kor-pótlékok biztosítása nélkül. Reméljük és elvárjuk, hogy e nemes gondoskodásra valló javaslatot honatyáink osztatlan jóakarattal fogják törvényerőre emelni.

Figyelmünkre méltó a közoktatási miniszterium következő intézkedése is.

A hazai népiskolai tanító-állomások egy nagy részénél, az 1868. évi XXXVIII-ik t.-c. 141. §-sa alapján, a

tanítói hivatal össze lévén kapcsolva az isten-tiszteleten és temetéseknel való segédkezéssel, a legtöbb állami tanítóképző intézetben már eddigelé is figyelem fordított arra, hogy a tanító-jelöltek, az általános ének- és zene-oktatás keretében, az egyházi énekekben is gyakoroltassanak. Helyenkint az illető hitoktatók elismerésre méltó buzgósággal alkalmat szolgáltatnak a tanító-jelölteknek a kántori teendők gyakorlására, sőt maguk is befolytak a jelölteknek ez irányban való sikeres kiképzetésére.

Az e részben kívánatos előkészítést és képzést még gyakorlatiasabbá és rendszeresebbé teendő, a közoktatási m. kir. miniszter úr folyó év március 21-én 29,761—1891. sz. a. kelt rendelettel az állami tanító-képző intézetek ev. református vallású növendékeire nézve az 1892—93-ik tanév elejétől kezdve, új tantervet léptet életbe.

E tanterv azon a föltevésen alapszik, hogy az általános ének- és zene-oktatás, már magában véve is, alapvetésül szolgál az egyházi ének- és zene-oktatásnak s az utóbbinak feladatai az általános ének- és zeneoktatás által részben már megoldottaknak tekinthetők, miért hetenkint egy-egy óra a III. és IV. osztályban, a különleges egyházi énekek és zene gyakorlására teljesen elégséges. Taníttatnak a III. osztályban a leghasználatosabb egyházi énekek egy és több szólamban (zsoltárok, dicséretetek, temetési énekek); a IV-ik osztályban ugyanazok orgona kísérettel. A megszabott tananyagot, az illető vidéken használatban levő egyházi énekkönyvek figyelembe vételével, tanítani fogja a tanítóképző intézet ének- és zenetanára.

A kántori teendőkhöz tartozó egyéb ismeretek el-sajátítására nézve kívánatosnak és szükségesnek tartja a miniszter úr, hogy a tanítójelöltek az illető felekezet templomában lehetőleg gyakran segédkezzenek a szertartásoknál. E végre, az Igazgató-Tanács, számítva tanítóképző intézeti hitoktatóink buzgóságára és közreműködésére, f. é. 917. sz. alatt fölhívta összes egyházmegyéink espereit, hogy az egyházmegye területén levő állami tanítóképző intézetek növendékeinek az istentiszteletnél való segédkezést lehetővé tegyék.

Az Igazgató-Tanács intézkedése folytán, f. é. 2235. sz. a. 27 egyházközség iskolája láttatott el a legszükségesebb tanszerekkel és könyvekkel, u. m. Alsó-Detrehem (körlelkészség) a n.-enyedi egyházmegyéből; Nagy-Petri, Kajántó, Pata, Magyar-Fenes, Rööd, Fejérd, Damos, Jákótelke, Léta, Magyarókerék, Farnos, Egeres, Kis-Kapus, Ketesd és M.-Gyerómonostor a kolozs-kalotai egyházmegyéből; Csomafája, M.-Derzse, Páncélcseh (állami isk. valóságos tart. könyvekkel) és Alsó-Töök, a deési egyházmegyéből; Sz.-Zsombor, Sz.-Nyires, Noszoly (körlelkészség) és Szent-Margita, a széki egyházmegyéből; Sajó-Udvarhely, a nagy-sajói egyházmegyéből és Kibéd, a marosi egyházmegyéből.

Kiosztatott mindössze tizenkilenc példány Gönci-féle fali olv. tábla (kemény papirosra vonva), tizenhét péld. Magyarország fali térképe, kilenc péld. Osztr.-Magy. monarchia térképe, tiz péld. a Föld öt része, négy péld. Rasch-féle Természetrázi ábrák, egy péld. Bopp-féle Természettani ábrák, 221 péld. Kisbiblia, 123 konfirm. kis káté, 190 Énekes könyv, 233 Gönci-ABC, 254 Gáspár-Sebesztha-féle Olvasókönyv, kilenc Nagy László-féle Ve-

zérkönyv, tizenegy péld. Métermérték fali táblája könyvvel, tizennégy péld. megyei fali térképek, husz péld. Felméry Neveléstudomány és háromszáz füzet Arany Jánosnak a nép számára megjelent munkáiból. A kiosztott tanszerek és könyvek ára, 862 frt. 16 kr. a krajcáros élőtőke kamataiból fedeztetett.

(Folytatása következik.)

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Folytatás.)

5. Braillai leányegyházközségünk csinos templomát fölépítette, melynek költségei a hívek által adományozott 3500 frankból, a sorsjáték jövedelméből befolyt 600 frankból s a nyerők által visszaajándékozott 3000 frankból fedeztettek. Az egész építési ügy vezetését és a nagymérvű adományok gyűjtését ottani lévitánk, Nagy Sándor aa. végezte, mely lelkiismeretes fáradozásaiért Ig.-Tanácsunk részére elismerését nyilvánította. Az iskolában negyven tanuló nyer oktatást, kiknek fele magyar, a többi pedig izraelita, német, hollandi és román. Az egyházközség vagyoni ügyei rendezettek. Ez évben Jancsó Rozália 850 frankot érő harangot adományozott az egyházközségnek.

6. Szászuti leány-egyházközségünkben lakó híveink száma csak 35 s ezek is mind román alattvalók. A névleges tanító Dobai Gyögy, egy odaváló földész fia, ki vasárnaponként tanítja a híveket vallásos énekekre, s vallástanra, évi 80 frt. honorariumért.

Missziói egyházaink állapotáról szóló jelentésünket ezekben előadván, most már áttérünk Ig.-Tanácsunk általánosabb érdekű intézkedéseinek ismertetésére.

1. Örömmel említjük föl ezek között, mindjárt első helyen amaz örvendetes kitüntetés, melyben egyházkerületünk szeretve tisztelt főgondnoka, br. Bánffy Dezső aa. valóságos belső titkos tanácsossá történt legkegyelmesebb kineveztetésével részesült. Ig.-Tanácsunk kedves kötelességének ismerte vala, a kinevezés alkalmából Ő Nagyméltóságát táviratilag is üdvözölni s minthogy ezt követőleg nemsokára a főgondnok ur Kolozsvárra érkezett, nála testületileg tisztelegtünk s magas kitüntetés alkalmából, őszinte örömnöknek ismételt kifejezést adtunk.

2. Kolozsvártt létesítendő theologiai fakultásunk mielőbbi felállíthatásának ügye az egyetemes zsinat e tárgyban kelt s a zsinat működéséről szóló jelentésünkben már érintett határozatával kedvező fordulatot nyert. Ugyanis,

Az országos ev. ref. zsinat második ülészakának 409. szám alatt kelt végzésével kimondotta határozatilag, hogy egyfelől a debreceni főiskolával kapcsolatban, egy bölcsészeti fakultásnak középiskolai tanárképző intézettel s másfelől a kolozsvári tud. egyetemmel lehetőleg kapcsolatba hozandó ref. theologiai fakultásnak Kolozsvártt leendő fölállítását egyetemes egyházunk első rendű szükségsei közé sorozza s ezeknek közös erővel leendő létesítésére az előkészítő lépéseket megtenni s ezek alapját lerakni, már most kívánja. E végett, ki is küldött a maga kebeléből egy tizenöt tagu bizottságot, melynek egyházkerületünk részéről tagjai: Br. Bánffy Dezső, Szász Domokos, püspök és Dull László aai; és pedig oly utasi-

tással, hogy első sorban a tiszántúli és erdélyi egyházkerületekben e kettős célra már meglevő s felhasználható alapokat vegye számba s készítsen a fenforgó szükségletekről költségvetést, körvonalozza a két intézet szervezését s munkálatát terjessze e zsinatnak folyó évi november hó első felében egybehivandó harmadik ülészsaka elé.

Igazgató-Tanácsunk e zsinati határozatból folyó kötelességének ismerte, az immár aktuálissá vált kérdés érdekében, segítségére menni a zsinat által kiküldött bizottságnak, hogy az kitűzött feladatát megoldhassa.

Tekintettel a rendelkezésünkre álló idő rövidségére, s a feladat nehézségére, szükségesnek tartottuk egyházkerületünk részéről egy bizottság kiküldését főtiszteletű Szász Domokos püspök elnöklete alatt, és pedig oly utasítással, hogy:

a) vegye számba mindazon alapítványokat, melyek a kolozsvári theol. fakultás javára részint már befolytak, részint a kötelező nyilatkozatok alapján beveendő s egyzersmind tegyen meg minden lehető lépést arra nézve, hogy további alapítványok s adományok gyűjtessenek;

b) jelölje meg azon központi alapokat, melyek a fakultás javára igénybe vehetők s felhasználhatók, önként értetvén, hogy azon ideiglenes jellegű központi segélyek is, melyekkel ez idő szerint egyházkerületünk a nagy-enyedi theol. akadémia és ottani konviktusunk fenntartásához hozzájárul, számításba veendő;

c) készítse el a fakultás szellemi prospektusát, megjelölvén a felállítandó tanszékek számát, feladata körét, és tantervét, tekintettel arra, hogy a képzés érdekében mennyiben veendő igénybe a helybeli tud. egyetem bölcsészeti fakultása s így a két intézet közötti kapcsolat mennyiben létesíthető;

d) körvonalozza a fakultás költségvetését, tekintettel a lehetőleg konviktussal egybekötendő internatus remélhető bevételeire s kiadásaira;

e) mutassa ki, hogy a fakultás tulajdonát képező, ugynevezett, Plihál-féle telken minő tantermek s másnemű helyiségek építésének szüksége fenforgó s készíttesse el, azoknak tervét s költségvetését;

f) jelölje meg azon alapítványokat s adományokat melyek kizárólag tanárképzési célokra vannak s lehetnek destinálva s melyek a debreceni fakultás javára, az egyetemes egyház rendelkezésére lesznek bocsátandók.

A tizenkét tagu bizottság folyó évi április hó 19-én Kolozsvártt összeülvén, az elősorolt kérdések fölötti tanácskozását megkezdte s az általános irányelveket megállapítván, a részletek kidolgozására külön-külön albizottságokat küldött ki.

Az intézet javára beérkezett adományok és alapítványok számbavételével s új alapítványok gyűjtésére ismételt fölhívás kibocsátásával a bizottság Márkus János, titkár aat. bizta meg; az intézet költségvetésének elkészítésére dr. Sárkány Lajos és Parádi Kálmán aait nevezte ki s a theologiai fakultás szellemi prospektusának elkészítésére dr. Kovács Ödön és Berde Sándor theologiai és dr. Hegedüs István s dr. Felméry Lajos, egyetemi tanár aait. kérte föl, a tanárképzést illetőleg pedig kimondotta, hogy addig is, míg az egyetemes egyház által tervezett ref. tanárképző intézet az anyagi és szellemi

erők megteremtése után létrejöhet, intézetünk kész lesz, a reform. tanárnövendékeket ideiglenesen kebelébe fogadni, s róluk lehetőleg gondoskodni. Ezek után, a tervezett theol. fakultás kiadásainak fedezésére fordítható alapok jelöltettek meg, melynek rendjén kitünt, hogy az intézet céljaira már most tizezer forint évi fedezettel rendelkezünk. Végül, a theol. fakultás alapja tulajdonát képező külmagyar-utcai Plihal-féle háznak az intézet céljaira leendő átalakítására vonatkozólag a tervek és költségvetések elkészítésére Alpár Ignác, budapesti műépítész kéretett föl s mindeme munkálatok elkészítési s beadási határidejéül folyó évi aug. hó 20-ika tűzetett ki, hogy ezek alapján az egész intézet fölállítási s berendezési terve teljesen elkészíthető s a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés által teendő végleges megállapítása után, az egyetemes zsinat által kiküldött bizottság rendelkezésére bocsátható legyen.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. Október 16.

Az ülésben elnökölt főtiszt. Szász Domokos, püspök, s jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, Szász Béla, Domokos Antal, dr. Sárkány Lajos, Parádi Kálmán, Bodor Antal, Deák József, és Kádár János, segéd-titkár.

Az időközben elnöki úton elintézett ügyek jóváhagyó tudomásul vétettek.

Kunc Elek, az új tankerületi főigazgató, ki a lapunk múlt számában közzé tett körlevél szerint, a jelzett középiskolánk miniszteri megbízottjaként illető intézeteinket meg fogja látogatni, mint látszik, egészen új és az 1883. évi XXX-dik törvénycikk ide vonatkozó határozmányaitól teljesen eltérő módon készül látogatásait teljesíteni. Köz-tudomásu ugyanis, hogy az idézett törvénycikk megállapítja ugyan, hogy az autonom felekezetek által föntartott középiskolákra nézve az állam-kormány, illetőleg, közoktatásügyi miniszter, főfelügyeleti jogát miképpen gyakorolja, kötelezvé a föntartó testület főhatóságát az illető intézetek állapotainak föltüntetésére szolgáló kimutatóknak és adatoknak a miniszterhez való rendszeres beszo-gáltatására, de az intézetek meglátogatására kiküldendő miniszteri biztosokat csak arra jogositja föl, hogy az egyes középiskolákhoz kiszállva, meggyőződést szerez-hessenek maguknak a felől, ha a miniszterhez beszo-gáltatott kimutatók és adatok megfelelnek-e a való állap-otoknak, fölhatalmazva egyszersmind őket arra is, hogy a talált állapotokra nézve netaláni megjegyzéseiket meg-tehessék a miniszterhez intézendő fölterjesztéseikben. A tör-vény által teremtett helyzet tehát az, hogy az autonom felekezetek főhatóságai az állami ellenőrzést gyakorló köz-oktatásügyi miniszterrel érintkeznek, a ki saját közegei út-ján szerez magának meggyőződést arról, ha megfelelnek-e a főhatóság fölterjesztései a valóságnak, s a ki netaláni megjegyzéseit és kifogásait szintén az autonom főható-sághoz intézi, és ezzel folytatott tárgyalás útján láttatja el. Ez volt a törvény keletkezése óta a szakadatlan gyakor-lat, s ezt az eljárást tiszteletben tartották az eddig mű-ködő tankerületi főigazgatók, mint miniszteri megbízottak, kivétel nélkül és szakadatlanul.

Ám, Kunc Elek, mint új megbízott, Igazgató-Ta-nácsunkhoz intézett fölívásából kitetszőleg, ezt a törvé-nyes viszonyt egészen föl kívánja fordítani, s mindama kimutatókat és adatokat, a melyeket főhatóságunk kez-dettől fogva, s kötelességéhez híven, a közoktatásügyi mi-niszterhez terjesztett föl, a maga kezéhez kéri, mintegy állami tanintézeteknek tekintvén saját autonom közép-iskoláinkat is, ez úton saját jogkörébe igyekeztvén vonni azokat a funkciókat, a melyeket a szentesített törvény az autonom felekezetek javára, csakis a felelős minisz-ternek adatott meg.

Igazgató-Tanácsunk tehát válaszában egész tiszte-lettel, de épp oly határozottsággal hivatkozik az 1883. évi XXX. törvénycikk illető szakaszaira, rámutat a tényre, hogy főhatóságunk a közoktatásügyi miniszterrel szemben tartozó törvényes kötelességeit mindenekben teljesítette eddig is, valamint teljesíteni fogja jövőre is, útalván a tankerületi főigazgató urat, mint miniszteri megbízottat, hogy a kívánt adatokat és kimutatókat a maga meg-bízójától szerezzék meg. Reméljük, hogy a miniszter úr megbízottjának ez első kísérlete egyszersmind az utolsó is marad.

Zilahi kollégiumunk előljárósága ajánlattal terjeszti föl Berényi János igazgató tanár aa. kérését, hogy az általa beszédett és felelősség mellett kezelt tandíjak után a befolyt összeg három százaléka őt illesse, s Igazgató-Tanácsunk e kérést a folyamodó buzgóságára való tekin-tettel, és személyére nézve, teljesíti, az engedély a most folyó iskolai évtől kezdve lépven érvénybe.

A toplicai új körlelkész utóbbi negyed évi, s az espe-res által is mindenekben igazolt jelentése, eljárása a részle-tes útasításoknak teljesen megfelelővén, elismeréssel vétetik tudomásul. A körlelkész ezen felül hivatkozva az ottvidéki rendkívüli súlyos élet-viszonyokra, kéri aránylag csekély javadalma figyelembe vételét, s lehető javítását. Az es-peres a maga részéről is igazolja a körlelkész állításait, s kifejti tervét az anya-egyházközség és a diaszporák már eladásra szánt fekvői után remélhető beveendő tőkék gyü-mölcsötetése útján elérhető nagyobb jövedelemre nézve; hivatkozva továbbá arra a nagy területre, melyen a kör-lelkésznek teendőit tetemes költségekkel kell végeznie, s így igérvén, hogy jelzett tervét egy év alatt kivitelre juttatja: az Igazgató-Tanács útasítja az esperest a szük-séges intézkedések megtételére, s annak idején maga is mindent el fog követni a helyzet javítására.

Az ér-kávási pap súlyos betegségben sinylődvén, s veszélyes állapota kórházi ellátást követelvén, az esperes által is támogatott folyamodványban rendkívüli segílyt kér. A beteg papnak már teljesített beszo-gáltásaiért járó illetéke a központból kiúttaltván, ez összeg a jövő évi állam-segélyből előleg képpen száz forintra egészített ki, tekintettel a kérelmes beteg aa. eddig tanúsított buz-galmára.

A sz.-újfalusi használhatatlanná vált paplak újjá-építése korábban el levén határozva, az eredetileg há-romezer frtban megállapított költségvetés szerinti kivittelt br. Bánffy Ernő, gondnok aa. házi kezelés útján leendő építkezés mellett, kétezer frtban válalta magára. A fe-dezetből azonban mind e mellett is háromszáz frt. még mindig hiányozván, ez összeget az Igazgató-Tanács a házi

pénztárból előlegezi, miután a pap hajlék nélkül nem hagyható, útasítja azonban az egyházközséget, hogy a rendes úton folyamodjék a közalaphoz és az állami segélyhez, hogy az így nyerendő összegekből az előleg vissza legyen helyezhető.

Az egyházkerületi közjegyző a folyó évi közgyűlési jegyzőkönyvet, az elnöki aláírással hitelesítve, benyújtván, az Ig.-Tanács a hozott és kiadásra váró határozatok elintézését sorban ellátja s ezeknek rendjén, a többek között, az egyházkerületi tisztviselőknak a közgyűlés által elhatározott nyugdíj-alapja számára a tervezetnek kidolgozására Domokos Antal, ig.-tanácsos aa. elnöklete alatt, a titkárt és Parádi Kálmán, tanügyi előadó aát. hívja föl; továbbá, megbizta főt. püspök aa. elnöklete alatt, dr. Sárkány Lajos és Berde Sándor aait. az egyházkerületi theologiai akadémia ügyében hozott közgyűlési határozat értelmében, a zsinati tizenötös bizottsághoz intézendő előterjesztés szövegezésére, fölkérve dr. Sárkány Lajos aát. e bizottságban az előadói tisztnek is teljesítésére. Végül, szintén az idei közgyűlés határozata értelmében, útasított a brassói egyházközség, hogy terjessze hatóságunkhoz folyamodását a közalap missziói segélyének elnyerése érdekében.

r. t.

Külföldi egyházi szemle.

Szomorú ugyan, vizsgálatalunkra nem szolgál, de, mint az idők sajátos jelenségét kell megemlítenünk, hogy az ultramontanizmus nem csak nálunk hatalmas, Berlinben éppen úgy meghajolnak előtte, mint Budapesten, sőt tán ott még jelentősebb ez, mert a meghódolást hivatalosan is bevallják, s nem csekélyebb fontosságú lapban, mint a hivatalos Nordd. Allg. Ztg.-ban. Természetesen, e meghódolás nem megy zajkeltés nélkül; támadnak érte, de ez csak kiemeli a gyámoltalanság értékét, mely most még csak a máinzi kath. gyűlés respektálásában nyilatkozott, de ki tudja, hol végződik, ha folytatása is lesz a jövőben. És maga a tény annál figyelemre méltóbb, mert Németországon nagyon jól tudják, hogy ma a törvényszerűség és szabadság a rendezett társadalmak alapja, melyeknek érzete mindenütt kezdi át, meg átjárni a társadalom különböző rétegeit; szinte csodálatos tehát, hogy az ilyen módon átértett erkölcsi bátorság úgy nevezhető modern palestrájában ily könnyen tudnak engedni és gyöngékké lenni. Vagy talán, a mi a társadalmat éppen az eszmék szerveztetvé teszi, a szellemi munkacsere, következőleg az eszmékkel való egyensúlyba jövetel, tehát a küzdelem, a bonyolult harc, nem kívántatnék meg ma már, midőn nem kezdeties

emberek vannak többé? Nem az-e, hogy a bőre karcogatása helyett, a kérdések szívéig kell hatolni a «homo malus, puer robustus» kiérdemlése nélkül. Mi azt gondoljuk, hogy igen. Jaj volna a protestáns Németországnak, ha megszűnnék, érezni rendeltetését, mert ezzel elvesztené hegemoniáját, s létjogosultságát. Az igaz ugyan, hogy ma mindenki első rendben mások szabadságát tartozik tisztelni, hogy saját egyéni szabadságát gyakorolhassa, de mindannyian a törvényszerűség uralma alatt állunk, ezt pedig a szabályozó törvény, az okosság törvényével edzett igazság, tehát minden esetre, a liberális alapján képzeljük. Az ultramontanizmus ezt már az által perhorekálta, mert felállította elveit, teremtett kapcsolatot olyan tényezők között, melyek kigúnyolják a haladást, magát a világot, s benne az embert. Nem tudjuk, elhinni, hogy egy olyan maga-megadásnak, mint a mostani volt, nem az a szerepe volt, mint az elektrofornek, melynek szintén magába kell gyűjteni a villamosságot, hogy aztán ennek romboló, de éppen ezért új életet teremtő hatásával megtisztítsa a közelt és távot, a levegőt, melyet újra, meg újra be kell szívunk, ha még százszor is elfáradnánk benne, mert ebben a levegőben élünk, s nem rajta kívül.

*

A prot. Berlinben valósággal örületes gyorsasággal dolgoznak a római pápa egyedül idvezülendő hivei. Megcsodálni való tényként említjük fel, hogy egy év alatt három új templomot építettek s a propagandát oly széles alapra fektették, hogy valósággal közelg a jезsuiták visszahívásának ideje. Rómából folyton özönlik a pénz, a feltétel csak az, hogy minél nagyobb eredményt mutassanak fel. S ez a prot. Hohenzollerek szemé láttára történik meg. Hol vannak a Bölcs Frigyesek és Állhatatos Jánosok?

*

A svájci ugynevezett ó-keresztyének a múlt hónapban tartották meg második nemzetközi kongresszusukat. Mint az első gyűlésen, úgy ezen is sok dolgot határoztak el, csak hogy a mennyi jót, annyi önmagukkal való ellenmondást is; hiában, ők is vesztik már ellentálló képességüket. Még mindig protestáltak ugyan a római egyház kath. jellege ellen, de már az egyesülésről is ábrándoztak. S pedig az egyesülés alapjául már nem a proféták és apostolok iratait fogadták el, hanem «quod ab omnibus, quod semper, quod ubicunque creditum est» (hagyomány). Az egész gyűlés különben nagyon ártatlan volt, legalább az a nagyon kidomborodó vonás, hogy minden egyházat egyesítsenek, mely élesen áll szemben az első gyűlésével, nem elég erős arra, hogy nagyobb figyelmet és tekintélyt biztosítson az ó-keresztyének gyűléseinek.

TÁRCA.

Bibliai képek.

(Magyar protestáns egyházi szónoklatok a keresztyén morál népszerű tanítására. Irta Vászárhelyi Zsigmond, Kiadja Temesvári M. Marosvásárhelyt, 1892.)

(Folytatás.)

A pünkösti erők című beszéd (alapíge: Csel. II. 4—11.) keresi a pünkösti nap eseményeinek 1. forrását a meggyőződésben; 2. erejét a lelkesedésben, és 3. eredményét az anyaszentegyházban. A felső házban búsongva ülnek az apostolok, míg lassankint meg-

érlelődik bennök a meggyőződés, hogy az erkölcsi világ fölépítéséhez minden anyag készen áll, kijelölt őrhelyeiken várták a percet, midőn a meggyőződés mozdíthatian sziklafalai közül előtör a sebes, csillogó lángfolyam: a lelkesedés. S midőn már talpig fel valának öltöztetve a meggyőződés nehéz páncél-vasába: akkor jelenik meg fejük felett a kettős tüzes nyelvek gyújtó fényessége, jelezve, hogy az erő, mely bennük tette kél, kétféle világosság, és melegség. És szólják egymás után az istennek nagyságos dolgait. A kijelentésnek harmadik fokán állunk. Isten szólott M o z e s-

ben, a törvényt által; Krisztusban, az evangélium által, és mibenünk a szentlélek által. Szabadságot hirdet nekünk a más-más nyelveken közölt evangélium: gondolat-szabadságot, szólás-szabadságot, mindenkiféle pedig szabad-vizsgálódást. Minden felekezet és nemzet, minden törekvés, minden tudomány jogosult, ha az emberiség jobbítására és boldogítására irányul.

Jézus életének e föltüntetett vonásai után, hibáznánk, ha erkölcsstanából is legalább pár vonást föl nem vennénk jelen ismertetésünkbe, ha már szerzőt egészen ismerni akarjuk.

Jézus és a szemfényvesztők. (XIX. b.) Egy embernek vala két fia, kik közül egyik ígérte, hogy elmegy a szőlőbe, de nem ment el; a másik nem ígérte, és elment. (Máté XXI. 28—31.) Az első gyermek a parancsnak megfelelő, de csak szóval és nem cselekedettel, s magát azzal ámitja, hogy a kötelességnek szóval is meg lehet felelni, nem szükség a cselekedet. Vajjon, ez a gyermek vétkezett, vagy csak tévedett? Se nem vétkezett, se nem tévedett, tette nagyobb ezeknél, ő már a bűnben él. Nem az az ember kárhozik el, a ki megbotlott, nem is az, a ki hibázott, sőt még az sem, a ki vétkezett, de az, a ki tervszerűen vétkezik, s bűneiben gyönyörködik, s az a társadalom, mely azt szabadalmazzá. Zsidóország pedig farizeusaiban ilyen volt. S ma is vannak, kik azt sem tudják, hol a szőlő, mikint szokás azt mivelní, de ígérnek, hogy elmennek. «Én elmegyek, uram», szüntelen ezt hangoztatják, s valóban, azt nagy figyelemmel kísérik: mikor lesznek a tisztelgések, hol készülnek a diadalívek, s minő mozzanatokban folynak le az innepélyességek. A pokol tornáca jó szándékkal van kirakva, ilyenekre talál e közmondás.

A másik fiu azt mondta, hogy nem megyek el, de azután meggondolván magát, elment. Ez a fiu jobb volt testvérénél, nem ígér semmit, de mégis munkához lát. Ez a fiú az életet és a munkát képviseli, azért beszél oly keveset. A méhek nem énekelnek, csak dolgoznak. A robogó vonat nem áll meg, ibolyát szedni, fülemile szót hallgatni. A nagy folyamok nem csörgedeznek, csak viszik a hajókat. A bércek nem csillogtatják, csak megtermik az aranyat. Jézus erkölcsi világa képmutatást nem tűr.

Egy igen szép beszédben a hamis szabadelvűség és a valódi keresztyén szabadság rajzával találkozunk, melyet az udvarhelyi egyházmegyei közgyűlésén mondott el szerzőnk. (Keresztyén szabadság. XX. b. Alapige: Máté V. 17—19.) Míg az ég és föld elmúlnak, egy kis jóta, vagy egy pontocská el nem múlik a törvényben, mígnem abban mindenké beteljesítettnek. Keressük hát ama kis jótat, avagy pontocskát, mely nem veszhet el a törvényből. Krisztus a szeretet fogalmát rendelet és így törvény alakjában bocsátotta ki, mondván: «Új parancsolatot adok nektek, hogy egymást szeressétek.» S mit csinál a tizenkilencedik század e ténynyel szemben? A szeretet parancsából gondosan kitorlí a parancs fogalmát, s a mi megmarad, abból oltalomlevelet hamisít, ily módon lett belőle új divatu bűnbocsátó levél. Egyik nem törődik a jóta pontocskájával, a másik felette áll az ósdi intézmények szellemének, a törvényt betűjének, a harmadik birói székében szabadelvű mosolygással fogadja az erkölcsiség sérelmeit, holott Krisztusnál korlátja van a megbocsátásnak; a szeretet nem fedezi be minden bűnös testét. Krisztus erkölcsstanát a hegyi beszédből olvasva ki, látható, hogy ő

a törvényt még szigorubbá tette. Kivételt nem ismer. Igen, erkölcsstanában nincs szabadság. Hol van tehát? A törvény és kötelesség teljesítésében. A szabadságnak csak egyetlen alakja élhet meg a valóság határain: az akarat-szabadság. Egyedül a bölcs szabad, a ki elég bölcs arra, hogy akaratát a maga üdvére tudja érvényesíteni.

Folytathatnám is még a szemelvényeket e beszédből, mely oly gazdag igazságokban, hogy egyedül egy egész könyvtárral felér; de hát az idő sietnem parancsol, hogy lássuk tovább az erkölcsi rajzokat.

A szőlőbe vezetett munkások példázatából (Jézus álláspontja. XXI-ik beszéd. Alapige: Máté XX. 1—15.) a valódi egyenlőség és testvériség eszméjének megtestesülését látjuk levezetve, mely részleteiben a keresztyén erkölcsstan négy alap-elemének: a szabadságnak, a jogosságának, az igazságának, és a szeretetnek összevágó vonalait tünteti fel. A máj világ fiai, az egyenlőség nevében, mások fölött akarnak uralkodni; az erőszakosságnak útlevele a testvériség; az uralom-vágy lépcsője az egyenlőség, míg a golyószóró készülékek és fegyver-gyárak alapköve: a szabadság és világ-béke. Beh, más Jézus álláspontja! Ama szőlős-gazda a nap különböző óráiban behívott munkásoknak egyformán fizet.

Az én felebarátom című beszédben (XXII. Alapige: Luk. X. 25—37.) látjuk 1. a félvad embert, a ki vérengzett; 2. a félművelt embert, a ki részvétet nem érzett, és 3. az egész embert, a felebarátot. A szamaritánus könyörűl ellenségén, a zsidón; míg a papot félszeg törvény-magyarázata távol tartja az irgalomtól. A názáreti Jézus eszméinek győzedelme a jérikói úton fényes lett. A felebaráti kérdés megoldatott: Egyetemes emberi nemzet! Az embereket, nemzeteket és felekezeteket elváltató régi falak szétröpítették. Az elszálló pórfelhő, mint lebomló fátyol alól fonségesen tűnik elő a magas tőkélyű kép: az irgalmas szamaritánus.

(Vége következik.)

Különfélék.

— **A szeptember hóban megjelent** cikkek szerzői a következők: Viszhang, írta Zajzon János; Protestáns Nőnevelés, írta Nemes Árpád; Emlékül, írta Csekme Ferenc; Az évzáró vizsgáról, írta Muzsnai Kálmán, sz.-cegői tanító. Ezek közül szavazatot kaptak: a «Viszhang» hármat, és pedig Kádár Domokos, Kiss Ferenc és Puskás Lajostúl. «A Protestáns Nőnevelésre» szavaztak öten: Staudner Mátyás, Derzi Lőrinc, Kali József, Bogdán József és Kerekes Endre. Az «Emlékül» című cikkre szavaztak ketten: id. Muzsnai Pál és Zsigmond Géza. Ezek szerint, a legtöbb szavazatot nyert «Protestáns Nőnevelésünk» feliratu cikk szerzőjének, Nemes Árpádnak, a pályadíj kiadatott.

— **Dioszeghy Mór**, étkávási paptársunk, a ki *Gicci* név alatt is igen sok figyelemre méltó dolgot irt, különösen vidéki lapokban; kinek egy kötet Rajza buzdító fogadtatásban részesült, most újlag előfizetésre hívja fel a közönséget egy kötet *Költeményre*, melynek ára fűzött példány 1 frt. diszkötésben 2 frt. és mely nov 1-ig küldendő be akár a szerzőhöz, akár Zilahra, a «Szilágy», akár Sz.-Somlyóra a «Szilágy-Somlyó», akár N.-Károlyba a «Nagy-Károly és Vidéke» című lapok szerkesztőségébe. Felhívásában egy pár passzus így szól: «Fényes álmok álmodása távol van az én lelkemtől, de valamelyes sikert mégis remélek. Az erkölcsi siker főlemel, biztat; az anyagi siker «jó fog.» Az elsőt mi is reméljük,

az utolsót óhajtjuk, és éppen azért melegen ajánljuk tanítóink, paptársaink élénk érdeklődésébe. Ő is egy a mi népünköl; próféta, a ki vadmézzel táplálkozik; kinek lelkét az idealizmus álma ringatja: nő hát, nyújtuk ki feléje baráti jobbunkat e szép, de nehéz úton.

== **Megjelent és már szétküldött** a Protestáns Irodalmi társulat legújabb kiadványa: A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai a reformációtól kezdve, írta Zsilinszki Mihály. A vaskos kötet, mely már a harmadik darabját teszi a Zsilinszki nagyszabású tervezetében megjelenő országgyűlési tárgyalásoknak, bő és igen becses adatokat szolgáltat a XVII. század magyar protestáns történelméhez, sőt forrás-munkául lévén használható, áttanulmányozása nem is nélkülözhető. Ismertetéséről mielőbb gondoskodni fogunk.

== **A dunántúli egyházkerületben** nagy mozgalom indult meg, hogy a pápai főiskola Komáromba helyeztessék át. Nagy érdeklődés között foly a harc «pro et contra.» Az ellenzők a hagyományokra és a hitstóriai múltra támaszkodnak, a kik átköltöztetni óhajtják, az áldozatok meghozatalában versenyeznek, így Komárom városa egy theol. tanári fizetésre 1400 ft. segélyt, építésre 10,000 ftot; Komárom megye tanári fizetésre 1200 ftot, a komáromi takarékpénztár 10,000 ftot szavazott meg, a komáromi ref. egyház pedig összes alapítványait, 30,000 forintot ajánlott fel alumniumi alapítványokul. A harc minden esetre érdekes és a versenyzés az áldozatok meghozatalában felemelő. Érdeklődéssel várjuk az eredményt.

== **Nyilvános köszönet.** Dr. Borosnyai L. Béla, egyházkerületi képviselő ur, a n.-szebeni ref. egyházmege pénztárából esedékes f. évi képviselői honorariumát, 23 ft. 64 krt. a kis-enyedi ref. «iskola alap» javára kegyeskedett adományozni. Fogadja a buzgó, mindig áldozatkész képviselő ur egyházam nevében e helyen is kifejezett köszönetemet. Kis-Enyed, 1892. okt. 4-én. Virágh József, ref. pap.

== **Meghívó.** Az udvarhelyi ev. ref. egyházmege általános papi értekezletének udvarhelyi fiókköre gyűlést fog tartani folyó év okt. 28-ik napján, nagytsz. Menyhárt András, esperes ur szives meghívása folytán **Kecsetben**, hová a tagtársakat tisztelettel meghívom. Templomi szolgálatot végez tisz. Lőrinci József, farcádi ref. pap, aa. Bágy, 1892. okt. 14-én. Veres Ferenc, fiókköri elnök.

== **Nyilvános számadás és köszönet.** Ördögkúti egyházmege történetében örökké áldott emlékü nap leend f. évi október 2-ka, mint új templomunk felavatásának öröm-ünnepe. Az ünnepélyvel kapcsolatos közebed és estély alkalmából volt bevétel: 463 ft. 23 kr. kiadás: 346 ft. 62 kr. tiszta jövedelem: 116 ft. 61 kr. Felülfizettek: Főt. Szász Domokos, püspök, 100 ftot, (melyből 50—50 ft. illeti az ördögkúti és vármezői egyházat), mélt. br. Wesselényi Miklós, főispán 25 ft. ngos Szikszay Lajos, alispán, Ujváry István, körlelk. 10—10 ft. Dobay Antal 9 ft. Minorich Albert 6 ft. Szász Miklós 5 ft. Magyarosi István, Hochsinger Zsigmond, id. Dull László, főgondnok, Domby László, Benkő Gyula, Lőrincy György. ifj. Orbán Károly 4—4 ft. Szathmáry Akos 3 ft. 50 kr. Bodor Antal, Somogyi Jenő, Bíró Ferenc, Ujvárossy Ferenc, 3—3 ft. Szóts Samu, Szakáts Sámuel, Hosszú Lajos, Filep Phoebusz 2—2 ft. Szántó Károly, Török István, Ince József, Csetnek István, Babucay János, Binec Sándor, Pap Oktáv, dr. Kaizler György, id. Bartha Sámuel, Berényi János, dr. Németh Gyula, dr. Benkő Gábor, dr. Sternberg Mór, dr. Both István, Kincs Gyula, dr. Székely Töhötöm, Császár Sámuel, Egri Miklós, özv. Kerekes Sándorné, Petri Mór, Vince Ödön, Horváth Ábrahám, Seres Sámuelné, özv. Bacó Gáborné, Bodor Antalné, Titkos Józsefné, dr. Benkő Gáborné, Lázár Ferencné, Veszprémy Ida, Orbán Kálmán, Veisz József 1—1 ft. Bartha Lajos, Ujfalvi Lajos, Juhász Endre, Ujvárossy Istvánné 50—50 kr. Seres Károlyné, Écsedi Zoltán 20—20 kr. összesen 246 ft. 90 kr. Fogadják a nemes szívű felülfizetők magunk és egyházmege nevében legűszintébb köszönetünk és hálaunk kifejezését. A buzgó lelkesedésnek ama lángja, mely fényessé tette öröm-ünnepeket: bizony, kedves áldozat volt az ur előtt, mert a «jókedvű adakozót szereti az isten!» Ördögkút, 1892. okt. 8-án. E. Ujváry István, körlelkész. Bacó Károly, sz. gondnok.

HIVATALOS RÉSZ.

1119—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegebe kebelezett vajdaszentiváni egyházközség I-ső osztályu papi állomására, a nyugalmazott életében, félfizetéssel és lakással, pályázat nyittatik.

Javadalom: kerttel, melléképületekkel ellátott diszes új lakás és 1044 ft. 84 kr. fizetés; melyből 17 hold I-ső osztályú tagosított föld haszna, 115 ft. 78 kr. dézma-kárpótlási kamat 444 ft. 78 kr. munkatét és tavaszi szántás-váltáság 32 ft. 10 kr. kepe és garaspénz 452 ft. 18 kr.

Pályázati határnap, nov. 30. Folyamodványok nt. Lénárt József, esperes aához küldendők, Magyaróra, (u. p. Disznajó).

Kolozsvártt, 1892. okt. 19. Szász Domokos, erdélyi ref. püspök.

1116—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegebe kebelezett magyarósi lévita-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, 105 ft. 5 kr. értékű kepe és kanonika porció haszonélvezete. A megválasztandó köteles évi javadalma 6°/_o-át s azután az évi járulékot a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határnap, november 10. Folyamodványok nt. Menyhárt András, esperes aához küldendők, Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1892. okt. 18. Szász Domokos, erdélyi ref. püspök.

1091—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, udvarhelyi egyházmegebe kebelezett h-szentmártoni egyházközség énekvezéri állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, egyházhatósági beclés szerint, 84 ft. 61 kr. és okle-

veles folyamodóknak a községi iskolában való tanításért 170 ft. A megválasztandó köteles a 84 ft. 61 kr. nak 6°/_o-át egyszer s mindenkorra s azután az évi járulékot a gyámintézetnek fizetni.

Pályázati határnap, november 10. Folyamodványok nt. Menyhárt András, esperes aához küldendők, Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1892. okt. 18. Szász Domokos, erdélyi ref. püspök.

1103—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegebe kebelezett koronkai egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületek és beltelken kívül, egyházhatósági beclés szerint, 235 ft. 8 kr.

Pályázati határnap, november 10. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. okt. 18. Szász Domokos, erdélyi ref. püspök.

1103—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegebe kebelezett selyei egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás gazdasági épületek, és beltelken kívül, egyházhatósági beclés szerint, 200 ft. melyből 75 ft. készpénz, 60 hektoliter zab az egyházközség magtárából.

Pályázati határnap, nov. 10. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. okt. 18. Szász Domokos, erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Október 27.

43. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

Felekezeti szellem.

IV

Tagadhatatlan, hogy egyházi életünk terén, a szellem szabad szárnyalását bizonyos mértékben lenyűgözi és fogva tartja az egyházkormányzási formálizmus. Nem mondjuk, hogy erre szükség ne volna, sőt kell, hogy bizonyos külsőségeknek még a kicsiny dolgokban is eleget tegyünk; de, a sok aprólékosság, a sok rubrikának két-három példányban való kiállítása, ezen kívül a papi hivatal rendes vezetése, s más, apró családi dolog egy kötelességét híven végző lelkipásztornak, még ha az illető nagyobb egyházban szolgál és közhivatalt is visel, idejét, erejét annyira igénybe veszik, hogy a tulajdonképpeni kura-pásztorális gyakorlására, úgy szólva, semmi sem marad fenn.

Pedig, a lelkipásztori elhivatás és az evangelizáció apostoli betöltésének terét, mí, első sorban, a kura-pásztorális gyakorlásában látjuk. Mert, hiszen, ama kevesek, kiknek a templomban predikáljuk az ígét, váltig bírnak rendületlen hittel, erős felekezeti érzülettel, tette kész akarattal, de nem azok, kik távol maradnak és éppen, az ilyen elhagyatottakat kell fölkeresni, és megnyerni az isten országának.

Ám de, a törvény törvény; változtatni rajta nem lehet; mindnyájunkat egyformán kötelez, be kell tehát töltenünk. Azonban, mikor betöltjük, igyekezzünk, belé lelkét, életet lehelni, hogy az által híveink lelkébe is felköltjük a felekezeti érzület szúnyadó szikráját. Igyekezzünk, az orvoslást különösen a gyakorlati élet terén nyújtani, hol égetőbb a szükség, s biztosabb a siker.

Egyházi törvény-könyvünk is mily szépen írja elő (T.-Tár 151. § 3.) a lelkipásztor ez irányu működését! Ha ezt, egy kis jó akarattal és buzgósággal, számtalan dolgaink közepette, csak egy parányi mértékben is teljesítjük jótékony eredménye nem fog elmaradni. Természetes, hogy minden dolognak

előfeltétele, a hívek osztatlan szeretete és a lelkész pártatlan álláspontja.

A papnak munkájában, céljai kivitelében segítő társa, vezetője: a preszbiterium. Azonban, ez ma egy rideg kormányzó testület, s felügyelete inkább az anyagi javak gondozására, mint a lelki élet ápolására irányul. Nem mondjuk, hogy arra szükség nincs, de azért, elhanyagolni ezt sem kell. Ez vala a törvényhozók egyenes intenciója is, midőn oly nagy alaposággal és körültekintéssel körvonalozták e téren a preszbiterium teendőit. (T.-Tár, 26. § 1—4.)

Itt sem kívánunk tehát többet, mint a megnyit a törvény is megszab; azoknak hű és lelkiismeretes betöltése biztosítéka a sikernek, az egyházi élet fölpezsdülésének.

Emlékezzünk csak vissza Genfben a Kálvin egyházára; vajjon, ott nem az ő törhetetlen buzgalmának, szigorú erkölcsi elveinek kifolyása volt-e a példás rend, fegyelem, melyet az ő elnöklete alatt az egyház-tanács gyakorolt? Igaz, hogy azóta a viszonyok egészen megváltoztak, s a mi akkor kivihető volt, az most meg se volna kísérelhető; de, azért soha sem szabad felednünk, hogy mi az ő örökösei vagyunk, s fentartván az elvet, egyházunkat az ő szellemében kell vezetnünk.

Esperes atyánkfiai pedig, a vizitáció alkalmával, a külső formálizmus mellett, fordítsanak különös gondot az egyházak lelki-életére is; ha nem, hiába kérjük a domesztikát, a pap-bért, s még egy csomó rovattal, mert ott, a szívben és lélekben van a forrása mindennek, s ha az nem tiszta, hiában való a mi munkánk. A főnforgó bajokra pedig, a papnak kell fölhívni a figyelmet mindig; ő ismeri az egyházat, ő látja a bajt, s ha lelkiismeretesen föl nem tárja: neki kell hordozni a felelősséget a következményekért is.

A nép-könyvtárakat, vallásos iratokat, gyermek-istentiszteleteket, fölserdültek oktatását, jótékony egyletek alakítását, stb. nem is tárgyaljuk.

Ezek annyiszor voltak már hangoztatva, hogy szinte kezdenek unalmassá válni.

De, midőn a figyelmet azokra újólaj is föl hívjuk, egyszersmind kifejezést adunk azon meggyőződésünknek, hogy ezek, szorosabb értelemben, nem annyira a felekezeti szellem fejlesztői, mint inkább az általános vallásos érületnek felidézői, a keresztyéni erényeknek, az erkölcsös, munkás életnek megteremtői. Onnan is látható ez, hogy minden felekezet felveszi azokat a lelki élet gondozására irányuló programjába. Tapasztalhattuk már mi is, hogy akadnak oly híveink (gyermek meg éppen sok van), kik jó formán azt sem tudják, melyik felekezethez tartoznak, vagy pedig ennél többre nem terjed a tudományuk, míg máskülönben jámbor életű, becsületes emberek.

Ennéltogva, mikor ezen eszközöket és módokat alkalmazzuk felekezeti oldalról is mindig meg kell világítanunk, s mindannyiszor egy-egy erős rugóját öntjük beléjük a felekezeti érületnek.

Térjünk át most a «Papi Értekezletek»-re.

Régen, a felekezeti élet fölpezsdülésének igen jó szolgálatot tettek a vizitációk és közlegelős vándor-synodusok. Ma ezeket kellene pótolniok a papi értekezleteknek, sőt ezen felül, még a papi önképzést is.

Ugy tudjuk, hogy mindenik egyházmegyének megvan a maga traktuális papi értekezlete, sajnálnók, ha akadna olyan, a melynek nincs. Abban a szerencsés helyzetben levén, hogy egy néhányak az alapszabályait is átolvashattuk és azokból véleményt mondhatunk fölülük. Ez a vélemény azonban nem éppen elég kedvező. Mert tapasztalható ugyanis az, hogy sem a célokban, sem azok kivitelére szolgáló eszközökben nincsen egyöntetűség, s ebből kifolyólag, az egész működésben nincsen elég élet.

Nézzük csak. Némely traktus alig tart egy évben egy papi értekezletet, s azon is alig van jelen egy néhány tag. Meghallgatnak egy átdolgozott felolvasást; kettő-három hozzá szól egy gyakorlati kérdéshez, s azzal vége az egésznek. Ez is rendszerint egy ugyanazon helyen történik. Más traktusokban megvan ugyan a változatosságának bizonyos alap-föltétele, föl van osztva az egyházmegye fiók-körökre, folytatják is működésüket, de azoknál is, egyet kivéve, nem tapasztaltuk, hogy e működésbe bele vonatnának az illető egyházközségek is. Mert azt, hogy az isten-tiszteletre egy-két érdeklődő egyén elmegyén, nem tartjuk

elégésesnek. Föl kell rázni az egész egyházközséget álmodozásából, észre kell vétetni, hogy ott nem mindennapi dolog történik. Egy szóval, in ne p é l y e s szinezetet kell adni az egésznek. Nekünk úgy sincsenek olyan innepeink, melyek kizárólag a felekezeti szellem élesztésére volnának hivatva, mint pl. a katolikusoknál a «búcsu-járású innepek». A ki egy ilyen volt, tapasztalhatta annak hitépítő erejét. Mi az értekezleti innepével pótolhatjuk azokat.

Azt a hiányát is tapasztaltuk az alapszabályoknak, hogy azok nem szólnak a b e l m i s z s z i ó r ú l. Oh, pedig, mily szép mező ez! Mennyi a megbeszélni és tenni való! Hányszor kell felvenni a keztyüt a katolikusokkal szemben, és sokszor még a követendő eljárást sem tudjuk. Ezt is a papi értekezletektől várjuk.

Az értekezletek egyöntetűségére nézve, nem lehet eléggé helyeselni e lap szerkesztőjének azon eszméjét, hogy alakíttassék meg a K ö z p o n t i P a p i É r t e k e z l e t. Dolgoztassék ki mindenik traktus számára egyforma alapszabályzat, mi csak a viszonyok szerint lenne módosítandó; tartatnának az értekezletek meghatározott számban; lenne valami ellenőrzés, stb. De, talán eljön ezeknek is az ideje! (Bizonyynal eljön; még egyszer megkisértjük rövid időn a megalakulást. S z e r k.)

Egyetlen innepünk, melyen vallásukról beszélhetünk, azt a katolikus vallással szembe állíthatjuk, s így a felekezeti öntudatot erősíthetjük a r e f o r m á c i ó e m l é k - i n n e p é l y e. És, lám, ezt is csak egy pár egyház innepli meg. Innepeljük meg ezután mindig, a maga nagyságához méltóan!

És ezzel el is jutottunk mondani valónk végére. A ki talán a felekezeti szellemtől tudományos definíciókat várt, az csalódott. Mi csupán a szellem tüzt akartuk élesíteni; mert erős a meggyőződésünk, hogy ha ez a szellem nem nyilvánul anyaszentegyházunk minden intézményében, és nem lobog fel eleven lánggal annak minden egyes tagjában akkor mi nem vagyunk annak méltó örökösei és letéteményesei!

A tanügyi előadó évi Jelentése.

(Folytatás.)

II.

Kollegiumaink statisztikai képe, általában véve, haladást és rendezett viszonyokat ábrázol. Az alábbi adatok szembetűnően megcáfolják a tizenöt év előtt szárnyra kelt profeciákat, melyek szerint, collegiumaink néptelenedni s hanyatlani fognak.

Ime, népességük, főleg a gimnáziumokban, párhuzamos osztályok felállítását teszi szükségessé; erejükben, meg tanulmányi eredményeikben való javulásukat nem mi, hanem a bíráló céljából hivatalosan kiküldött államközegek bizonyítják.

Más kérdés az, hogy a haladó kor következményének meg tudnak-e felelni mindenben? Erre határozott «nem»-mel kell felelnem, éppen a n.-enyedi rektor prof. idei zárbeszéde idevágó szavaival, azon egyszerű okból, mert a rendelkezésükre álló eszközök nem elégségesek.

Legelső baj a tanerők mind jobban érezhető hiánya. Hogyan? Kérdezhetné valaki; hiszen az idén is 69 rendes tanár működött; régebben sokkal kevesebb rendes és egy néhány osztálytanító milyen fényes eredményeket tudott fölmutatni. Ez az ellenvetés nem-szakférjak szájából egészen természetes; az ők szemükben saját tanuló-koruk képe lebeg. Hiszen, az akkori idők követelményeihez viszonyítva, a mai eredmény valódi értéke sokkal több, a maiakéhoz képest talán sokkal kevesebb.

A baj komolysága eléggé kitűnik abból az egészségtelen állapotból, hogy a tanerők számának csaknem a fele ideiglenes, mert nagyobb fizetéssel járó új tanárszékek rendszeresítésére nincs anyagi erő; és így az egyöntetű eljárás, a tanítás menetének tervszerű és megállapodott elvek szerint való vezetése, a folytonos tanerő változások miatt, lehetetlen.

A bajt még érezhetőbbé teszi a betegségtől környezett, vagy előrehaladott koruk miatt munkaerejükben lankadó tanárok nem csekély száma, kik minden jóakarattal és megfeszített igyekezetük mellett sem tölthetik be munkakörüket oly teljesen, a mint azt a tantervben megszabott mérték követelné. Ebből rendes körülmények között mindenütt az következik, hogy az elaggott, elbetegesedett tanárt, úgy az ő, mint az intézet érdekében, jól megérdemelt és kellően biztosított nyugalomba kell helyezni. Nálunk, fájdalom, nem következhetik s a helyzetet tekintve, nem is fog egyhamar következni.

Több kollegiumban az alkalmas tantervek és téli tornacsarnok hiánya, némely tantárgyak, főleg a rajz, a modern nyelvek és a zene elhanyagolt, hogy ne mondjam, ismeretlen volta szintén sötét hézagot tátong kollegiumi tanügyünk terén.

De hát, miért hozom elő, éppen ez alkalommal, a tanári körökben jól ismert bajainkat? Előhozom, hogy tegyek valamit eloszlására azon ferde nézeteknek, melyek sok keblű ember szemében is oly színben tüntetik föl a kollegiumainkról adott jelentéseinket, mint öndicsőítéstől áradó s kritikái alap nélküli véleményeket. Előhozom, mert tudatni kívánom, hogy a kollegiumi eljárások tudatában elevenen él s gyakran gyötrő hatású is a hiányok és szükségletek gondolata; s erről van tudomása az Igazgató-Tanácsnak is, mely bírálatainál, legyen az elismerő, vagy lesújtó, abszolút mértéket soha nem alkalmaz, a mint hogy ilyet önerejükön fejlődő intézményekre egy hatóság sem szokott alkalmazni, hanem marad a multhoz viszonyított tapasztalata s általában a lehetőség körében, midőn a haladást elismerőleg méltatja, a hanyatlást pedig lehető gyámolításával megakasztja és elhárítja.

Eddigi jelentéseimet, a jelenlegit is, csak az tudja

elfogulatlanul méltatni, a ki szempontunkra helyezkedik, és észreveszi, hogy az erdélyi ev. ref. kollegiumok, hiányaik dacára is, nem utolsó tényezők hazai közoktatásügyünk mezején.

Egyébiránt, járt a hét kollegiumba, az 1891/2. évben összesen 2745 tanuló s ezek közül, tanult a n.-enyedi theol. akadémián ötven, a n.-enyedi tanítóképzőben harmincöt, a hét főgimnáziumban 1783, az elemi iskolákban 877 növendék.

Hivatalának élt és működött 27 gondnok és 153 tanerő, még pedig a) a n.-enyedi theol. akadémián öt rendes, egy helyettes és egy rendkívüli tárgyat tanító; b) a hét főgimnáziumban 116 tanár (hatvanegy rendes, tizenhat helyettes, tíz vallástanár, huszonegy óraadó, nyolc rendkívüli tárgyat tanító); c) a tanítóképzőben három rendes, két helyettes és három óraadó tanár; d) az elemi iskolákban huszonkét tanító.

A tanítandó anyag, a három államilag segélyezett gimnáziumban az állami, a többi négyben a konventi tanterv értelmében és keretében dolgoztatott fel; konventi tanterv szerint folyt az oktatás a theol. akadémián és a tanítóképzőben is.

Most mult kerek nyolc esztendeje, hogy a konventi gimnáziumi tanterv életbe lépett; azóta erdélyi egyházkerületünk is már két ízben, rámutatván e terv hiányaira, feliratot intézett a konventhez, azok elenyésztetéseért; a többi egyházkerületek is sürgették a terv javítását, sőt iskoláinknál eltéréseket is engedtek meg, remélve, hogy e tanterven a konvent úgy is változtatni fog közel jövőben, mert módosítása érdekében az összes tanár-karokat véleményadásra hívta volt föl, de, fájdalom, a konvent mind ez ideig rá nem ért még az egyházkerületi tanárkarok javaslatainak méltatására és teljesítésére.

A szigorlatok és nyilvános vizsgálatok mindenütt és szabályszerűen megtartottak. Papi szigorlat tartatott Nagy-Enyeden, 1891. augusztus havában. Szigorlatra állott kilenc papnövendék, kik közül négy jeles, négy jó és egy kielégítő érdemfokozattal tették le a szigorlatot. Papi alapvizsgálat tartatott, 1891. június 27-én; öt theologus ifjú állott vizsgálatra, mindnyájan jó érdemfokozatot érdemeltek ki. Elemi osztálytanítói vizsgálatra állott (1892. június 11-én) tizennégy negyedéves theologus, kik osztály-tanítóságra valamennyien képesítették.

Néptanítói képesítő vizsgálat tartatott 1892. évi június 23—27 napjain. Vizsgálatra lépett hét ifjú, kik közül két jeles és öt elsőrendű általános osztályzatu néptanítói oklevelet nyert.

A hét főgimnáziumban osztályoztatott nyilvános vizsgálatok alapján 1644 növendék, még pedig 8% minden tárgyból jeles, 18% minden tárgyból jó, 47% minden tárgyból elégséges; 9% egy tárgyból elégtelen, 6% két tárgyból és 9% több tárgyból elégtelen.

A kollegiumok elemi osztályaiban osztályoztatott vizsgálatok alapján mindössze 804 növendék; ezek 40%-a kitűnő, vagy jeles, 25% jó, 19% elégséges és 15% elégtelen általános osztályzatu.

Az érettségi vizsgálatra jelentkezett a hat teljes főgimnáziumnál 107 ifjú; szóbelire bocsáttatott 105. Érettségek nyilvánítottak 94, még pedig tíz jelesen, 28 jól, 56

egyszerűen. Ismétlő vizsgálatra utasított kettő, javítóvizsgálatra (egy évnél kevesebb időre) kilenc.

A rendkívüli tantárgyak tanulásában elért eredményt, a IV számmal jelölt rovatos kimutatásban méltatom. Tanult a hét kollegiumban 86 gimnáziumi tanuló francia nyelvet, kettő angolt, 176 rendkívül rajtot, három mintázást, 408 műéneket, 115 zenét, 27 gyorsírást (csak két kollegiumban!).

Fegyelem tekintetében nagyobb mérvű rendetlenségek nem merültek föl. Az ifjúság magaviselete, a belrendtartás szempontjából, általán kedvezőbb elbírálás alá esik, mint a múlt évben, leszámítva azt a kellő mértéken nem egyszer túlmenő s káros visszahatással járó hajlamot az időtöltésre, mely a kisebb tanulók felügyeletével megbízottak nem csekély részénél jelentkezett. Csak Sepsi-Szent-Györgyön utasított el tanácslólag három VII. oszt. tanuló, komolyabb botlásért.

A tanuló ifjúság egészségi állapotára nézve: Nagy-Enyeden ez az év a legkedvezőtlenebbek közé tartozik. A betegségek, különösen az év első harmadában, oly tömegesen lepték meg a tanulókat, hogy a tanítás lehetetlenné, az ifjúság elbocsátása, jóval a szorgalom idő lejárta előtt, a közegészségügyi törvények rendelkezése folytán, elodáztatatlanná vált. A halál is több áldozatot kívánt. Ötön a roncsoló toroklobnak, hárman másféle betegségnek estek áldozatul. A halálozási arány a tantézeteknél, statisztikailag igazolt tapasztalat szerint, fél százalék; Enyeden az egész százalékot is meghaladta. Kolozsvárt, M.-Vásárhelyt, Zilahon, Szászvároson és S.-Szent-Györgyön, a tanulók egészségi állapota általában kielégítő volt. Sz.-Udvarhelyt az influenza lepte meg a tanárok és tanulók egy részét. Meghalt három növendék-gyermek; az egyik typhusban, a másik tüdőbajban, a harmadik kanyaróban.

A tanulóknak nyújtott jutalmak, ösztöndíjak, segélyek és másnemű javadalmak összegeiről a VIII. sz. a. csatolt kimutatás ad részletes felvilágosítást. E szerint, kiosztott a hét kollegiumban 45 drb. arany és 30,026 frt. 30 kr.

(Vége következik.)

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Folytatás.)

3. B. Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok ur ó nagyméltósága a magyar képviselőház elnökévé történt megválasztása folytán előállott sokoldalú elfoglaltsága miatt, a kollegiumok megvizsgálására kiküldött bizottság elnökségéről lemondván, Ig.-Tanácsunk a lemondást eddigi működéséért való meleg köszönet-nyilvánítás mellett, elfogadta és az említett bizottság elnökévé dr. Kolosvári Sándor elnök-helyettes, bizottsági tag aát. s az így megürült tagsági helyre pedig Bartha Lajos, esperes, bizottsági póttag aát. nevezte ki.

4. Nehány körlelkészségünk szervezése alkalmával, a mint az a főt. egyházkerületi közgyűlés előtt is tudva van, egyházkerületünk nagyobb összegű kedvezményes kölcsönöket szavazott meg és utalt ki az illető egyházközségek részére, templom és papi telek, papi lakoknak használandó épületek megvásárlására és mert az illető

egyházközségek akkori vagyoni helyzete a kiadott kölcsönök biztosítására fedezetet nem nyújtott, Ig.-Tanácsunk akkép biztosította ezen kölcsönöket, hogy a megvásárolt telkeket és épületeket az egyházkerület nevére telekkönyvezette.

Időközben azonban, az illető egyházközségek vagyoni helyzete megerősödve s a kiadott kölcsönök kellő biztosítása más úton eszközöltetve s mert az átkebelezési illeteket az egyházközségek hordozták s az adókat szintén az egyházközségek fizetik: Ig.-Tanácsunk elhatározta, hogy ezen fekvőségeket az illető tulajdonos egyházközségek nevére átíratja, minélfogva az ördögkúti, erzsébetvárosi, hétfaluvidéki, dicső-szentmartoni és csikmegeyi körlelkészségeink és sz.-régényi egyházközségünk ilyen természetű és egyházkerületünk nevéen állott telkei, telekkönyvi kiigazítással, az illető tulajdonos egyházközségek telekkönyveztetek, eleget tevéen az által a több oldalról fölérkezett ily irányu kéréseknek s megszüntetve az adó és illetékkirovások és azok felhajtása körül fölmerült több rendbeli kellemetlenségeket.

5. Az 1891. évre egyházkerületünk részére kiutalt 14,000 forint államsegélyi összeg kiosztását a jelentés mellékleteképpen csatolt kimutatás tünteti föl, míg a br. Baldácsi-féle alapítványból a múlt 1891. évre egyházak és egyházi hivatalnokok segélyezésére eső 625 frtból 500 frtot az 1890. évi főt. egyházkerületi közgyűlés által megállapított állandó segélyezésekre fordítottunk s a megmaradó 125 frtot egyszer s mindenkor segélyezésképpen osztottunk ki, mely kiosztásról szóló kimutatásunkat szintén csatoljuk.

6. Igazgató-Tanácsunk számvevő aát, a közelebbi közgyűlés óta, három alkalommal küldötte ki, mint szakértőt, számadási ügyek tisztázására. A marosvásárhelyi egyház tanácsa maga kérte számvevőnk kiküldését, hogy a Keresztes Sándor-féle, évek óta függőben levő 2000 frtos számadási követelés ügye az egyház és érdekelt pénztárnok által külön felkért szakértők jelenlétében tisztáztassék.

A megállapított tények az egyháztanács elé terjesztettek s most e testületünk azon kedvező helyzetben van, hogy eddig kétesnek tartott követelése felhajtására megteheti a kellő lépéseket.

Székeljudvarhelyi kollegiumunknak, melynél a gimnáziumi fokozódó igények következtében a lét és nem lét kérdése fölött kell tanácskozni, azért vált szükségessé a számvevőnek Igazgató-Tanácsunk képviselőjében történt kiszállása, hogy a kollegiumot fentartó alapítványok és hagyományok alapító levelei szerint, közegyetértéssel megállapíttassék, hogy az egyes alapok mennyiben járulhatnak az iskolai épület emelésének s a közszükségletek fedezésének költségeihez. A közös tanácskozások alapján hatóságunk elé terjesztett munkálatokat Igazgató-Tanácsunk megnyugvással hagyja helybe, mert a tett javaslatok tisztábbá s könnyebbé tették az alapítványok kezelését s azonkívül, az alapítólevelek rendelkezései szerint, minden rendelkezésre álló jövedelem felhasználható lett. Lehetségessé vált a 8-ik rendes tanszék rendszerezése, melyről a főt. közgyűléshez külön előterjesztést teszünk, továbbá, szabályozható volt a rendes tanárok fizetése, hogy tisztességes megélhetésük a lehetőségig

biztosítva legyen, oly módon, hogy a rendes tanári fizetés, ezer frt. fizetés, természetben lakás, vagy évi kétszáz frt, szálláspénz és két-két száz frtos ötödéves korpótlékban állapított meg; ezen határozatunkra kérjük a főt. közgyűlés jóváhagyását. Székelyudvarhelyi kollegiumunknak a középiskolai törvény minimalis követelményei szerinti tovább fejlesztésére ez idő szerint az állam segélyét kell igénybe vennünk; sajnos, hogy ez iránti folyamodásaink még eddig sikertelenek voltak.

Brassói egyházunkhoz szintén kiküldöttük az egyházkerületi számvevőt az új templom építési költségeinek fedezése iránti tanácskozássra. Kiszállása itt is kedvező eredményre vezetett.

7. A Kolozsvártt felállítandó ref. theol. fakultás alapjának gyarapítása céljából a múlt évi főt. egyházkerületi közgyűlés 54 jkvi szám alatt kelt határozatával adott utasításunknak eleget tettünk, az alapítvány-tétel iránt megkeresett aait az alapító levelek beküldésére kérvén föl s új fölhívásokat bocsátván ki, buzgó hiveink vagyonosabbjaihoz. Ennek eredményeképpen, ez év folyamán nevezett alapunk javára ismét jelentékeny összegű alapítványok, egyszer s mindenkorai adományok s évjáradék fizetési ígéretek érkeztek. A kegyes adakozóknak Ig.-Tanácsunk meleg köszönetet mondott s kérjük a főt. egyházkerületi közgyűlést, hogy elismerését és köszönetét maga részéről is kifejezni méltóztassék. Az alapítók névsorát, a theologia fakultás tárgyában teendő külön előterjesztésünkkel kapcsolatosan fogjuk bemutatni.

8. A múlt évben tartott rendkívüli közgyűlés 15. sz. határozatának végrehajtásáról s az elért eredményről, valamint a körlelkézségek javára rendszeresített állandó segélyek tőke-szerző hányadainak törlésére vonatkozólag, a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának reményében, tett intézkedésünkről a tárgysorozat rendjén lesz szerencsénk külön jelentést tenni és eljárásunk jóváhagyó tudásul vételét kérni.

A főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásától feltételezeten az alábbi intézkedéseket tettük:

1. 1944—1891. sz. a. megerősítettük a fogarasi egyházközség első-papi, igazgató-tanítói, kántor-tanítói díjleveleit, melyekben annyi változtatás történt, hogy az eddig csak föltételes, t. i. az egyházközség anyagi helyzetének rosszabbodása esetén le is szállíthatólag megállapított fizetési összegek most már minden föntartás nélkül, állapítottak meg s hogy a tanítók díjlevelileg is kötelezettek az országos tanítói nyugdíjintézetbe való belépésre;

2. szilágy-borzási egyházközségünk a kántor-tanító eddigi s 81 frt. 56 kr-ra becsült fizetését 200 forint 26 kr-ra emelvén, az erről kiállított szabályszerű díjlevelét 2659—1891. szám alatt megerősítettett;

3. somosi egyházközségünk a papi és tanítói képét, kepeváltó alapjából, megváltván, az ennek folytán módosult s 611 frtról 769 frtra emelkedett kántor-tanítói fizetéssel megállapított díjleveleket 1642—1891. szám alatt megerősítettük

4. szász-ludvégi egyházközségünknek a zab-kepe megváltása s az egyházközség dézma-kárpótlási tőkéjének kamatjából utalványozott 25 frtnak felvétele kö-

vetkezében módosult lévita-tanítói díjlevelet 1590—91. szám alatt megerősítettük.

Jóváhagytuk továbbá:

5. a kakasdi egyházközség papjának a regale-váltási tőke kamatjából utalványozott 135 frttal emelkedett díjlevelét, 1329—91. szám alatt;

6. a kusalyi egyházközség énekvezér-tanítójának, a borpénz és fakepe felemelése folytán, módosult díjlevelét 2337 - 91. sz. alatt;

7. aranyos-polyáni egyházközségünknek, a szalmás kepe felének megváltása folytán módosult papi díjlevelét 2491—91. sz. alatt;

8. györgyfalvi egyházközségünknek a termény-kepe pénzre változtatásával emelkedett papi díjlevelét 2837—1891. sz. alatt;

9. esztényi körlelkézségünknek a részleges kepeváltás következtében javult díjlevelét 3230—91. sz. alatt;

10. a magasabb kepefizetés elvállalása folytán 273 frtra emelt lompéti kántortanítói díjlevelet 3419—91. szám alatt.

(Folytatása következik.)

Külföldi egyházi szemle.

Nagy szerepet kezdenek játszani napjainkban az innepélyek és gyűlések. Folyton olvassuk, hogy egyre-másra gyűlésznek, s tartanak összejöveteleket az emberek. S pedig éppen úgy szórakoztató, mulattató, mint komoly célzattal. Mintha egyenesen vissza akarnának térni a régi görög élethez, mely mindent nyilvánosan szeretett és akart elintézni, és mit sem tudott a zárt falakról, s az azokon belül üléselő bizottságokról. S nem gondolják meg, hogy a megosztatlan munka mindig primitív embert jelent és kis műveltségű társadalmat, míg kifejlődött állapotokat és a konvencionális formákon túl emelkedő felfogásokat a szétaprózott, és eléggé detaillirozott foglalkozás. Ez úttal is számtalan gyűlésről vettünk tudomást, melyeket a művelt külföldön tartottak. Ezek közül fontosabbak pl. a svájciak, hol nem régen a liberálisták tartották az oly nagy port felvert st.-galleni «reform-innepélyt», most pedig a pozitivisták gyűltek össze Badenben, és Baselben. Fontosabbak még Németországon a lefolyt nyári évszak utolsó napjaiban tartott «német tanítók» gyűlése, melyet főleg az a tudat, az az önbizalom uralt, hogy Seiffarthban ugyan azt az embert találták meg a IX-ik ülés tartamára, a mi volt Dittes a VIII-ra nézve; aztán, fontos ugyanitt a «szabad keresztyének» gyűlése, kiknél minden szándék megvan a jóra és az evangélium hatalma által való munkálkodásra, de nincs vezetőjük és helyes központi kormányzásuk. Csak az a baj, hogy e sok gyűlés még sem végez semmi okosabbat. Tanácskoznak, okoskodnak, beszélnek sokat s utoljára sincs nevezetesebb következmény. A beszéd maga pedig nem érdemel annyi drága időt az ismert angol közmondás mai idejében, legyen bár annak még oly fontos közvetítő szerepe, vagy teljesedjék be rajta még oly pontosan a Goethe magasztalása, hogy az olyan, mint a villámhárító, mely megtisztít, hogy a jól folytatott beszéd után, mikor egészen kibeszéltük magunkat, a lehető legédesebben érezzük magunkat.

*

A szász-meiningeni hercegség nem rég lefolyt zsinatáról már szólottunk egyszer. Akkor még folytak a tárgya-

lások, azért nem közöltünk már eleve is fontosnak mutakozó határozataiból csak igen keveset. De most, a zsinat bezárulta után, annyival inkább rá kell hogy irányítsuk a figyelmet, mert e zsinaton is megtetszett, hogy a főtörekvés mindenütt a pénzügyi kibontakozás, az anyagi helyzet javítása, biztos, vagy legalább is biztató jövő-teremtés, szóval, a jövő alkotáások számára való szilárd alapokkal való leszámolás, mely mikor építeni vágyik, ugyanakkor azt nem annyira a kül, mint a belterjes nagyságban látja szükségesnek és valódinak. A szász-meiningeni zsinat most lefolyt gyűlésorozata tulajdonképpen felölelte az összes anyagi oldalt illető kérdéseket, a tanítók templomi szolgálataiért fizetendő díjtöbblettől kezdve a lelkészi fizetések javításáig, az özvegyárva intézet kiszélesítésétől a papok áthelyezhetőségéig, sőt

még tovább, egészen a tűzbiztosításig. Nincs egyetlen fontosabb ügy sem, melyben javítást, haladást ne mondtak, ne sörgettek volna. Így a lelkészi fizetések minimumát 1200 márkáról 1800-ra emelték, az özvegyi illetéket 400-ról 600 márkára és így tovább. Nem marad-e ez papiroson, nem olyan nálunk szokásos lelkesedés-e ez a törekvés, vajjon a következmény fogja-e igazolni a jelent, természetesen, nem tudhatjuk, de ha igaz az, hogy a törekvések megvalósítására irányult munkálkodásból lehet ítéletet mondani, akkor mi nekünk jó volna a szász-meiningeniektől venni példát, kik egyesült erővel, egymásnak számbavételével, igyekeznek haladni és dolgozni, nem pedig félremagyarázásokkal, vagy félreértésekkel.

*

TÁRCA.

Bibliai képek.

(Magyar protestáns egyházi szónoklatok a keresztyén morál népszerű tanítására. Irta Vászárhelyi Zsigmond. Kiadja Temesvári M. Marosvásárhelyt, 1892.)

(Vége.)

Volna még egy pár beszéd, de hát, időnyerés szempontjából, csak általánosan szólok róluk, az eddigiekkel együtt. Ideje is már, hogy refleksiómat megtegyem általánosan.

Szóltott eddig az író, s ha én nem beszéltem közbe, tettem azért, mert nem akartam, beszéde folyását csak egy percre is megzavarni. S mit tehetek végül is egyebet, mint Petőfi Toldi írójához :

elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre !
Ki és mi vagy, hogy így tűzokádó gyanánt
Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki ?
Más csak levelenkint kapja a borostyánt,
S neked rögtön egész koszorut kell adni.

Gazdag tartalmu előszavában, mely egy teljes, dióhéjba szorított kis homilétika, e könyv programja, negative és pozitíve ekképpen van jelezve : *N e p r e d i k á l j d o g m á t . P r e d i k á l d a K r i s z t u s e r k ö l c s t a n á t . E p r o g r a m m h o z s z e r z ő h ú i s m a r a d t m i n d v é g i g . A h o l p é l d á u l d o g m a i z ú t á r g y h o z j u t o t t , a m e g v á l t á s e s z m é j é n é l , m e g m a r a d o t t i s m i n d i g m o r á l i s t á n a k . É s e t e k i n t e t b e n m é l t á n t a p s o l h a t u n k s z e r z ő n e k , m e r t a K r i s z t u s e r k ö l c s t a n á t o l y i g a z v i l á g í t á s b a n a d j a , m i n t a z a z « i r á s o k b ű l » m i n d e n n a g y l é l e k á l t a l k i o l v a s h a t ó . N y e l v e t ö m ö r , i z m o s , e r ő s , k i f e j z ő . E g y e t l e n m o n d a t k i h a g y á s a , v a g y f e l c s e r é l é s e , m e g b i l l e n e n é a z e g y e n s ű l y t , h o z z á p ó t l á s n a k p e d i g m é g l e h e t ő s é g e i s k i z á r v a . C s i l l o g t a t á s n a k h e l y e t n e m a d , m e g m a r a d m i n d i g k o m o l y t a n í t ó n a k . K é p e i e l e v e n e k , i g a z a k , e r k ö l c s i r a j z a i p e d i g m e g g y ő z ő k . M a g a m p é l d á u l a s z a b a d a k a r a t h í v e , e k ö n y v á l t a l l e t t e m . M e g g y ő z ö t t j o b b a n , m i n t P a u e r a z e l l e n k e z ő r ű l .*

Szavak helyett, képeket használ, s képei nem erővel hurcoltatnak elő, hanem önkint jelennek meg, mint utazó előtt a táj szépségei. Erkölcstana a képekben és az azokban gyökerező élet, vér, igazság. Kabalisztikához nem folyamodik, s tételei világosak önmagukban. Ismeri a lelki élet tüneményeit, s a cselekedetek belső rugókból származnak. A biblia képei megelevenülnek, s magas eszmék képviselői lesznek, «s még a legegyszerűbb tárgyai fölött is magas eszmék lebegnek, mikint a szent sátor deszkái fölött

ama fényes felhő, s mint repülő porszemek özönében a nap-sugarak áttörő vonalai.» (79. lap.) Azt hirdeti, hogy a törvénynek egy jottája sem veszhet el, de azért nem ragaszkodik a törvény betűjéhez. Meszsze nem kapkod, ettől megóvja erős logikája, a közelben pedig minden ponton fénylik. Nyelvében a szépséget erővel tudja párosítani. Legfőbb ethikai elve lévén a szeretet, ismét és ismét ide tér vissza, s ebben, úgy szólva, kéjeleg. Világnézete a keresztyén optimizmus, de azért bemutatja Jézust kezében korbáccsal és ajkán átokkal is. A légkör, melyben mozog, a bibliáé; de, azért a pompeji romok közül kiásott örálló vitéz alakja sem kerüli el figyelmét, ki a kötelesség-teljesítésben a törvénynek betöltője leszen. Szorosabb értelemben vett tudományos rendszert nem követ, a mint hogy nem is követhet a predikátor, de azért könyvéből egy kis keresztyén erkölcsstan rendszerét lehetne összeállítani, pl. ilyen címek alatt : az eset, az erény és bűn, szabadakarat, kötelesség-teljesítés, könyörület, szeretet, stb. Jellemképeiből pedig egy egész albumot, a legszebb változatban.

És ha egy s más apró-cseprő skrupulusaimat is ide jegyzem, talán csak azért teszem, nehogy elfogúlt bírónak láttassam. A cím «népszerűnek» mondja e könyvet, de bizony meglehetősen fegyelmezett ész kell az eszmék igazi lényegének felfogására, úgy hogy, midőn hiszem, hogy e könyv egyetlen paptársunk thékájából sem fog kimaradni, másfelől gyanítom, hogy nem lesznek, u. n. «rúdas», legátusoknak való beszédek. Alapjában : a keresztyén morál-tudomány egyházi beszédekben. József alakja (IV. beszéd) kissé nagyított, midőn mint «jó készültségű államférfi» van feltüntetve. Azt kétlem, mint ha juszticiánk füléig is eljutott volna a karácsonyi örömmézenet, s a rabot szabadon engedné a börtönből. (VI. beszéd.) «Jézus barátságáról» szólva (XI. b.), szerette Jézus a gyermekeket, a bűnösöket, a bélpoklosokat, stb. szintúgy várná az ember, hogy szeret minket is, ha Szóval, megmarad szerző a bibliai képeknél, s nem visz minket is Jézus barátságába. A kik őt megszerették, azok közül is csak János szeretetét látjuk. Igen tömve van bibliai theologiai ismeretekkel a nagypénteki beszéd (XIII.), melynek felosztása ez : ismerjük meg a nagypénteki igazságot 1. a három első evangélista szerint, 2. a negyedik evangélista nyomán. A hívó lélek, a templomi publikum, nem sokat törődik, ki, hol írta meg jobban Jézus életét. Mellékesen meg szokta az ember említeni, de a tárgyalás központja nem lehet. A föltámadás tanításánál (XIV. b.) Tamás magatartásából indulva ki, talán igen is hosszasan

adja a szem természetrajzát. «Az evangélium kritikája»(XXII.) egy tudományos értekezés Pál teológiájáról.

A könyv értékéhez mérve, oly elenyésző, s talán csak egyéni kifogások ezek, hogy bátran merem mondani, miszerint teológiai könyvpiacunkon, a közel múltban, becsesebb könyv nem jelent meg. A nagy Mihályi Károly bölcselő lelkét látom Vásárhelyiben megújodni. Jelen könyve méltán kvalifikálja őt bármelyik teológiai akadémia erkölcs-tan-székére.

Kedves szerző-barátom! Becses könyvedet át- és átforgattam, áttanulmányoztam. Nagy volt az én lelkemnek gyönyörűsége, s nem kisebb tiszteletem és szeretetem irántad!

F e l h í v á s.

Régi jelszó közöttünk az evangelizálás. Evangelizálni önmagunkat, hogy levetkezzük a sötétségnek cselekedeteit; evangelizálni a családokat, hogy a keresztyéni hit, türelem és szeretet melegágyaivá legyenek; evangelizálni az egyházakat, a társadalmat, hogy végre minden mindenkben a Krisztus legyen.

Sokan, és sokszor hangoztatták már, hogy ezt az evangelizálást egyszerre mindenütt meg kell kezdeni: magunkon a családban, a közpályákon, a szószéken, és az irodalomban. Sőt, azt is sokan nyilvánították már, hogy szükségünk van olyan iratkákra, folyóiratokra, újságokra, melyek az evangélium erősítő és boldogító lelkét bevigyék a családokba, a népnek legfelsőbb és legalsóbb osztályaiba egyiránt.

Mi is hangoztattuk ezt többször, sőt egy ilyen újságnak már programját is adtuk a «Protestáns E. és I. Lapok»-ban. A mit akkor óhajtottunk, most, isten segedelmével, meg akarjuk valósítani. Olyan lapot akarunk olvasó közönségünknek adni, mely szegénynek és gazdagnak, tanútnak és tanulatlanak, öregnek és ifjúnak kellemes és nemes szórakozást, ezzel együtt evangéliumot is nyújtson, és pedig kiváló tekintettel a magyar nemzeti szellemre. De, tapasztalataink azt tanácsolják nekünk, hogy lapunkkal ne lépünk egyszerre olvasó közönségünk elé, hanem először teremtsünk neki biztos alapokat.

E célból jelent meg e kis füzetke is, melyet az olvasó szíves jóindulatába ajánlunk szeretettel. Ha ez kedvező fogadtatásra talál, s az élet bizonyítani fogja, hogy szükség van rá, követni fogja a másik, s azt ismét a másik, és így tovább, mind sűrűbben fognak megjelenni füzetek, és végre, ha a közönség megismerkedett velünk, irányunkkal, célunkkal, eszközeinkkel, s bizalmára méltóknak talál: meg fog jelenni lapunk is.

Programm helyett, fogadja a t. közönség ezt az első füzetünket, mely már ha nem eleget is, de sokat mond arra nézve, hogy mit és hogyan akarunk. Annyi legalább egész világos lehet belőle mindenki előtt, hogy mi sem nyereséget, sem dicsőséget nem keresünk, hanem csak a jó ügynek kívánunk szolgálni, őszintén.

Hallottuk, s talán még halljuk is azt az ellenvetést, hogy időszerűtlen vállalatunk megindítása most, mikor a Protestáns Irodalmi Társaság is felvette programjába a népies iratkák kiadását, s a Társaság ügyeit vezető bölcs és erős kezektől minden szépet és jót várunk, s mikor evangélikus testvéreink is szép siker kilátásával indítottak meg ilyen lapot, s mikor általában több ilyen vállalatunk is van már. Hogy

jobb volna, a már meglevőket erősíteni, mint újabb gyöngét létesíteni, az erőket szétforgácsolni, stb. stb.

Szabad legyen, erre kijelentenünk, hogy mi a miénk mellett minden jó ügyet teljes erőnkkel támogatni akarunk a nekünk adatott erő szerint, sőt vállalatunknak sincs más célja, mint minden jó ügyet támogatni. Az erőket nem forgácsoljuk szét, sőt gyarapítani akarjuk. Vagy szétforgácsolják-e a patakok, s kicsiny folyók a hatalmas Duna erejét? Sőt, azok táplálják. Mi is egy olyan kis patakot akarunk buzogtatni, mely az evangélium tiszta forrásából fakadva, üde vízával megöntözte a paloták üvegházait, s a kunyhók virágos kertjeit. És ki tagadhatná, hogy ha minden kertet meg akarnánk öntözni, pedig erre komolyan kellene igyekeznünk, még több ily vállalatra is szükség lenne édes hazánkban?

Mindezeknél fogva, azt hisszük, számíthatunk mindazok támogatására, kiknek szívében a keresztyén szeretet lelke él. Kérjük is a tisztelt közönséget a jó ügy nevében, terjeszse füzetünket, támogasson bennünket, meggondolván, hogy ideje lenne, nekünk az álomból immár fölébrednünk.

Budapest, 1892. október.

Szabó Aladár, Kecskeméthy István.

A «K o s z o r u» első füzetének ára 8 fillér (4 kr.), 25 példány ára 1 korona és 80 fillér (90 kr.), 50 példány ára 3 korona és 40 fillér (1 ft. 70 kr.), 100 példány ára 6 korona (3 ft.), ezen engedményen kívül 25 példányon felül bérmentes küldés.

Megrendelések intézendők:

Rózsa Kálmán és neje,
könyvkiadó-hivatalába, Budapesten.

Különfélék.

— **Utolsó levén e számunk e hónapban**, felkérjük olvasóinkat, nyilatkozni szíveskedjenek, hogy az e hónapban megjelent három cikk közül, és pedig: «F e l e k e z e t i s z e l l e m», «I n n e p e l j ü n k», és «K ö n y v i s m e r t e t é s», melyiket tartják a 15 frtra legérdemesebbnek. A szavazatokat kérjük november 15-ig.

— **A zsinati elnökség november 24-re** hívta öszsze a tagokat a zsinat harmadik, s valószínűleg, utolsó ciklusára, Budapestre. Ohajtott volna, hogy sem kólera, sem ehhez hasonló politikai betegség ne akadályozzák meg ez öszzsejövételt, melynek eredményes tanácskozásai aequivalensek Magyarországon a m a g y a r s á g erősödésével.

— **Szabó Aladár és Kecskeméthy István** «K o s z o r ú» cím alatt «Hasznos könyvek Tára» vállalatot indítottak meg Budapesten, melynek első füzeté hozzánk is be-küldetett, és tartalmazza «Kék meg a Piros» elbeszélést. Míután a Felhívást mai számunkban egész terjedelmében közöljük, csak arra szorítokozunk, hogy melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe e vallásos iratkák pártolását és terjesztését.

— «**Protestáns theol. Fakultás**» cím alatt egy füzetcske küldetett be hozzánk, mely «k ü l ö n - l e n y o m a t a K o l o z s v á r b ú l», írta A—Z. A kis vitairat feleletül szolgál ama cikkekre, melyek egy másik helybeli lapban jelentek meg, és támadták azt az álláspontot, melyet lapunk képvisel, és a mely ma már egész egyházkerületünk nagy részének is álláspontja. A füzetcske nyugodt hangjával és alapos tájékozottságával jó szolgálatot fog tenni annak a jó ügynek, melynek, bár mind nagyobb mértékben ritkulva, úgy látszik, még mindig vannak ellenségei. Az isten tudja, mért!

— «**Egyházpolitika prot. szempontból**», írta Fejes István, s. a. újhelyi ref. lelkész. Ez is «külön-lenyomat» a s-patak Lapokból; ez is vitairat, és erről is csak jót mondhatunk.

Alapos tanulmány, mely behatóan tárgyalja a napi kérdéseket, visszaútitva azokat a szemérmetlen vádak, melyekkel az ellentáborban illetnek. Ára 40 krajcár.

= Udvarhelyi állapotok. Ez év folyamán az a páratlan eset történt meg az udvarhelyi ref. egyházközségben, hogy **s z e n t** (!) István király napját prédikációs istentisztelettel innepelték meg. Föl is volt említve e lap hasábjain, de a felelettel még máig is adósok, és nem tudjuk, mire alapították ez eljárásukat. Most arról értesülünk, hogy ott a ref. leányiskola már évek óta működő igazgató-tanítónője **r ó m a i k a t h o l i k u s v a l l á s u**, és ebből annyira nem csinál titkot, hogy október 31-én, a római katolikus gimnázium felszentelése alkalmából tartandó diszelőadáson közre működik. Az ügy iránti érdeklődésből azt kérdezzük az egyházközség illetékes hatóságától: van-e mindezekről a viszszas állapokról tudomása? Miféle alapon tart ott az egyházközség egy katolikus tanítónőt? Szándékozik-e, ez állapotokat megszüntetni? (Beküldetett.) **K á l v i n i s t a**.

= Bizonyítvány. Alólírottak hitelesen igazoljuk, hogy Kolonics István, kézdívsárhelyi orgona-műépítő úr, 1892. október 19-én a krasznai ev. ref. egyháznak átadott egy nyolc változatu, nyolc lábműves orgonát. Kolonics úrnak ez 198-dik,

s a szakértő zene-tanár által kifogástalannak talált műve, mind külső kiállítását, mind belső szerkezetét, a sipok zenei színezését, valamint zenei öszszhangját tekintve, valóban mestermű, és a kivánalmaknak teljesen megfelelő. Ugyanezért, nevezett orgonaműépítő urat, mint kitűnő szakembert, bármely egyháznak jó lelkiismerettel ajánlhatjuk. Kraszna, 1892. október 21. **B a k c s i S á n d o r**, ev. ref. pap. **S z ó t s J á n o s**, számadó gondnok. **Z o v á n y i L a j o s**, egyh. jegyző.

Szerkesztői nyiltposta.

= Kezdő pap. Van bizony. Itt a címe: «Tanterv, Utasítás, és Rendszabályok az erdélyrészi helvéthitű Elemi Népiskolák számára, az 1868. XXXVIII. és 1876. XXVIII. t. c. alapján. Kiadta az Igazg.-Tanács. Ára 50 kr. Kapható Stein Jánosnál, Kolozsvártt; esetleg az Igazg.-Tanácsnál.

= B. A. urnak, Magyarókerék. A tanügyi előadó jelentésében fordulhatott elő tévedés; de így nem beszélhet senki, annál kevésbé pap, azzal a férfival, ki feladatának teljességgel magaslatán áll.

= K. F. urnak. «Levél rokonaimhoz.» Tiszteljék a kegyelet érzelmeit és meghajlunk előttük; de úgy véljük, hogy a nyíltság még v a l a m i t követel, a mi ebben a dolgozatban nincs meg.

HIVATALOS RÉSZ.

2818—1892.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium méltóságos, tiszteletes t. Elöljáróságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter f. é. október 8-án, 38,166. sz. a. tudatja, hogy a váci kath főgimnáziumot a nyilvánossági joggal és ennek kapcsán, az érettségi vizsgálat megtarthatásának jogával az 1892—93. tanévre fölruházta.

A miről a méltóságos t. t. Elöljáróságok tudomás és nyilvántartás végett értesítetnek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. okt. 19-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1159—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szil.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett szilágyfőkereszturi egyházközség II. osztályú papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 657 ft. 71¹/₂ kr. egyházhatósági becslés szerint. A javadalomból 600 ft. készpénz.

Megválasztott pap, a nyugalmazott lelkész életében e javadalmazás felét és a rendes papi szállást élvezi.

Pályázati határnap nov. 30. Folyamodványok nagytisz. Nagy László, esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1892. okt. 25. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

1157—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a nagy-sajói egyházmegyébe kebelezett magyar-nemeyei egyházközség segéd-lelkészi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: lakás, teljes ellátás és 120 ft. a helybeli lelkésztől.

Pályázati határnap nov. 15. Folyamodványok hozzám nyujtandók be.

Kolozsvártt, 1892. okt. 25. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

1140—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett kóbori egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: kényelmes lakáson kívül, egyházhatósági becslés szerint, 276 ft. 69 kr. értékű kepe és kanonika-

porció hasznélvezete. A megválasztandó köteles egy évi javadalma 6⁰/₁₀-át egyszer s mindenkorra, azután az évi járulékot a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határnap nov. 20. Folyamodványok nt. Menyhart András, esperes aához intézendők, Kecsetbe, u. p. Sz.-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1892. okt. 25. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

726—1892.

KÖRLEVÉL,

a kiküillői ev. ref. egyházmegye tisz. lelkészeihez, t. tanítóihoz, t. egyházközségi előjáróihoz és iskolaszékeihez.

Hivatalosan és annak komoly kijelentésével hívom fel a tisz. lelkész urakat, és t. e. előjárókat, tartozásaik befizetésére, hogy a kik és a mely egyházak f. évi nov. 20-ig összes tartozásaikat be nem fizetik e. m. pénztáros afiához, azon lelkészek és egyházak gondnokai ellen a fegyelmi keresetet meg fogom indítani. Hogy melyik pap és egyház, minő címen, mennyivel tartozik, a pénztáros ur kötelességszerűleg részletes kimutatással szívesen szolgál.

Egyházmegyei közgyűlésünk határozata alapján, hivatalosan felhívom a t. tanító urakat, hogy óra és tanterveiket s az iskolaszékeket, hogy a tanítás megkezdéséről jelentéseiket f. évi nov. 20-áig multhatatlanul küldjék be tisz. Nemes Árpád, e. m. tanügyi előadó urhoz.

Hivatkozással az Igazgató-Tanács 2101—1892. sz. alatt kibocsátott körrendeletére, felhívom az egyházközségek t. presbiteriumait, hogy az egyházkerületi képviselőket f. évi nov. 13-áig a törvényszabta módon válaszzák meg és szavazataikat, úgy az egyházak, mint a tanító urak, lepecsételt levélben, nov. 20-áig multhatatlanul küldjék be hozzám, mert a később beérkező szavazatok nem lesznek számításba vehetők.

Végre, hivatalosan tudatom, hogy f. évi nov. 14-én, d. e. 10 órakor özv.-árvai gyámintézeti közgyűlést, és ennek végeztével, házassági törvényszéki ülést fogunk tartani, D.-Szt.-Mártonban, a szokott helyen. A közgyűlés tárgysorozatát a gyűlésen be fogom mutatni. A ház. törvényszék tartásának idejét és helyét, lelkésztársaim, a szokott módon tegyék közhírré.

V.-Gálfalva, 1892. okt. 18-án. *Kovács Elek,*
ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**